

ZPRÁVA

**PRO VLÁDU ČESKÉ REPUBLIKY
O NÁVŠTĚVĚ ČESKÉ REPUBLIKY, KTEROU VYKONAL
EVROPSKÝ VÝBOR PRO ZABRÁNĚNÍ MUČENÍ
A NELIDSKÉMU ČI PONIŽUJÍCÍMU ZACHÁZENÍ NEBO TRESTÁNÍ
(CPT)**

VE DNECH 1. AŽ 10. DUBNA 2014

*This translation has been made by the Czech authorities.
Tento překlad byl proveden úřady České Republiky.*

Štrasburk, 31. března 2015

OBSAH

Kopie průvodního dopisu ke zprávě CPT	5
SHRNUTÍ.....	6
I. ÚVOD.....	10
A. Data návštěvy a složení delegace.....	10
B. Navštívená zařízení	11
C. Konzultace vedené delegací a navázaná spolupráce	11
D. Okamžité poznatky podle článku 8 odstavce 5 Úmluvy	12
E. Národní preventivní mechanismus.....	13
II. SKUTEČNOSTI ZJIŠTĚNÉ BĚHEM NÁVŠTĚVY A NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ ..	14
A. Policejní zajištění.....	14
1. Úvodní poznámky.....	14
2. Špatné zacházení.....	14
3. Záruky proti špatnému zacházení	16
4. Podmínky zajištění	18
5. Další záležitosti.....	20
B. Zajištění cizích státních příslušníků v souladu s cizineckou legislativou.....	21
1. Úvodní poznámky.....	21
2. Špatné zacházení.....	22
3. Podmínky zajištění	22
4. Zajištění nezletilých.....	24
5. Zdravotní péče	25
6. Další záležitosti.....	26
C. Vězeňská zařízení.....	28
1. Úvodní poznámky	28
2. Špatné zacházení.....	29
a. situace ve Vazebních věznicích Litoměřice a Praha-Pankrác a Věznici Valdice ..	29
b. situace mladistvých ve Věznici Všehrdy	30

3.	Podmínky pobytu ve věznicích u celkové vězeňské populace	32
a.	materiální podmínky	32
b.	režim.....	33
4.	Podmínky vazby mladistvých obviněných ve Vazebních věznicích Litoměřice a Praha-Pankrác	34
5.	Situace odsouzených držených v oddělení E Věznice Valdice	35
a.	odsouzení k doživotnímu vězení.....	35
b.	oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením	37
6.	Zdravotní péče	38
7.	Další záležitosti.....	42
a.	vězeňský personál	42
b.	bezpečnostní záležitosti.....	43
c.	disciplína	45
d.	kontakt s vnějším světem	47
e.	kontrolní postupy	48
D.	Zabezpečovací detence.....	49
1.	Úvodní poznámky.....	49
2.	Špatné zacházení.....	50
3.	Životní podmínky	51
4.	Zdravotní péče	53
5.	Omezující prostředky	55
6.	Personál	56
7.	Záruky.....	57
8.	Další záležitosti.....	59
E.	Psychiatrické ústavy	62
1.	Úvodní poznámky.....	62
2.	Životní podmínky pacientů.....	63
3.	Personál a zacházení.....	64
4.	Omezující prostředky	67
5.	Záruky.....	70
F.	Užívání chirurgické kastrace v souvislosti s léčbou sexuálních delikventů	74

**Příloha: Seznam vnitrostátních orgánů, dalších orgánů a organizací navštívených delegací
výboru CPT 76**

Kopie průvodního dopisu ke zprávě CPT

Pan Jakub Machačka
Vedoucí sekretariátu
Rada vlády pro lidská práva
Úřad vlády České republiky
Nábřeží Edvarda Beneše 4
118 01 – Praha 1
Česká republika

Štrasburk, 17. prosince 2014

Vážený pane Machačka,

v souladu s článkem 10 odstavce 1 Evropské úmluvy o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání připojuji v příloze zprávu pro vládu České republiky, kterou zpracoval Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) po své návštěvě České republiky, kterou vykonal ve dnech 1. až 10. dubna 2014. Zpráva byla přijata na 85. schůzi CPT, jež se konala ve dnech 3. až 7. listopadu 2014.

Různá doporučení, komentáře a žádosti o informace formulované Výborem CPT jsou tučně zvýrazněny ve vlastním textu zprávy. Pokud se týká doporučení Výboru CPT, která vycházejí z článku 10 odstavce 1 Úmluvy, Výbor žádá české úřady, aby odpověděly do **šesti měsíců** a poskytly plný popis opatření přijatých k jejich uskutečnění. Výbor CPT věří, že pro české úřady bude také možno poskytnout ve své odpovědi reakce na komentáře a žádosti o informace formulované v této zprávě.

V případě odpovědi vypracované v českém jazyce by Výbor CPT přivítal, kdyby tato odpověď mohla být doprovázena anglickým nebo francouzským překladem.

Pro Vaše případné dotazy týkající se zprávy Výboru CPT nebo budoucího postupu jsem Vám plně k dispozici.

S přátelským pozdravem,

Lətif Hüseynov
předseda Evropského výboru
pro zabránění mučení a nelidskému
či ponižujícímu zacházení nebo trestání

SHRNUTÍ

Během páté pravidelné návštěvy České republiky přezkoumala delegace CPT opatření podniknutá českými úřady k uskutečnění různých doporučení Výboru po předchozích návštěvách, a to zejména pokud jde o zacházení se zadrženými osobami a podmínky vazby v policejních institucích a několika věznicích. Obzvláštní pozornost byla věnována situaci mladistvých, odsouzeným v oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením a na doživotí odsouzených. Poprvé v České republice prozkoumala delegace zacházení s osobami drženými v “zabezpečovací detenci” v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno a právní záruky nabízené těmto osobám. Dále navštívila delegace zařízení pro zajištění cizinců a také psychiatrickou léčebnu, kde zkoumala situaci nedobrovolně hospitalizovaných pacientů. Zpráva rovněž pojednává o otázce chirurgické kastrace sexuálních delikventů, která byla předmětem konzultací se zástupci příslušných vnitrostátních orgánů.

Spolupráce poskytnutá českými orgány během návštěvy byla všeobecně dobrá. Přesto v jedné z navštívených věznic byl delegaci nejprve zamítnut přístup do určitého oddělení. Dále obdržela delegace v navštívené psychiatrické léčebně od vedoucích zaměstnanců zavádějící informace o používání síťových lůžek jakožto omezujícího prostředku.

Policejní zajištění

Většina osob dotazovaných delegací uvedla, že s nimi bylo ze strany policistů během policejního zajištění dobře zacházeno. Nicméně zadržené osoby uvedly několik obvinění z nadměrného užívání síly v době zatčení a/nebo z fyzického špatného zacházení (jako například facky, rány pěstí, kopance a rány obuškem) během policejního výslechu. Delegace rovněž vyslechla několik popisů slovních urážek, včetně rasistické/xenofobní povahy, ze strany policie.

Zpráva uzavírá , že během praktického výkonu základních záruk proti špatnému zacházení obecně nenastaly závažné obtíže. Nicméně existují jisté záležitosti, které zavádají příčinu k obavám. Především se jedná o to, že zadržené osoby nemohly čerpat bezplatnou právní pomoc od začátku odnětí svobody ze strany policie.

Materiální podmínky zajištění byly v navštívených policejních zařízeních celkově uspokojivé. Přesto v některých zařízeních byly shledány určité nedostatky a výbor CPT doporučuje jejich nápravu. Výbor rovněž znovu zdůrazňuje své doporučení, aby všem osobám drženým v policejním zajištění po dobu 24 hodin nebo více byla každý den nabídnuta možnost venkovního pohybu.

Navzdory zvláštnímu doporučení po předchozích návštěvách přetrvál postup poutání zadržených osob k pevným předmětům v policejních zařízeních. Výbor CPT vyzývá české úřady, aby učinily účinná opatření k vymýcení těchto postupů ve všech policejních zařízeních.

Dále vyjadřuje Výbor CPT vážné obavy ze skutečnosti, že osoby zadržené policií běžně podstupovaly důkladnou osobní prohlídku, a formuluje zvláštní doporučení týkající se podmínek a postupů pro prohledávání zadržených osob v policejních zařízeních.

Zajištění cizích státních příslušníků v souladu s cizineckou legislativou

V Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová nebyla zaznamenána žádná obvinění ze špatného zacházení ze strany zaměstnanců nebo násilí mezi zajištěnými. Shledané materiální podmínky zajištění byly obecně uspokojivé, přičemž byla cizím státním příslušníkům nabízena široká škála činností.

Výbor CPT oceňuje úsilí vynaložené vedením ke splnění zvláštních potřeb dětí, které byly v tomto zařízení drženy společně se svými rodiči. Výbor zároveň zdůrazňuje, že k umístění nezletilých do zařízení pro zajištění spolu s rodiči by mělo docházet pouze v nejkrajnějším případě a na co nejkratší dobu. Výbor také doporučuje, aby byla učiněna potřebná opatření k zajištění toho, že jsou nezletilí bez doprovodu umístěni vždy do otevřeného (nebo polootevřeného) zařízení specializovaného pro mladistvé.

V zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová byl obecně dostatek personálu. Nicméně většina personálu nemluvila žádným cizím jazykem a mnoho členů personálu, obzvláště zaměstnanci soukromé bezpečnostní služby, neabsolvovalo pro práci ve vícenárodnostním prostředí žádné zvláštní školení.

Vězeňská zařízení

Delegace obdržela v navštívených zařízeních pro dospělé několik obvinění ze špatného fyzického zacházení a slovního urážení vězeňským personálem, včetně urážení rasistické povahy. Dále se ve Věznici Valdicejevilo jako problém násilí mezi odsouzenými, a to i přes úsilí vynaložené vedením této instituce.

Pokud jde o mladistvé, vyjadřuje výbor CPT závažné znepokojení ohledně četnosti obvinění ze špatného fyzického zacházení (jako jsou facky a rány pěstí) u mladistvých odsouzených ve Věznici Všehrdy. Po opakovaných žádostech Výboru CPT o provedení rychlého, nezávislého a důkladného přezkoumání těchto obvinění informovaly české úřady Výbor, že byl ředitel věznice propuštěn, a že proti několika vězeňským dozorcům a vedoucím členům personálu bylo zahájeno disciplinární a trestní řízení.

Materiální podmínky navštívených institucí byly ve Vazební věznici Litoměřice a Věznici Valdice celkově přijatelné, i když byl v několika celách v obou institucích nedostatečný přístup k přirozenému světlu.

Delegace získala celkově příznivý dojem z režimu nabízeného odsouzeným ve Věznici Valdice. Nicméně Výbor CPT vyjádřil vážné znepokojení ohledně skutečnosti, že drtivě většině obviněných ve Vazební věznici Litoměřice nebyla nabídnuta žádná pravidelná činnost vykonávaná mimo celu jiná než vycházka po dobu jedné hodiny denně. Situace byla obzvláště znepokojivá, pokud jde o jednoho mladistvého obviněného v Litoměřicích, který byl asi tři měsíce *de facto* držen v režimu samovazebního typu.

Zpráva popisuje několik pokroků, pokud jde o situaci doživotně odsouzených ve Věznici Valdice. Jde především o to, že všem odsouzeným byla většinou nabídnuta možnost placené práce, a že měli více příležitostí ke styku s ostatními doživotně odsouzenými než dříve. Na druhou stranu Výbor CPT zdůrazňuje, že k tomu, aby byl režim prohlášen za uspokojivý, jsou vyžadována další opatření. Výbor CPT znovu vyjadřuje své obavy ohledně skutečnosti, že doživotně odsouzení byli soustavně spoutáváni a při pohybu mimo ubytovnu hlídáni služebním psem. Výbor rovněž znovu zdůrazňuje svá doporučení ohledně toho, aby byla upravena příslušná legislativa, a to za účelem integrace doživotně odsouzených do celkové vězeňské populace.

Bylo rovněž pozorováno několik zlepšení, pokud jde o odsouzené zařazené do zvýšené ostrahy ve Věznici Valdice, i když režim na nich uplatňovaný nebyl stále zdaleka uspokojivý – téměř všichni dotyční odsouzení byli běžně zamykáni samotní ve svých celách až na 22 hodin denně.

Pokud jde o zdravotní péči, vyjadřuje Výbor CPT vážné obavy, že kvůli povinnosti platit “regulační poplatek” za lékařské konzultace bylo několika potřebným odsouzeným odepřeno jiné lékařské ošetření než pohotovostní péče, a že vězeňští dozorcí byli nadále běžně přítomni u lékařských prohlídek. Dále výbor CPT doporučuje, aby byla volná místa vězeňských lékařů ve Vazební věznici Litoměřice a Věznici Valdice přednostně zaplněna, a aby byl v obou institucích výrazně zvýšen počet kvalifikovaných zdravotních sester.

Pokud jde o bezpečnostní záležitosti, doporučuje Výbor CPT, aby byly učiněny neodkladné kroky k ukončení hromadných důkladných osobních prohlídek, stejně jako používání služebních psů uvnitř vazebních oblastí.

Zabezpečovací detence

Mnoho chovanců zabezpečovací detence dotazovaných delegací v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno nečinilo žádná obvinění ze špatného zacházení ze strany zaměstnanců. Nicméně delegace obdržela několik obvinění od chovanců, kteří byli uhozeni a/nebo slovně napadeni členy vězeňského personálu. Navíc bylo vyslechnuto několik obvinění, že chovanci s poruchou učení byli přinuceni vězeňským personálem tančit, štkat, jíst trávu a pít vodu z kbelíku. Pokud by se to potvrdilo, rovnaly by se takové jednání z pohledu Výboru CPT ponižujícímu zacházení.

Materiální podmínky pro ubytování chovanců v zařízení zabezpečovací detence byly všeobecně velmi dobré. Přesto Výbor CPT povzbuzuje české úřady, aby dále rozvíjely režim poskytovaný chovancům, aby tito mohli trávit více času mimo své cely.

Pokud jde o zdravotní péči, získala delegace všeobecný kladný dojem o škále terapeutických a rekreačních činností. Nicméně Výbor je znepokojen ohledně skutečnosti, že veškerý kontakt psychiatrů a psychologů s chovanci byl veden přes kovové mříže.

Psychiatrické ústavy

Během své návštěvy v Psychiatrické léčebně Kosmonosy neobdržela delegace žádná obvinění ze špatného zacházení s pacienty ze strany zaměstnanců. Životní podmínky v Psychiatrické léčebně Kosmonosy byly všeobecně uspokojivé. Nicméně byla učiněna doporučení ke zlepšení možností venkovního pohybu pro pacienty.

Stavy zaměstnanců léčebny se zdály být vzhledem k počtu pacientů a poskytované péči všeobecně dostačující. Delegace rovněž získala kladný celkový dojem o psychiatrické léčbě. Přesto Výbor CPT doporučuje, aby byl před zahájením antiandrogenní léčby získán písemný souhlas pacientů, a aby ho mohli vzít zpět a jejich léčba byla kdykoliv přerušena. Dále Výbor vyjadřuje závažné obavy ohledně uplatňování takzvaného “pyžamového režimu” na pacienty ošetřujícími psychiatry nebo psychology jakožto formy trestu a doporučuje, aby byl tento postup ukončen.

Nový zákon o zdravotních službách reguluje vyčerpávajícím způsobem používání omezovacích prostředků v prostředích zdravotní péče a delegace pozorovala, že příslušné právní požadavky byly v praxi dodržovány. Nicméně bylo učiněno několik doporučení, pokud jde o dobu trvání mechanického omezení, zaznamenávání případů chemického omezení a kontrolu omezených pacientů. Navíc Výbor CPT znovu vyjadřuje své závažné obavy ohledně používání síťových lůžek a obzvláště ohledně nadměrné doby, po kterou jsou v nich pacienti umístěni, stejně jako ohledně jejich používání jako “normálních” nemocničních lůžek.

Chirurgická kastrace sexuálních delikventů

Výbor CPT přihlíží k právnímu rámci, kterým se řídí užívání chirurgické kastrace v souvislosti s léčbou sexuálních delikventů a přiznává významný pokles v uchylování se k tomuto zákroku během posledních let. Nicméně Výbor zdůrazňuje, že to nemůže samo o sobě odstranit jeho zásadní námitky proti tomuto zákroku. Následkem toho nabádá české úřady k tomu, aby definitivně skončily s používáním chirurgické kastrace v souvislosti s léčbou sexuálních delikventů, a v souladu s tím upravily příslušné právní předpisy.

I. ÚVOD

A. Data návštěvy a složení delegace

1. V souvislosti s článkem 7 Evropské úmluvy o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (dále jen “Úmluva”) vykonala delegace CPT ve dnech 1. až 10. dubna 2014 pravidelnou návštěvu České republiky. Jednalo se o pátou periodickou návštěvu Výboru České republiky.¹

2. Návštěvu vykonali tito členové Výboru CPT:

- Lətif HŮSEYNOV, předseda Výboru CPT (vedoucí delegace)
- Marzena KSEL, 1. místopředsedkyně Výboru CPT
- Anna LAMPEROVÁ
- Celso MANATA
- Anna MOLNÁR
- Ilvija PŮCE.

Podporovali je Julien ATTUIL-KAYSER a Petr HNÁTÍK ze sekretariátu Výboru CPT a pomáhali jim:

- Veronica PIMENOFF, psychiatr, bývalá vedoucí oddělení Helsinské univerzitní psychiatrické léčebny, Finsko (odborník)
- Renata DRAHOZALOVÁ (tlumočnick)
- Jana FRANKOVÁ (tlumočnick)
- Zdeněk HOFMAN (tlumočnick)
- Tomáš OPOČENSKÝ (tlumočnick)
- Helena REJHOLCOVÁ (tlumočnick).

---

¹ Výbor CPT vykonal dříve čtyři periodické návštěvy (v letech 1997, 2002, 2006 a 2010) a dvě účelové návštěvy (v letech 2008 a 2009) České republiky. Všechny zprávy z návštěv a související odpovědi vlády byly zveřejněny a jsou dostupné na webové stránce Výboru CPT: <http://www.cpt.coe.int/en/states/cze.htm>

B. Navštívená zařízení

3. Delegace CPT navštívila následující místa omezení osobní svobody:

Zařízení podřízená Ministerstvu vnitra

- Pohotovostní a eskortní jednotka krajského ředitelství policie Brno
- Policejní ředitelství Jičín
- Policejní ředitelství Litoměřice
- Policejní stanice Lovosice
- Policejní stanice Mladá Boleslav I
- Policejní stanice Mladá Boleslav II
- Policejní ředitelství Most
- Pohotovostní a eskortní jednotka krajského ředitelství policie Praha-Kongresová

- Zařízení pro zajištění cizinců Bělá pod Bezdězem-Jezová

Zařízení podléhající Ministerstvu spravedlnosti

- Vazební věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno
- Vazební věznice Litoměřice
- Vazební věznice Praha-Pankrác (vazební oddělení)
- Věznice Valdice
- Věznice Všehrady (oddělení pro mladistvé)

Zařízení podléhající Ministerstvu zdravotnictví

- Psychiatrická léčebna Kosmonosy.

C. Konzultace vedené delegací a navázaná spolupráce

4. Během návštěvy provedla delegace konzultace s paní Helenou VÁLKOVOU, ministryní spravedlnosti, panem Jiřím DIENTSBIEREM, ministrem pro lidská práva a rovné příležitosti, panem Petrem JÄGEREM a panem Pavlem ŠTERNEM, náměstkou ministryně spravedlnosti, paní Monikou PÁLKOVOU, náměstkyní ministra vnitra, panem Josefem VYMAZALEM, náměstkem ministra zdravotnictví a panem Ivanem BÍLKEM, ředitelem Generální inspekce bezpečnostních sborů, a rovněž s nejvyššími činiteli z dotyčných ministerstev a složek.

Delegace se rovněž setkala s paní Annou ŠABATOVOU, veřejnou ochránkyní práv (ombudsmankou) a se členy její kanceláře, stejně jako se zástupci Úřadu UNHCR v Praze a nevládních organizací činných v oblastech zájmu Výboru CPT.

Seznam vnitrostátních úřadů, dalších orgánů a organizací, s nimiž delegace konzultovala, je obsažen v příloze k této zprávě.

5. Všeobecně zaznamenala delegace během návštěvy spolupráci na dobré úrovni, a to u vnitrostátních orgánů i zaměstnanců v navštívených institucích kromě dvou výjimek uvedených níže. Obecně se těšila rychlému přístupu na všechna místa (včetně míst předem neohlášených), byla schopná provádět soukromé rozhovory s osobami zbavenými svobody a byl jí umožněn pohotovový přístup k veškeré dokumentaci, kterou chtěla vidět, a to v souladu s ustanoveními Úmluvy zřizující Výbor. Dále byla delegaci dopředu poskytnuta veškerá požadovaná dokumentace.

Výbor CPT by rovněž rád vyjádřil své ocenění za pomoc poskytnutou před návštěvou a během ní od svých spolupracujících úředníků, pana Jakuba MACHAČKY a paní Zuzany VANÍČKOVÉ z Úřadu vlády České republiky.

I přes to, co již bylo řečeno, byl v jedné z navštívených věznic delegaci nejprve zamítnut přístup do konkrétního oddělení a mohla jej navštívit až příští den. Taková situace je nepřijatelná – v této spojitosti by Výbor CPT rád připomenul, že podle článku 8 odstavce 2 písm. c) Úmluvy: “Strana poskytne Výboru [...]neomezený přístup do jakéhokoliv místa, kde se nacházejí osoby zbavené svobody, včetně práva pohybovat se v těchto místech bez omezení..”

Dále je znepokojující, že v Psychiatrické léčebně Kosmonosy získala delegace od zaměstnanců na vyšších pozicích zavádějící informace o používání sít'ových lůžek jakožto omezovacího prostředku.

Výbor CPT věří, že české orgány podniknou nezbytné kroky, aby se zabránilo opakování takových situací v budoucnosti.

D. Okamžité poznatky podle článku 8 odstavce 5 Úmluvy

6. Během rozhovorů na konci návštěvy s ministryní spravedlnosti učinila delegace okamžité poznatky v souvislosti s článkem 8 odstavcem 5 Úmluvy a požadovala, aby české orgány provedly rychlé, nezávislé a důkladné přezkoumání obvinění ze špatného fyzického zacházení s mladistvými ze strany vězeňského personálu ve Věznici Všehrady. Dále vyžadovala, aby české orgány podnikly příslušná opatření k zajištění toho, že mladiství nebudou podrobeni žádným odvetným opatřením za to, že mluvili s delegací. Po českých orgánech bylo požadováno, aby poskytly do dvou měsíců podrobný popis konkrétních opatření učiněných v reakci na okamžité poznatky.

Okamžité poznatky byly následně potvrzeny v dopise z 28. dubna 2014 předsedou Výboru CPT ministryni spravedlnosti. V dopise z 10. června 2014 poskytla ministryně spravedlnosti informace o činnostech vyvinutých českými orgány jako odpověď na okamžité poznatky. Tyto informace byly prošetřeny Výborem CPT na jeho plenárním zasedání v červenci 2014. Výbor došel k závěru, že nebylo provedeno žádné rychlé, nezávislé a důkladné přezkoumání výše uvedených obvinění. Následně dne 16. července 2014 napsal předseda Výboru CPT další dopis ministryni spravedlnosti, v němž naléhal, aby české orgány provedly toto přezkoumání bez dalšího odkladu a požadoval, aby do 15. října 2014 poskytly podrobný popis konkrétních opatření učiněných v této souvislosti.

V dopise z 15. října 2014 poskytly české orgány další informace, ke kterým bylo v příslušném oddíle zprávy přihlédnuto (viz odstavec 52).

E. Národní preventivní mechanismus

7. Česká republika schválila Opční protokol k Úmluvě OSN proti mučení (OPCAT) v červnu 2006 a určila veřejného ochránce práv (ombudsmana) jako národní preventivní mechanismus (NPM). Zákon o veřejném ochránci práv,² v této souvislosti v platném znění, opravňuje ombudsmana k vykonávání návštěv takových míst, kde lidé jsou nebo mohou být zbaveni svobody ze strany státního orgánu nebo následkem závislosti na poskytované péči, a to obzvláště věznic, policejních zařízení, zařízení zabezpečovací detence, zařízení pro zajištění cizinců a rovněž zdravotnických zařízení, středisek sociální péče nebo podobných institucí, přičemž mandát NPM pokrývá rovněž kontrolu deportací cizích státních příslušníků.

NPM může vykonávat návštěvy ze svého vlastního podnětu, bez předchozího oznámení, a má právo dělat soukromé rozhovory s osobami zbavenými svobody. V rámci ombudsmanského úřadu bylo zřízeno samostatné oddělení odpovědné za úlohu NPM a zaměstnávající deset zaměstnanců na plný úvazek, přičemž vykonává asi 30 až 50 návštěv do různých míst odnětí svobody ročně.

Výbor CPT by přivítal výroční zprávu o činnosti NPM za rok 2014 v blízké době.

---

² Zákon č. 349/1999.

II. SKUTEČNOSTI ZJIŠTĚNÉ BĚHEM NÁVŠTĚVY A NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ

A. Policejní zajištění

1. Úvodní poznámky

8. Právní rámec regulující odnětí svobody ze strany policie byl popsán ve zprávě o návštěvě z roku 2010³ a zůstává celkově beze změny.

Osoby, které jsou zadrženy policií kvůli podezření, že se dopustily trestného činu, musí být do 48 hodin předvedeny před soudce a poté být soudcem do 24 hodin vzaty do vyšetřovací vazby nebo propuštěny. Celkově mohou být dotyčné osoby drženy až 72 hodin v zařízeních policejního zajištění. Osoby, které jsou zatčeny na základě zatykače, musí být předvedeny před soud do 24 hodin a soudce musí do 24 hodin učinit rozhodnutí o vyšetřovací vazbě (nebo propuštění).

Osoby mohou být rovněž zbaveny svobody policií z jiných důvodů (např. předvolány, aby se dostavily na policejní stanici za účelem podání “vysvětlení” nebo zjištění své totožnosti; spáchání přestupku, který představuje ohrožení vlastního života nebo života či zdraví ostatních nebo ohrožení majetku). Ve všech těchto případech nesmí doba policejního zajištění trvat déle než 24 hodin.

Cizí státní příslušníci mohou být drženi v policejním zajištění v souladu s cizineckou legislativou až 24 hodin. Za jistých podmínek může být toto období prodlouženo na maximálně 48 hodin, než je dotyčná osoba přemístěna do zajišťovacího střediska pro cizince.

Během návštěvy z roku 2014 nezískala delegace žádné informace, které by naznačovaly, že zákonné lhůty pro policejní zajištění nebyly v praxi dodržovány.

2. Špatné zacházení

9. Většina osob dotazovaných delegací, které byly – nebo byly v poslední době – zadrženy policií, uvedla, že s nimi bylo ze strany policistů slušně zacházeno.

Nicméně bylo zaznamenáno několik obvinění od zadržovaných osob, že byly v době zatčení podrobeny nadměrnému používání síly (i když dotyčná osoba údajně neprojevovala žádný odpor nebo poté, co již byla pod kontrolou). Některé osoby si rovněž stěžovaly na příliš těsné spoutání po zatčení. Dále bylo získáno několik obvinění ze špatného fyzického zacházení (například facky, rány pěstí, kopance a rány obuškem) a vyhrožování tímto zacházením během vyšetřování, zřejmě jako pokus o vynucení přiznání.

---

³ Viz CPT/Inf (2014)3, odstavce 8-9.

V několika případech byla získaná obvinění doložena lékařským důkazem. Například jedna osoba dotazovaná delegací vypověděla, že během zatýkání ji policisté přinutili lehnout si tvář k zemi a když ji spoutávali, stočili jí paže za zády tak, že jí vážně poranili loket. Podle jejího osobního lékařského záznamu měla po přijetí do vazební věznice dotyčná osoba opuchlý pravý loket s omezenou hybností pravého předloktí. Byla přemístěna do nemocnice, kde byla diagnostikována nedislokovaná epikondylární fraktura pravé kosti loketní.

Dále delegace vyslechla několik popisů slovního napadení, včetně rasistické/xenofobní povahy, ze strany policistů během zatýkání a/nebo během policejního vyšetřování.

Ve světle výše uvedených zjištění musí Výbor CPT znovu doporučit, aby policistům v České republice bylo pravidelně a vhodným způsobem připomínáno, že jakýkoliv druh špatného zacházení – včetně výhrůžek, slovního napadení a rasistických/xenofobních poznámek – vůči zadrženým osobám je neprofesionální a nezákonný a bude adekvátně potrestán. Dále by mělo být policistům vysvětleno, zejména ve formě dalšího školení, že by při zatýkání nemělo být použito více síly, než je vyloženě nezbytné, a že není možno nijak ospravedlnit bití zadržených osob, ve chvíli kdy jsou již pod kontrolu. Jestliže je považováno za nezbytné v době zatýkání nebo v pozdější fázi osobu spoutat, neměla by být pouta za žádných okolností nadměrně těsná⁴ a měla by být použita pouze po nezbytně dlouhou dobu.

10. Další účinný prostředek prevence špatného zacházení ze strany policie spočívá v efektivním vyšetřování obvinění ze špatného policejního zacházení ze strany oprávněných orgánů. V tomto ohledu vítá Výbor CPT ustanovení Generální inspekce bezpečnostních sborů (GIBS)⁵ dne 1. ledna 2012 jakožto nezávislého orgánu odpovědného za vyšetřování trestných činů spáchaných členy policie, vězeňských a celních služeb, a rovněž v některých případech občanskými zaměstnanci dříve uvedených služeb. Ředitel GIBS podává hlášení přímo předsedovi vlády (který je rovněž oprávněn jej jmenovat a z funkce odvolat).

---

⁴ Je třeba poznamenat, že nepřiměřeně těsné spoutání může mít vážné zdravotní následky (například někdy způsobuje těžké a trvalé poškození ruky(ou)).

⁵ *Generální inspekce bezpečnostních sborů (GIBS)*. GIBS tak nahradila bývalou Inspekci ministerstva vnitra.

3. Záruky proti špatnému zacházení

11. Zjištění delegace naznačují, že praktický výkon základních bezpečnostních opatření proti špatnému zacházení (především právo na vyzrozumění o zajištění a právo mít možnost setkat se s právníkem a lékařem) obecně nevykazuje závažné obtíže.

12. Pokud jde o vyrozumění o zajištění, uvedla naprostá většina osob dotazovaných delegací, které byly nebo v nedávné době byly v policejním zajištění, že byly v situaci, kdy krátce po zatčení kontaktovaly příbuzného nebo třetí osobu, aby je informovaly o své situaci.

Nicméně bylo vyslechnuto několik obvinění, že výkon tohoto práva byl nejprve policisty zamítnut, a že dotyčné osobě bylo doporučeno, aby zopakovala svou žádost policejnímu vyšetřovateli v době prvního výslechu. **Výbor CPT doporučuje, aby české orgány podnikly nezbytné kroky k zajištění toho, že všechny zadržené osoby budou účinně využívat práva na vyzrozumění o zajištění od samotného počátku odnětí svobody.**

13. Opatření § 24 odst. 4 zákona o policii⁶, podle něhož má osoba zbavená policií svobody právo získat na své vlastní náklady právní pomoc a mluvit soukromě s právníkem, se v praxi ukázalo jako všeobecně dodržované.

Přesto několik zadržených osob prohlásilo, že byly policisty vyslýchány bez přítomnosti právníka, a že jejich žádosti o konzultaci s právníkem bylo vyhověno teprve po prvním výslechu. Podle Výboru CPT musí mít právo na možnost setkat se s právníkem každý, kdo má zákonnou povinnost dostavit se – a zůstat – na policejním zařízení, bez ohledu na svůj přesný právní status, od počátku odnětí svobody. **Výbor CPT doporučuje, aby tyto zásady byly ve všech policejních zařízeních plně realizovány v praxi.**

14. Jak je uvedeno ve zprávě o návštěvě z roku 2010, uplatňování práva na možnost setkat se s právníkem může být považováno za účinnou *záruku proti špatnému zacházení* teprve tehdy, když osoby v policejním zajištění, které si nemohou dovolit za právníka platit, požívají plnohodnotného systému právní pomoci. Pokud tomu tak není, zůstane právo na možnost setkat se s právníkem v mnoha případech čistě teoretické. Dle zkušenosti Výboru CPT je riziko zastrásování a špatného zacházení nejvyšší během doby bezprostředně následující po odnětí svobody. Tudíž možnost osob vzatých do policejního zajištění setkat se během tohoto období s právníkem je základní zárukou proti špatnému zacházení.

Podle informací získaných během návštěvy z roku 2014, a jak je rovněž naznačeno v odpovědi českých orgánů na zprávu o návštěvě z roku 2010,⁷ nemohly zadržené osoby požívat bezplatné právní pomoci od počátku odnětí svobody ze strany policie, ale teprve tehdy, když byly formálně prohlášeny za “obviněné”. **Výbor opakuje své doporučení, aby české orgány podnikly všechny kroky nezbytné k zajištění toho, že právo na bezplatnou právní pomoc pro osoby zadržené policií, které si nemohou dovolit platit za právníka, bude platné od samotného počátku odnětí svobody, bez ohledu na to, zda byla dotyčná osoba formálně prohlášena za “obviněnou”.**

---

⁶ Zákon č. 273/2008.

⁷ Viz CPT/Inf (2014) 4, odstavce 13-16.

15. § 24 odst. 5 zákona o policii zaručuje právo na možnost setkat se s lékařem (včetně lékaře dle vlastního výběru) pro osoby zbavené svobody ze strany policie.

Dále na základě § 31 zákona o policii může být osoba, která je viditelně pod vlivem návykové látky, umístěna do policejní cely pouze tehdy, když lékař po prohlídce dotyčné osoby neshledává žádný důvod pro její umístění do zařízení zdravotní péče. Navíc pokud je osoba zraněná nebo policisty informuje o závažné nemoci nebo v případě podezření na to, že trpí závažnou nemocí, musí být před umístěním do policejní cely prohlédnuta lékařem.

Výsledky zkoumání návštěvy z roku 2014 naznačují, že výše uvedená opatření byla v praxi všeobecně dodržována. Nicméně existují dvě záležitosti, které vyvolávají zvláštní obavy.

16. Zprvce § 12 odst. 2 závazných pokynů o doprovodu, dozoru nad osobami a policejních celách nadále vyžaduje, aby policista (stejněho pohlaví) zůstal ve vizuálním kontaktu se zadrženou osobou pokaždé, když je tato vyšetřována lékařem. Všechny osoby dotazované delegací, které byly během doby policejního zajištění vyšetřovány lékařem, doopravdy udávaly, že policisté byli během jejich lékařského vyšetření/konzultace přítomní. Dále byly podle informací nashromážděných během návštěvy osoby zadržené policií často vyšetřovány lékařem, když byly spoutány.

Výbor CPT musí v tomto ohledu zdůraznit, že přítomnost policistů během lékařských vyšetření zadržených osob by mohla odradit zadrženou osobu, která byla podrobena špatnému zacházení, od toho, aby vypovídala. Dále je spoutávání zadržených osob během lékařských vyšetření z pohledu lékařské etiky spornou metodou a může být škodlivé pro objektivní lékařská pozorování.

Výbor CPT následně znovu opakuje své doporučení, aby české orgány podnikly nezbytné kroky k zajištění toho, aby veškerá lékařská vyšetření osob v policejním zajištění probíhala mimo doslech a – pokud dotyčný lékař v daném případě výslovně nepožaduje jinak – mimo zrak policistů. V souladu s tím by měly být upraveny příslušné právní předpisy.

Dále Výbor doporučuje, aby byl postup běžného spoutání osob v policejním zajištění během lékařských vyšetření okamžitě zastaven.

17. Zadruhé, i když několik osob, se kterými se delegace setkala v policejním zajištění, vykazovalo traumatická zranění, jako jsou jasně viditelné hematomy a odřeninny na obličeji, v několika případech uváděl lékařský záznam vypracovaný před jejich umístěním do policejní cely, že během lékařské prohlídky nebyla shledána žádná tělesná zranění.

Výbor CPT musí v této souvislosti zdůraznit, že služby zdravotní péče mohou významně přispět k prevenci špatného zacházení s osobami zbavenými svobody, a to pomocí systematického zaznamenávání zranění a v případě vhodnosti prostřednictvím informování příslušných orgánů.

Záznam provedený lékařem po řádné lékařské prohlídce osoby v policejním zajištění by měl obsahovat:

- (i) záznam výpovědi dotyčné osoby, které se týkají lékařské prohlídky (včetně jeho/jejího popisu jeho/jejího zdravotního stavu a veškerých obvinění ze špatného zacházení),
- (ii) podrobný popis objektivních lékařských nálezů založený na důkladném vyšetření, a
- (iii) lékařská pozorování ve světle (i) a (ii), naznačující shodu mezi veškerými vznesenými obviněními a objektivními lékařskými nálezy.

Pokaždé, když jsou lékařem zaznamenána zranění, která se shodují s obviněními ze špatného zacházení vznesenými zadrženou osobou (nebo která i v případě absence obvinění svědčí o špatném zacházení), měl by být záznam okamžitě a soustavně předkládán příslušnému státnímu zástupci, bez ohledu na přání dotyčné osoby. Navíc by výsledky každé prohlídky, včetně výše zmíněných prohlášení a lékařských posudků/pozorování, měly být zpřístupněny zadržené osobě a na požádání jejímu právníkovi.

Zaznamenávání lékařských vyšetření v případech traumatických zranění by mělo být prováděno na zvláštním formuláři poskytovaném pro tyto účely, se schématy lidského těla k označování traumatických zranění, která budou uchovávána v lékařských záznamech vězněné osoby. Dále by bylo záhodno, aby byly pořízeny fotografie zranění, a tyto fotografie by rovněž měly být umístěny do lékařských záznamů.

Výbor CPT doporučuje, aby české orgány podnikly nezbytné kroky k zajištění toho, aby byl postup vykonáván v souladu s výše uvedenými požadavky. To rovněž pomůže chránit policisty před křivými obviněními ze špatného zacházení vznesenými proti nim.

18. Naprostá většina osob dotazovaných delegací, které tehdy nebo v nedávné době předtím byly v policejním zajištění, potvrdila, že obdržely informace o svých právech v písemné podobě po příjezdu na policejní stanici, a že byly požádány, aby tuto skutečnost ověřily podpisem. Dále Výbor CPT vítá skutečnost, že ve všech navštívených policejních stanicích byly k dispozici souhrnné pokyny v několika jazycích v souladu se zvláštním doporučením podaným Výborem ve zprávě o návštěvě z roku 2010.

Nicméně několik osob tvrdilo, že byly informovány o svých právech teprve na začátku výslechu kriminalistou, nebo když byly umístěny do policejní cely. Bylo rovněž vyslechnuto několik obvinění, že informace o právech byly poskytnuty zadržené osobě pouze ústně.

Podle Výboru CPT by měly být všechny osoby zadržené policií, ať už z jakéhokoliv důvodu, plně informovány o svých základních právech od samotného začátku odnětí svobody (to znamená od chvíle, kdy musí zůstat v policejních prostorách). To by mělo být zajištěno pomocí podání jasné ústní informace na samotném začátku, která bude při nejbližší příležitosti (to znamená okamžitě po příchodu do policejních prostor) doplněna poskytnutím písemného formuláře, který přímo určuje jejich práva. **Výbor CPT doporučuje, aby české orgány vyvinuly další úsilí k zajištění toho, aby byly tyto požadavky v praxi plně dodržovány.**

4. Podmínky zajištění

19. Stejně jako tomu bylo v době návštěvy z roku 2010, byly materiální podmínky ve většině policejních zařízení celkově uspokojivé. Cely byly dostatečně velké, jejich stavební stav a čistota byly v dobrém stavu, měly přijatelné umělé osvětlení a větrání a byly přiměřeně vybavené (měly postele/podstavce, matrace, přikrývky, stoly a židle, záchody a umyvadla, a rovněž přivolávací zvonce). Zadrženým osobám, které zůstávaly přes noc, bylo zpravidla poskytnuto čisté ložní prádlo a věci osobní hygieny.

Je tedy politováníhodné, že většina cel policejního zajištění, které delegace viděla, neměla přístup k přirozenému světlu. Dále byla většina cel policejního ředitelství nedostatečně větraná a umělé osvětlení v celách nemohlo být během noci ztlumeno. Navíc v Pohotovostní a eskortní jednotce krajského ředitelství policie Praha-Kongresová měly některé dvojité cely pouze napůl přepaženou toaletu. Výsledky zkoumání delegace dále udávají, že v obou výše uvedených policejních zařízeních nebyly osobám zadrženým přes noc soustavně poskytovány věci osobní hygieny.

Výbor CPT doporučuje, aby byly výše uvedené nedostatky napraveny.

20. Pokud jde o venkovní pohyb osob v policejním zajištění, zůstala situace od předchozí návštěvy beze změny – osobám drženým v zařízeních policejního zajištění nebyl totiž umožněn žádný venkovní pohyb, a to bez ohledu na délku policejního zajištění (s výjimkou Pohotovostní a eskortní jednotky Brno, kde zadržené osoby měly údajně 20 minut venkovního pohybu denně). V této souvislosti by mělo být zdůrazněno, že informace získané prostřednictvím rozhovorů se zadrženými osobami a nahlédnutím do příslušných záznamů jasně naznačují, že značné množství zadržených osob zůstalo v policejním zajištění po více než 24 hodin.⁸

Výbor CPT znovu opakuje své doporučení, aby všem osobám drženým v policejním zajištění po 24 hodin nebo více byla nabídnuta možnost každodenního venkovního pohybu. Obzvláštní pozornost by v tomto případě měla být věnovaná Pohotovostní a eskortní jednotce krajského ředitelství policie Praha-Kongresová, největšímu zajišťovacímu zařízení v zemi.

21. Výsledky zkoumání návštěvy z roku 2014 naznačují, že navzdory zvláštním doporučením opakovaně učiněným výborem v minulosti⁹ postup připoutávání zadržených osob k pevným předmětům na zdi nebo podobným předmětům v policejních zařízeních přetrvává. Podle informací poskytnutých orgány (včetně policistů v navštívených zařízeních) mohou být osoby v policejním zajištění při sezení připoutány až na dvě nepřerušované hodiny k lavici umístěné v policejní cele, pokud fyzicky napadnou policisty nebo další osoby, ohrozí svůj vlastní život, poškodí majetek nebo se pokusí utéct.¹⁰

Navíc se během návštěvy ukázalo, že v některých policejních zařízeních, které nebyly vybaveny policejní zajišťovací celou, mohou být osoby zbavené svobody připoutány k lavici/pevným předmětům na stěně umístěným na chodbě při čekání např. na výslech.

Výbor CPT znovu vyzývá české orgány, aby odstranily pevné předměty na zdi k

⁸ Má se za to, že maximální délka policejního zajištění v České republice je 72 hodin (viz odstavec 8).

⁹ Viz nejnověji zpráva o návštěvě z roku 2010 (CPT/Inf (2014)3, odstavec 25).

¹⁰ Viz § 25 zákona o policii.

připoutávání osob ze všech policejních zařízení a podnikly účinné kroky k potlačení postupu přivazování osob držených policií k pevným předmětům. Každé policejní zařízení, kde mohou být osoby zbaveny svobody, by mělo být vybaveno jednou nebo více místnostmi určenými pro účely zajištění a poskytujícími vhodná bezpečnostní uspořádání. Chodby by neměly být používány jako *ad hoc* zajišťovací zařízení.

V případě, že se osoba v zajištění chová agresivně, může být používání pout ospravedlněno. Nicméně dotyčná osoba by neměla být připoutána k pevným předmětům, ale namísto toho by měla být držena pod přísným dozorem v bezpečném prostředí a v případě potřeby by měla být vyhledána lékařská pomoc.

5. Další záležitosti

22. V navštívených policejních zařízeních byly osoby zadržené policií běžně podrobovány důkladné osobní prohlídce od policistů stejného pohlaví před umístěním do policejní cely. Dotyčné osoby byly požádány, aby se úplně vysvlékly a dřeplly si.

Důkladná osobní prohlídka je velice invazivní a potenciálně ponižující opatření. Její používání ve všech případech považuje Výbor CPT za nadměrné a zbytečné. Zadržené osoby by ovšem měly být vždy prohledány, aby došlo k zajištění jejich vlastní bezpečnosti a bezpečnosti policistů. Nicméně důkladná osobní prohlídka by měla být prováděna pouze tehdy, pokud existují dostatečné důvody k podezření, že na sobě mohla zadržená osoba ukrývat předměty, které mohou být použity k tomu, aby ublížila sobě nebo ostatním, nebo pokud mohou existovat důkazy o trestném činu a taková prohlídka je nutná k jejich odhalení, přičemž běžná prohlídka pravděpodobně k jejich odhalení nepovede. K provedení takové prohlídky by mělo být uděleno pověření nadřízeným policistou a její uskutečnění by mělo být dle písemných postupů jasně stanovujících podmínky, za kterých je přípustné se k ní uchýlit. Mělo by být vyvinuto veškeré rozumné úsilí k minimalizaci pocitu trapnosti; zadržené osoby, které jsou prohledávané, by běžně neměly být žádány, aby svlékly všechno své oblečení zároveň, např. by jim mělo být povoleno, aby sundaly oděv od pasu nahoru a oblékly se, než budou sundávat další oblečení. Navíc by během každé důkladné osobní prohlídky zpravidla měl být přítomen více než jeden policista, a to za účely ochrany zadržených osob i zaměstnanců.

Výbor CPT doporučuje, aby české orgány podnikly nezbytná opatření k zajištění toho, že jsou ve světle předchozích poznámek okolnosti a postupy prohledávání zadržených osob ve všech policejních zařízeních kontrolovány a písemně stanoveny.

B. Zajištění cizích státních příslušníků v souladu s cizineckou legislativou

1. Úvodní poznámky

23. Delegace poprvé navštívila Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová, jediné zařízení svého druhu v České republice. Zařízení bylo otevřeno v roce 2006¹¹ a je umístěno v lese, asi pět kilometrů od nejbližší obce. Skládá se ze tří ubytovacích budov (A, B a D¹²) pro cizí státní příslušníky držené v “otevřeném režimu” a jedné budovy (budova 10) pro zajištěné podrobené “přísnému režimu”¹³. Se svou oficiální kapacitou 273 míst ubytovávalo Zařízení v době návštěvy 36 cizích státních příslušníků (včetně 17 azylantů, dvou žen a jednoho otce s dvěma malými dětmi).¹⁴ V Zařízení byli zadrženi imigranti považováni za “klienty”, protože museli za svůj pobyt zpravidla platit.¹⁵

Výbor CPT by rád získal komentáře českých orgánů ohledně vhodnosti vyžadovat takovou platbu.

24. Podle § 125 zákona o pobytu cizinců na území České republiky mohou být neregulární migranti zadrženi až na 180 dnů. Doba zadržení může být prodloužena maximálně na 545 dnů, pokud cizí státní příslušník maří postup nebo poskytl nepravdivé informace. Nezletilí bez doprovodu (ve věku 15 let nebo více) a rodiny s nezletilými mohou být zadrženi pouze na maximálně 90 dnů.

Delegace byla informována, že průměrná doba zadržení v Zařízení byla přibližně 80 dnů. V době návštěvy zde bylo drženo 28 cizích státních příslušníků po dobu kratší než 60 dnů, přičemž nejdelší doba byla šest měsíců.

25. Správa uprchlických zařízení (“SUZ”) je odpovědná za celkovou správu Zařízení, zatímco policie zajišťuje hranice Zařízení a provádí osobní prohlídky nově příchozích cizích státních příslušníků, stejně jako pravidelné prohlídky v rámci Zařízení. Policie může zasahovat uvnitř Zařízení v případě incidentů nebo pokaždé, když je to po ní od SUZ požadováno. Navíc je policie odpovědná za umístění cizích státních příslušníků do jednotky přísného režimu. K dodržování vnitřního řádu byl v Zařízení přítomný 24 hodin denně personál soukromé bezpečnostní služby, a to na základě soukromoprávní smlouvy se SUZ (viz také odstavec 37).

---

¹¹ Areál byl dříve využíván jako ubytovací středisko pro azylanty. Zařízení nahradilo Zařízení pro zajištění cizinců Bálková, které Výbor CPT navštívil v roce 2002.

¹² V budově A byly ubytovány výhradně ženy a rodiny. Vzhledem k malému počtu odsouzených mužského pohlaví nebyla budova D v době návštěvy v používání.

¹³ Pro další podrobnosti viz odstavce 29 až 31.

¹⁴ Podle vedení bylo v Zařízení v roce 2013 zadrženo celkem 770 cizích státních příslušníků.

¹⁵ Každému cizímu státnímu příslušníkovi (včetně nezletilých) byl účtován denní poplatek 112,- Kč za ubytování a 120,- Kč za jídlo (což dělalo celkem 8,5 € denně).

2. Špatné zacházení

26. Delegace neobdržela žádná obvinění ze špatného zacházení ze strany policistů, úředníků SUZ nebo soukromého bezpečnostního personálu. Dále nezískala delegace žádná obvinění a nenašla žádné další náznaky násilí mezi cizími státními příslušníky. Většina cizích státních příslušníků dotazovaných delegací udávala, že je celková atmosféra v Zařízení uvolněná.

3. Podmínky zajištění

27. Materiální podmínky v Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová byly celkově uspokojivé. Všechny ubytovací budovy byly v dobrém stavebním stavu a měly dobrý přístup k přirozenému světlu, umělému osvětlení a větrání. Většina cizích státních příslušníků byla ubytována v třílůžkových pokojích, které byly dostatečně velké (asi 17 m²) a dobře vybavené (včetně plně přepažených hygienických zařízení).¹⁶ Některé místnosti měly rovněž balkon.

28. V době návštěvy byli všichni cizí státní příslušníci drženi v otevřeném režimu v budovách A a B. Přes den se mohli volně pohybovat uvnitř své ubytovací budovy (od 7 h ráno do 23 h večer) a měli neomezený přístup k velké otevřené ploše kolem budovy od 7 h ráno do 19 h večer.

Delegace získala velmi kladný dojem o činnostech nabízených cizím státním příslušníkům. V obou budovách byl pět dnů v týdnu po dobu pěti hodin přítomný vychovatel a organizoval jazykové kurzy a různé rekreační a sportovní aktivity. Cizí státní příslušníci rovněž mohli hrát celý den ve venkovním areálu stolní tenis a basketbal.

Navíc bylo v suterénu obou budov k dispozici několik dobře vybavených místností určených k volnočasovým aktivitám. V budově B byla velká společenská místnost vybavená televizorem, knihovnou, klavírem a stolním fotbalem, dále velká místnost s kinem, místnost používaná pro rukodělnou výrobu (přístupná dvakrát týdně) a dobře vybavená místnost s fitness (obvykle přístupná třikrát týdně na dvě hodiny). Infrastruktura budovy A byla podobná té budovy B, přičemž jediný rozdíl spočíval v tom, že obsahovala velkou a dobře vybavenou místnost pro rukodělnou výrobu (keramika, pletení, šití, atd.) namísto místnosti s fitness.

---

¹⁶ Zařízení mělo rovněž několik jednolůžkových pokojů, které nebyly v době návštěvy využívány.

29. Podle § 135 odstavce 1 zákona o pobytu cizinců na území České republiky může být cizí státní příslušník umístěn do přísného režimu maximálně na 30 dnů – s možností prodloužení na maximálně 60 dnů – pokud se chová agresivně nebo opakovaně závažně porušuje vnitřní předpisy. Rozhodnutí o umístění je učiněno policií z její vlastní iniciativy nebo na žádost SUZ. Policie musí předložit písemné zdůvodněné rozhodnutí a poučit o možnosti podat stížnost Ministerstvu vnitra.¹⁷ Rozhodnutí musí být spolupodepsáno dotyčným cizím státním příslušníkem a uchováváno v jeho/jejím evidenčním listu. Navíc by o všech takových rozhodnutích měl být informován ombudsman.

Na rozdíl od situace shledané během návštěvy z roku 2002 v Zařízení pro zajištění cizinců Bálková (kde byla většina cizích státních příslušníků držena v přísném režimu)¹⁸ nebyli v Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová drženi v době návštěvy roku 2014 žádní cizí státní příslušníci v přísném režimu.¹⁹

30. Podle vedení měli cizí státní příslušníci podrobení přísnému režimu nárok na jednu hodinu vycházky denně²⁰ a po zbytek dne byli obvykle zajištěni ve své místnosti (spolu s jedním nebo dvěma spoluzajištěnými), kde měli k dispozici materiál ke čtení. Nicméně neměli dovoleno mít v místnosti televizor nebo rádio.

Na základě § 134 odstavce 3 zákona o pobytu cizinců na území České republiky může být vycházka policií omezena nebo zrušena ze “závažného důvodu”. Výbor CPT musí zdůraznit, že požadavek, aby byla cizím státním příslušníkům umožněna aspoň jedna hodina vycházky denně, je základním právem pro všechny přistěhovalé zadržené osoby bez ohledu na okolnosti. Tudíž **Výbor doporučuje, aby byla všechna dříve uvedená právní omezení zrušena.**

31. Jak je uvedeno výše, uvalení přísného režimu v sobě nezahrnuje „samovazební“ režim. Nicméně v praxi může dojít k situaci, že je najednou umístěn do jednotky přísného režimu pouze jeden cizí státní příslušník. Podle poskytnutých informací došlo k takové situaci šestkrát v roce 2013 a jednou v roce 2014, přičemž byla nejdelší doba dvanáct dnů. V tomto ohledu **věří Výbor CPT, že české orgány podniknou nutná opatření k zajištění toho, že cizím státním příslušníkům, kteří jsou de facto drženi v režimu „samovazebního“ typu, je umožněn přiměřený denní kontakt s lidmi.**

---

¹⁷ Pokud umístění trvá déle než 48 hodin, musí být cizímu státnímu příslušníkovi zasláno formální rozhodnutí.

¹⁸ CPT/Inf (2004) 4, odstavec 36.

¹⁹ V roce 2014 existovalo pouze jedno zařazení do přísného režimu (na dva dny) a v roce 2013 došlo k 19 zařazením (nejméně dvě z nich trvala 30 dnů a jedno 27 dnů).

²⁰ Delegaci bylo sděleno, že v závislosti na chování dotyčného cizího státního příslušníka mohla být doba trvání každodenního venkovního pohybu prodloužena.

4. Zajištění nezletilých

32. V době návštěvy byly v budově A Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová drženy dvě nezletilé děti (ve věku tří a šesti let) se svým otcem spolu se dvěma svobodnými nepříbuznými ženami. Správa uvedla, že podle českého zákonodárství nebyly tyto děti považovány za formálně zadržené, ale jen “doprovázely” svého rodiče.²¹

Vedení vyvíjelo jasné úsilí k uspokojení specifických potřeb dětí a k tomu, aby jim byly umožněny volnočasové aktivity a možnost vzdělání. V budově 09 byla vybavena “místnost školkového typu” hračkami, hrami, pomůckami ke kreslení, malování a šití, televizorem, přehrávačem CD a klavírem. Venkovní hřiště (s pískovištěm, skluzavkou a houpačkou), přiléhající k budově a obklopené drátěným plotem, bylo přístupné po dobu dvou až čtyř hodin každý všední den za přítomnosti vychovatele. Několik hraček a pískoviště byly rovněž k dispozici ve dvoře budovy A. Zařízení poskytovalo plenky pro nejmladší děti a NNO věnovala dětské oblečení a hračky. Dále ředitel uvedl, že každé dítě ve školním věku by mělo být zapsáno do školy nacházející se v nejbližší obci – 5 km od Zařízení. V případě nutnosti by dítě doprovázel vychovatel.

I přes výše uvedené se Výbor CPT domnívá, že ubytování dětí doprovázejících své(ho) rodiče v zařízení pro zajištění spolu s ostatními dospělými může mít negativní psychologický dopad na vývoj a pohodu dítěte, obzvláště je-li dítě malé. K umíst'ování nezletilých do zařízení pro zajištění spolu s jejich rodiči by mělo docházet pouze jako k poslední možnosti, a pokud není možno se za výjimečné situace takovému umístění vyhnout, mělo by trvat nejkratší možnou dobu. Mělo by být vyvinuto veškeré možné úsilí k zabránění oddělení dětí od svých rodičů/rodiče.

33. Jak již bylo uvedeno, v Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová mohou být zadrženi nezletilí bez doprovodu ve věku 15 let nebo více na maximálně 90 dnů.²² Výbor CPT oceňuje, že v poslední době nebyli v instituci drženi žádní nezletilí bez doprovodu, ale má pochybnosti o samotné existenci takové možnosti, obzvláště proto, že samotní nezletilí by byli drženi spolu s dospělými v instituci, která je primárně určena k ubytování dospělých zajištěných.

Výbor CPT souhlasí s Výborem Organizace spojených národů ohledně práv dítěte, jenž se domnívá, že “při uplatňování článku 37 Úmluvy [o právech dítěte] a zásady nejlepšího zájmu dítěte by neměly být nedoprovázené nebo odloučené děti všeobecně zadržovány. Zajištění nemůže být ospravedlněno pouze na základě toho, že je dítě nedoprovázené nebo odloučené, nebo na základě jeho migračního stavu nebo stavu pobytu, nebo nedostatku tohoto stavu”.²³ Kromě toho další orgány Rady Evropy, jako je Parlamentní shromáždění²⁴ nebo komisař pro lidská práva,²⁵ uvedly, že by nedoprovázení nezletilí neměli být zadržováni.

Vzhledem k jejich mimořádné zranitelnosti **doporučuje výbor CPT, aby byla učiněna**

---

²¹ V roce 2013 bylo v Zařízení následkem souběžného nástupu několika rodin drženo společně s rodiči až 22 doprovázených nezletilých.

²² Podle § 124 odstavce 4 zákona o pobytu cizinců musí policie ustanovit opatrovníka pokaždé, když je zadržen nedoprovázený nezletilý cizí státní příslušník.

²³ Výbor o právech dítěte, všeobecný komentář č. 6 (2005) o zacházení s nedoprovázenými a odloučenými dětmi mimo svou zemi původu, CRC/GC/2005/6, 1. září 2005, odstavec 61.

²⁴ Parlamentní shromáždění Evropské rady, usnesení 1707 (2010) o detenci azylantů a neregulérních migrantů v Evropě, 28. ledna 2010, odstavec 9.1.9, a usnesení 2020 (2014) o alternativách k imigrační detenci dětí, 3. října 2014, odstavec 3.

²⁵ Komisař pro lidská práva, názory na práva nezletilých migrantů v mimořádné situaci, CommDH/názorová studie (2010)6, 25. června 2010.

nezbytná opatření k zajištění toho, že je nezletilým bez doprovodu vždy poskytnuta zvláštní péče a jsou ubytováni v otevřené (nebo polootevřené) instituci určené pro mladistvé (např. instituce sociální péče/vzdělávací instituce pro mladistvé); bude-li to nezbytné, měl by být v souladu s tím upraven příslušný právní rámec.

5. Zdravotní péče

34. Tým zdravotní péče zahrnoval jednoho lékaře (praktický lékař) pracujícího pět dnů v týdnu osm hodin a rovněž čtyři zdravotní sestry, které zajišťovaly denní ošetrovatelské pokrytí od 7 h ráno do 20 h večer (včetně víkendů).

Je tedy znepokojující, že v Zařízení nebyl v noci přítomen žádný zdravotnický personál. Vzhledem ke kapacitě instituce **doporučuje Výbor CPT, aby české orgány podnikly kroky k zajištění toho, že je v Zařízení vždy přítomen člen personálu schopný poskytnout první pomoc, nejlépe s uznávanou ošetrovatelskou kvalifikací, a to i během noci.**

35. Lékařská místnost byla dobře vybavená (včetně defibrilátoru a dalšího pohotovostního vybavení). Dále byli po příchodu všichni cizí státní příslušníci okamžitě prohlédnuti lékařem, absolvovali rentgenové vyšetření (v Nemocnici Mladá Boleslav) a byly jim nabídnuty různé krevní a močové testy. Základní zdravotní péče byla poskytována zdarma (v případě potřeby i v jiných nemocnicích).

36. Delegace byla informována, že zdravotní sestry jsou schopné dorozumět se rusky, německy a anglicky,²⁶ a že v případě potřeby bude zajištěno tlumočení po telefonu.

Nicméně několik cizích státních příslušníků, se kterými se delegace setkala, si stěžovalo, že během jejich lékařské prohlídky nebylo k dispozici žádné tlumočení, a že jim tudíž bylo zabráněno v tom, aby své zdravotní problémy dostatečně popsali. Dále uvedli někteří cizí státní příslušníci, zejména vietnamsky a arabsky mluvící, že tlumočení během lékařských konzultací bylo zajišťováno spoluzajištěnými, kteří mluvili trochu česky. Podle Výboru CPT je třeba se využívání spoluzadržených osob jakožto tlumočnicků vyhnout za účelem zaručení lékařské důvěrnosti, s výjimkou pohotovostních situací. **Výbor doporučuje, aby byla učiněna opatření k zajištění profesionálního tlumočení, je-li to během lékařských prohlídek vyžadováno.**

---

²⁶ Lékař nemluvil žádným cizím jazykem.

6. Další záležitosti

37. Výbor CPT by rád zdůraznil nezbytnost toho, aby byl personál v zařízeních pro zajištění migrantů pečlivě vybírán a dostávalo se mu náležitého školení. Vzhledem k rozdílným původům zadržených osob by tito zaměstnanci měli mít vyvinuté vlastnosti na poli mezilidské komunikace a kulturní citlivosti. Dále by alespoň někteří z nich měli mít příslušné jazykové schopnosti. Rovněž by se měli učit rozpoznávat možné příznaky stresové reakce vykazované zadrženými osobami a přijímat příslušná opatření.

V zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová byl obecně dostatek personálu. Celkem zaměstnávalo 62 zaměstnanců (včetně tří sociálních pracovníků a čtyř pedagogů/vychovatelů); navíc bylo přes den přítomno 14 členů soukromé bezpečnostní služby a jedenáct z nich bylo přítomno během noci.

Přestože delegace oceňovala úsilí vynaložené zaměstnanci, všimla si, že téměř nikdo z nich, ač byli přímo v kontaktu s cizími státními příslušníky, nemluvil žádným cizím jazykem. Dále evidentně neprošlo mnoho zaměstnanců – obzvláště ti, kteří byli nasazeni soukromou bezpečnostní službou – žádným zvláštním školením pro práci v mnohonárodnostním prostředí. **Výbor CPT doporučuje, aby české orgány podnikly příslušná opatření k nápravě těchto nedostatků.**

38. Někteří členové soukromé bezpečnostní služby obvykle nosili uvnitř zajištěných oblastí plechovky s pepřovým sprejem. Podle vedení nebyly tyto přístroje v Zařízení nikdy použity.

Výbor CPT se domnívá, že slzný plyn je potenciálně nebezpečná látka a neměl by být v uzavřených prostorech používán. Pokud je třeba jej v otevřených prostorech výjimečně použít, musí se dodržovat jasně definované záruky. Například osobám zasaženým pepřovým sprejem by měla být okamžitě umožněna návštěva lékaře a měly by jim být ihned poskytnuty prostředky k účinnému a rychlému potlačení účinků. Pepřový sprej by přitom neměl tvořit součást standardního vybavení bezpečnostního pracovníka. **Výbor CPT doporučuje, aby české orgány podnikly potřebné kroky nezbytné k zajištění toho, že jsou výše uvedené zásady účinně realizovány v praxi.**

39. Výbor CPT vítá skutečnost, že Zařízení bylo pravidelně navštěvováno pracovníky NNO, a že cizím státním příslušníkům byla jednou týdně zdarma poskytována právní pomoc.²⁷

40. Pokud jde o styk s vnějším světem, měli cizí státní příslušníci nárok na dvě hodinové návštěvy týdně. Na požádání jim byla ve stejnou dobu obvykle umožněna možnost mít dvouhodinovou návštěvu.

Avšak v praxi přijímalo pravidelné návštěvy jen velmi málo cizích státních příslušníků. To bylo alespoň částečně způsobeno vzdálenou polohou Zařízení. Některým návštěvníkům mohla cesta do Zařízení trvat i několik hodin, obzvláště pokud používali hromadnou dopravu. Tak se doba trvání návštěv zdála být ve srovnání s dobou cesty nezbytnou k příjezdu do Zařízení příliš krátká. **Výbor CPT povzbuzuje české orgány, aby při uplatňování pravidel při návštěvách, pokud jde o cizí státní příslušníky, jejichž rodiny/přátelé žijí daleko od Zařízení, vyvinuly více flexibility**

---

²⁷ Organizací pro pomoc uprchlíkům (*Organizace pro pomoc uprchlíkům*).

(např. tak, že zajištěným umožní nahromadit si nevyužitá oprávnění k přijímání návštěv).

41. Je politováníhodné, že cizím státním příslušníkům bylo většinou dovoleno přijímat návštěvy pouze v polootevřených kójičích a bylo jim tak zabráněno v libovolném fyzickém kontaktu s návštěvníky.

Výbor CPT se domnívá, že v návštěvních místnostech by mělo být přistěhovalým zajištěným umožněno setkávat se otevřeně s rodinnými příslušníky a přáteli, kteří je navštěvují, a prostředí by mělo být přátelské vůči dětem (včetně prostoru na hraní). Pokud je výjimečně nutné zavést u příslušného cizího státního příslušníka omezení, mělo by tak být učiněno na bázi posouzení individuálního rizika. **Výbor doporučuje, aby byly ve světle výše uvedených poznámek podniknuty nezbytné kroky.**

42. Cizí státní příslušníci měli v zásadě neomezený přístup k telefonním kabinám, které byly nainstalovány v každém patře ubytovacích budov. Dále obdržel po příjezdu každý cizí státní příslušník zdarma telefonní kartu.

Přesto delegace byla zaplavena stížnostmi cizích státních příslušníků na ceny telefonních hovorů (obzvláště mezinárodních hovorů nebo volání na mobilní čísla). Kromě toho bylo přijato několik stížností, že v souladu s vnitřními pravidly mohli cizí státní příslušníci utratit v "obchodě" Zařízení nanejvýš jen 300,- Kč týdně, pokud si chtěli koupit telefonní karty (nebo jiné zboží). Navíc byly mobilní telefony po příjezdu systematicky odebírány a cizím státním příslušníkům nebylo dovoleno si je během svého pobytu v Zařízení ponechat.

Výbor CPT nevidí žádný důvod, proč by cizím státním příslušníkům nemělo být dovoleno nechat si své mobilní telefony (nebo je aspoň pod kontrolou používat), jak tomu je v současné době v několika dalších evropských zemích. To by jim umožnilo být v kontaktu s rodinou a přáteli a více by se shodovalo s charakterem administrativního nápravného zařízení, kde by měl být kladen důraz na minimální vnitřní bezpečnostní předpisy a podporu normálnosti. Další možností, kterou je třeba prozkoumat, by mohlo být využití moderních technologií při zprostředkování komunikace mezi přistěhovalými zadrženými osobami a jejich rodinami (např. pomocí hlasu skrze internetový protokol).

Výbor CPT vyzývá české orgány, aby ve světle výše uvedených poznámek podnikly příslušné kroky potřebné k zajištění toho, aby byl v Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová cizím státním příslušníkům umožněn přístup k telefonu. Obzvláště nabádá orgány k tomu, aby v rámci Zařízení umožnily používání mobilních telefonů a zvážily možnost používání moderních technologií při podpoře komunikace.

43. Nakonec nefungoval v době návštěvy v chodbě zajišťovací jednotky pro zajištěné podrobené přísnému režimu (budova 10) telefon. **Výbor CPT by rád získal potvrzení, že byl mezitím tento nedostatek odstraněn.**

C. Vězeňská zařízení

1. Úvodní poznámky

44. Delegace vykonala kompletní návštěvy Vazební věznice Litoměřice a Věznice Valdice, a rovněž cílenou návštěvu Vazební věznice Praha-Pankrác včetně přílehlé vězeňské nemocnice, kde se zaměřila hlavně na rozhovory s nově umístěnými vazebně stíhanými. Navíc navštívila delegace Věznici Všehrdu, aby zde vyslechla mladistvé odsouzené.²⁸

Vazební věznice Litoměřice byla otevřena roku 1908 a je umístěna vedle budovy městského soudu. V době návštěvy se ve věznici s oficiální kapacitou 358 míst nacházelo 328 odsouzených (včetně 118 odsouzených mužů, 13 žen a jednoho odsouzeného mladistvého).

Vazební věznici Praha-Pankrác navštívil Výbor CPT již několikrát v minulosti, naposledy v roce 2010. V instituci s oficiální kapacitou asi 1 000 míst bylo v době návštěvy celkem 868 vězňů, z nichž bylo 296 drženo ve vazbě (274 mužů, 21 žen a jeden mladistvý). Součástí instituce je rovněž vězeňská nemocnice (kapacita: 111 lůžek), kde se v době návštěvy nacházelo 46 pacientů.

Věznice Valdice byla podrobněji popsána ve zprávách z návštěv z roku 2002 a 2008.²⁹ Oficiální kapacita věznice zůstala od poslední návštěvy víceméně nezměněná (1 097 míst). V době návštěvy z roku 2014 se v ní nacházelo celkem 884 odsouzených mužů (včetně 579 mužů držených v režimu se zvýšenou ostrahou (kategorie D)). Izolované oddělení Věznice Valdice (oddělení E) s celkovou kapacitou 48 míst zahrnuje oddíl pro odsouzené na doživotí a oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením pro odsouzené ve zvýšené ostraze, kteří jsou považováni za obzvláště “nebezpečné” a/nebo “problémové”. V době návštěvy se v oddělení pro doživotně odsouzené vězně nacházelo 17 odsouzených a 15 odsouzených bylo drženo v oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením.

Věznice Všehrda je minimálně střežená věznice pro odsouzené muže, která obsahuje dvě samostatná oddělení pro mladistvé odsouzené (jednotka 3 pro přísný režim a jednotka 4 pro normální režim). Zmíněná oddělení byla předmětem cílené návštěvy roku 2010.³⁰ V době návštěvy roku 2014 byl počet mladistvých držených v instituci výrazně nižší než během předchozí návštěvy (22³¹ v porovnání se 141).

45. Od roku 2010 se počet vězňů v České republice snížil z 21 984 na 16 211, přičemž oficiální kapacita budov věznic byla zvýšena z 19 471 asi na 21 000 míst. Delegace byla informována, že významné snížení počtu vězňů bylo způsobeno především prezidentskou amnestií vyhlášenou v lednu 2013. Výbor CPT je potěšen tím, že žádná z navštívených věznic nebyla přeplněná, a delegace byla informována, že stejně tomu bylo v případě všech ostatních věznic v zemi.

Nicméně z informací získaných během návštěvy vyplynulo, že příznivá situace pozorovaná

---

²⁸ Pokud jde o návštěvu Vazební věznice a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno, viz oddíl D.

²⁹ Viz CPT/Inf (2004) 4, odstavec 61, a CPT/Inf (2009) 8, odstavec 45.

³⁰ Pro další podrobnosti viz CPT/Inf (2014) 3, odstavce 89 až 97.

³¹ Pět mladistvých bylo drženo v přísném režimu.

během návštěvy nemusí trvat, a že několik věznic bude pravděpodobně v blízké budoucnosti čelit situaci přelidnění. **Výbor CPT by rád získal podrobné informace o opatřeních přijatých českými orgány k prevenci přeplnění věznic.**

2. Špatné zacházení

- a. situace ve Vazebních věznicích Litoměřice a Praha-Pankrác a Věznici Valdice

46. Ve všech navštívených institucích udávala naprostá většina vězňů, že s nimi ze strany vězeňských dozorců bylo zacházeno korektně.

Nicméně bylo přijato několik obvinění z úmyslného špatného fyzického zacházení (jako například rány) od vězňů ve Vazebních věznicích Litoměřice a Praha-Pankrác a Věznici Valdice. Navíc mnoho vězňů udávalo, že byli vystaveni slovním urážkám (včetně rasistické povahy). V některých případech byli vězni údajně napadeni kvůli své předpokládané sexuální orientaci.

Výbor CPT doporučuje, aby vedení Vazebních věznic Litoměřice a Praha-Pankrác a Věznice Valdice personálu věznice jasně sdělilo, že je špatné fyzické zacházení a slovní urážení vězňů nezákonné a bude v souladu s tím potrestáno.

47. Ve Věznici Valdice vyslechla delegace několik obvinění z násilí mezi spoluvězni. Podle záznamu incidentů instituce bylo v roce 2013 zaznamenáno celkem 35 případů násilí mezi spoluvězni a sedm jich bylo zaznamenáno v roce 2014 (do dubna); v některých z těchto případů přítom oběti utrpěly vážná fyzická zranění.

Delegace nabyla celkového dojmu, že vedení a zaměstnanci instituce vynaložili úsilí k prevenci incidentů násilí mezi spoluvězni, a to hlavně tak, že odsouzení, kteří byli považováni za obzvláště zranitelné, byli umístěni do samostatné cely nebo jednotky, a pokaždé, když zpozorovali násilné incidenty, zaměstnanci rychle zasáhli.

Nicméně je vyžadována ze strany zaměstnanců mimořádná bdělost, přičemž je třeba vzít v úvahu, že odsouzení dotazovaní delegací uvedli, že násilné epizody nebyly často zaměstnancům nahlášeny a zůstaly tak neodhaleny.

Výbor CPT věří, že české orgány vyvinou úsilí k vymýcení násilí mezi spoluvězni ve Věznici Valdice, a v případě potřeby i v dalších věznicích po celé zemi.

b. situace mladistvých ve Věznici Všehrdy

48. Jak již bylo uvedeno, vykonala delegace další cílenou návštěvu Věznice Všehrdy, aby vyslechla mladistvé, kteří byli drženi v oddělení pro mladistvé odsouzené. Hlavním cílem návštěvy bylo přezkoumat zacházení s mladistvými ze strany vězeňských dozorců.³² Z tohoto důvodu vyslechla delegace všech 22 mladistvých, kteří byli v době návštěvy v instituci drženi.³³

49. Delegace přijímala soustavná a četná obvinění ze špatného fyzického zacházení ze strany vězeňských dozorců. Údajné špatné zacházení sestávalo hlavně z ran a facek, přičemž vězeňský personál někdy nosil kožené rukavice, a většinou k němu docházelo v celách pro mladistvé nebo ve skladovací místnosti. Jeden mladistvý uvedl, že byl bit jedním konkrétním vězeňským dozorcem téměř pokaždé, když měl tento vězeňský dozorce službu. Zdá se, že, podobně jako tomu bylo v roce 2010, bylo cílem údajného špatného zacházení udržovat pořádek a/nebo vynutit disciplínu. Delegace rovněž nabyla dojmu, že špatné fyzické zacházení a vyhrožování tímto zacházením byly při zacházení s mladistvými běžné, a vnímala atmosféru v jednotce pro mladistvé jako plnou obav.

Dále je znepokojující, že nejméně jednomu mladistvému bylo ze strany vězeňského personálu zřejmě vyhrožováno odplatou ihned poté, co mluvil s delegací, pokud by si delegaci stěžovali. Celkově informace získané během návštěvy naznačovaly, že se situace mladistvých odsouzených ve Věznici Všehrdy, pokud jde o zacházení ze strany zaměstnanců, od návštěvy z roku 2010 zhoršila.

50. Jak již bylo uvedeno (viz odstavec 6), na konci návštěvy sdělila delegace okamžitě své poznatky na základě článku 8 odstavce 5 Úmluvy a vyžadovala, aby české orgány provedly rychlé, nezávislé a důkladné šetření, pokud jde o obvinění ze špatného fyzického zacházení s mladistvými ve Věznici Všehrdy ze strany vězeňského personálu, a rovněž zajistily, že mladiství držení ve Věznici Všehrdy nebudou podrobena žádným postihům za to, že mluvili s delegací CPT.

Prostřednictvím dopisu z 10. června 2014 poskytly české orgány následující informace:

“Vězeňská služba České republiky intenzivně zkoumá situaci na základě zjištění Výboru CPT. Příslušné orgány podnikly kroky nezbytné k přezkoumání těchto závažných záležitostí. [...]

Vyšetřování prokázalo, že jsou obvinění předložená mladistvými delikventy Výboru CPT sporná. Kontrolu dodržování práv odsouzených osob provádí dohlížející státní zástupce, který během svých pravidelných kontrolních návštěv neshledal v příslušném případě žádné pochybení vězeňské služby. Během těchto kontrolních návštěv nebyla shledána ani vyšetřována žádná oznámení případů násilí, kterého by se vězeňská služba na mladistvých dopustila. Navíc neshledal oprávněný kontrolní orgán, tedy oddělení zvláštních kontrol Ministerstva spravedlnosti, žádné případy násilí ze strany zaměstnanců vůči odsouzeným mladistvým. Dále je zaměstnanci oddělení výkonu vazby a trestu Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky každoročně prováděna kontrola věznice zaměřená na práva a povinnosti odsouzených mladistvých. Ani během jejich kontrol nebylo shledáno žádné negativní chování ze strany personálu vůči mladistvým. V roce 2010, tedy ve stejném roce, kdy byla vykonána první návštěva výboru CPT ve věznici, vykonal podobnou

³² Výbor CPT navštívil toto oddělení v roce 2010 a přijal několik obvinění ze špatného zacházení ze strany vězeňského personálu, viz CPT/Inf (2014) 3, odstavec 90.

³³ Od poslední návštěvy v roce 2010 se počet mladistvých držení v instituci výrazně snížil po otevření jednotek pro mladistvé v ostatních věznicích v zemi.

návštěvu oprávněný personál úřadu ombudsmana, přičemž nebylo shledáno žádné špatné chování. Zpráva naopak naznačuje, že podmínky věznice a zacházení s odsouzenými ve Věznici Všehrdy převyšují průměr, a to včetně oddělení pro mladistvé.

Výše uvedené podporuje skutečnost, že mladiství mají možnost anonymně udat závažná obvinění oprávněnému orgánu věznice, oddělení prevence a stížností, a to tak, že vhodí tyto zprávy v zapečetěných obálkách do schránek nainstalovaných v oddělení, v němž jsou mladiství umístěni. Žádná taková zpráva nebyla evidována. Pokud jde o otázku násilí, kterého se dopouští vězeňská služba, nedošlo k odhalení žádných takových skutečností, a to ani během pravidelných návštěv mladistvých, kdy mohli o tomto špatném zacházení informovat své rodinné příslušníky. Návštěvníci žádnou takovou stížnost neevidovali. Mladiství mají právo poslat stížnost prakticky jakémukoliv orgánu. Nicméně vězeňská služba nemá žádné informace, že by jakákoliv taková stížnost byla odeslána.”

51. Během své plenární schůze v červenci 2014 prozkoumal Výbor CPT odpověď českých orgánů a došel k závěru, že informace poskytnuté českými orgány nezbavily Výbor obav, pokud jde o situaci mladistvých odsouzených ve Věznici Všehrdy. Vyšlo především najevo, že nebylo provedeno žádné rychlé, nezávislé a důkladné šetření, pokud jde o obvinění ze špatného fyzického zacházení ze strany vězeňských dozorců, jak vyžadovala delegace během jednání s českými orgány na konci návštěvy.

16. července 2014 adresoval předseda Výboru CPT jménem Výboru dopis českým orgánům, v němž je nabádal, aby provedly bez dalšího odkladu nezávislé a důkladné prošetření obvinění. České orgány byly požádány, aby poskytly do 15. října 2014 podrobný výčet konkrétních kroků, které byly v tomto ohledu podniknuty.

52. V dopise z 15. října 2014 poskytly české orgány následující doplňující informace:

“Na základě iniciativy Ministerstva spravedlnosti České republiky v dotazovaných záležitostech byla během posledních měsíců provedena samostatná šetření, a to ze strany státního zastupitelství, generálního ředitelství vězeňské služby České republiky a oddělení stížností a kontroly vězeňské služby Ministerstva spravedlnosti České republiky. O záležitosti byla rovněž informována ombudsmanka. [...]

Nejvyšší státní zastupitelství v Praze uvedlo vzhledem k jím provedené kontrole ve Věznici Všehrdy, že od začátku roku 2010 vykonal dohlížeč státní zástupce celkem 38 kontrol, a na jejich základě vydal řediteli Věznice Všehrdy 13 příkazů, aby napravit porušení práva, která však s dotyčnou záležitostí přímo nesouvisela. Na základě zneklidňujících informací poskytnutých Výborem CPT vyslechl dohlížeč státní zástupce – bez přítomnosti vězeňského personálu – 33 mladistvých. Po ujištění, že protokoly nebudou předány vězeňským dozorcům, dosvědčila většina mladistvých znepokojující skutečnosti, které vedly k oprávněnému podezření na nezákonné chování členů vězeňské služby. Dále byly zaměstnanci oddělení stížností a kontroly vězeňské služby Ministerstva spravedlnosti provedeny osobní rozhovory s 10 mladistvými. Výsledky těchto rozhovorů byly podobné výsledkům šetření ze strany státního zastupitelství. Šetření potvrdila podezření na protiprávní chování členů vězeňské služby vůči mladistvým, kteří si odpykávali trest odnětí svobody. Na základě výše uvedených zjištění vydal okamžitě dohlížeč státní zástupce 16 vězeňským dozorcům zákaz přímého kontaktu s mladistvými.

Ministerstvo spravedlnosti postoupilo dokumentaci v této záležitosti orgánům činným v trestním řízení, Generální inspekci bezpečnostních sborů, která je oprávněná vyšetřovat skutečnosti naznačující spáchání trestného činu pachatelem, který je členem nebo zaměstnancem vězeňské služby.

Generální ředitel vězeňské služby zareagoval na tato zjištění tak, že nařídil provozní kontrolu

zaměřenou na vyšetření výkonného a řídicího systému ředitele Věznice Všehrdy, zejména pokud jde o oddělení výkonu trestu; a dále na vyšetření výkonného a řídicího systému vedoucího oddělení výkonu trestu a na dodržování práv mladistvých v uvedených věznicích. Nařízení dohlížejícího státního zástupce bylo prodlouženo a byl zakázán přímý kontakt celkem 18 vězeňským dozorcům a dalším členům profesionálního personálu. Zároveň byla přijata důležitá personální opatření, pokud jde o vedení věznice. Ředitel Věznice Všehrdy byl uvolněn z funkce 30. září 2014; 31. října 2014 bude uvolněn z funkce první náměstek ředitele věznice a rovněž vedoucí oddělení výkonu trestu.

Nový ředitel Věznice Všehrdy zvýšil četnost kontrolních činností vzhledem k otázkám týkajících se odsouzených mladistvých (plnění práv a povinností mladistvých, realizace akcí programů chování a rozvrhu dne). Navíc dochází k vyhodnocení stupňování problémů mezi personálem věznice a mladistvými, a připravuje se nová koncepce zacházení s mladistvými (důraz je kladen na odhalení a včasnou prevenci násilí). Byl rovněž aktualizován systém a registr informací o mimořádných situacích v bezpečnostním výboru věznice. Na žádost Generální inspekce bezpečnostních sborů bylo 18 mladistvých přemístěno do jiných věznic.”

Výbor CPT vítá vyšetřovací činnosti, které byly příslušnými orgány dosud podniknuty, a rovněž opatření učiněná následně Ministerstvem spravedlnosti k prevenci dalšího špatného zacházení s mladistvými odsouzenými. **Výbor si přeje být informován o výsledcích výše uvedených postupů a rovněž o trestních/kázeňských sankcích uvalených na příslušný personál věznice.**

3. Podmínky pobytu ve věznicích u celkové vězeňské populace

a. materiální podmínky

53. Ve Vazební věznici Litoměřice i ve Věznici Valdice byly materiální podmínky celkově přijatelné, a to pokud jde o stav oprav a přístup k přirozenému světlu a umělému osvětlení a větrání³⁴. Je rovněž pozoruhodné, že v žádném zařízení nedošlo ke stížnostem vězňů na přístup k elektřině v celách (oproti situaci v době návštěvy z roku 2010).

Je znepokojující, že v oddělení D Věznice Valdice byly nedávno na oknech cely nainstalovány předokenní zábrany, které značně omezovaly přístup k přirozenému světlu v celách. Dále se jevil v některých celách Vazební věznice Litoměřice přístup k přirozenému světlu a větrání jako nedostatečný. Navíc v obou navštívených institucích byla pouze částečně přepažena hygienická zařízení v celách pro více vězňů (pomocí plastového závěsu).

Výbor CPT doporučuje, aby byly výše uvedené nedostatky shledané ve Vazební věznici Litoměřice a Věznici Valdice odstraněny.

54. Navíc na rozdíl od Vazební věznice Litoměřice bylo od nepracujících vězňů ve Věznici Valdice přijato několik stížností, že se mohli sprchovat pouze jedenkrát týdně. **Výbor CPT znovu opakuje svá doporučení, aby české orgány podnikly ve Věznici Valdice a v případech potřeby i v ostatních věznicích bezprostřední kroky k zajištění toho, aby se všichni obvinění a odsouzení mohli sprchovat alespoň dvakrát týdně a, pokud si to okolnosti žádají, dokonce i častěji, přičemž je třeba brát v úvahu Evropská vězeňská pravidla.³⁵**

³⁴ Ve Valdicích byly některé části věznice nedávno zrekonstruovány.

³⁵ Předpis 19.4 zní následovně: “Je třeba poskytnout dostatečné vybavení, aby se v zájmu obecné hygieny každý vězeň mohl koupat nebo sprchovat při teplotě odpovídající podnebí pokud možno denně, přinejmenším však dvakrát týdně (nebo častěji, je-li to nezbytné).”

b. režim

55. Všem odsouzeným byl stanoven individuální program zacházení. Tím, že své programy zacházení dodržovali, mohli být odsouzení zařazeni do dostupné skupiny vnitřní diferenciaci, která jim umožňovala pracovat nebo mít další výhody³⁶ – přičemž existovaly tři skupiny. Po příjezdu je každý odsouzený zařazen do skupiny 2. Po asi dvou a půl letech dobrého chování a přísného dodržování programu zacházení mohli odsouzení postoupit do skupiny 1. Pokud se nechovají přiměřeně (například pokud se dopustí kázeňského přestupku), jsou odsouzení zařazeni do skupiny 3 a tudíž zbaveni určitých práv, jako je možnost pracovat nebo mít televizi.

Programy zacházení byly každých šest měsíců odbornou komisí vyhodnocovány. Nicméně naprostá většina odsouzených dotazovaných delegací uvedla, že neměli o tomto hodnocení žádné informace kromě konečného rozhodnutí, které jim obvykle bylo dodáno písemně. Zdá se, že neměli možnost vyjádřit svůj názor předtím, než komise učinila rozhodnutí. **Výbor CPT doporučuje, aby české orgány zavedly transparentní postupy, které odsouzeným umožňují jasně identifikovat činnosti a chování po nich vyžadované k tomu, aby mohli být zařazeni do skupiny s výhodnějšími podmínkami.**

56. Delegace získala o režimu poskytovaném odsouzeným ve Věznici Valdice všeobecně příznivý dojem (avšak viz odstavce 62 a 66-67, pokud jde o odsouzené držené v oddělení E této instituce). Velká většina z nich pracovala v průmyslových dílnách (pro několik externích společností).³⁷ Asi 150 odsouzených rovněž navštěvovalo vzdělávací kurzy nebo kurzy odborného výcviku, a to ve vlastním vzdělávacím středisku instituce, které bylo dobře vybaveno (včetně počítačů s internetovým připojením). Je rovněž chvályhodné, že odsouzení mohli získávat státem uznávané diplomy, v nichž nebyla žádná zmínka o místě, kde byly získány. Odsouzeným bylo rovněž umožněno mnoho rekreačních a (venkovních a vnitřních) sportovních činností.

57. Ze strany vedení Vazební věznice Litoměřice bylo vynaloženo úsilí k tomu, aby byly odsouzeným umožněny činnosti mimo jejich cely, jako například vzdělávací školicí kurzy, stolní hry nebo sport.

Nicméně je jasné, že ještě zbývá vykonat velký kus práce, pokud jde o zajištění činností ve Vazební věznici Litoměřice tak, aby byla situace uspokojivá. Ve skutečnosti nebyla naprostě většině obviněných umožněna žádná pravidelná činnost vykonávaná mimo jejich cely, kromě venkovního pohybu po dobu jedné hodiny denně. Takové poměry jsou nepřijatelné.

Výbor CPT znovu opakuje svá doporučení, aby české orgány učinily nezbytná opatření k podstatnému zlepšení režimu činností pro všechny vězně ve Vazební věznici Litoměřice a v případě potřeby i v dalších věznicích v zemi. Cílem by mělo být zajištění toho, aby všichni vězni – včetně obviněných – mohli trávit přiměřenou část dne mimo své cely, přičemž jsou zaměstnání různými smysluplnými činnostmi (jako je například práce, přednostně s přidanou hodnotou pro budoucí povolání, vzdělávání, sport a rekreační činnosti). Čím delší je doba, po níž jsou obvinění drženi ve vazbě, tím by měl být jim nabízený

³⁶ Například další hodiny sledování televize, více příležitostí k přijímání návštěv, možnost používat počítač.

³⁷ Byly tu *mimo jiné* sklářské, lepenkové, elektrické a kovodělné dílny a rovněž velká prádelna.

režim rozvinutější.

58. Nakonec ve Vazební věznici Litoměřice měli vězněné ženy a pracující věznění muži přístup k venkovním dvorům, které byly dostatečně velké (asi 60 m²). Přesto velká většina vězňů musela uskutečňovat vycházku ve skupinách až osmi vězňů v malých trojúhelníkových kójičích měřících pouhých 24 m². Tato skutečnost je znepokojující. **Výbor CPT doporučuje, aby byla zařízení pro vycházky ve Vazební věznici Litoměřice zvětšena tak, aby vězni mohli vykonávat fyzickou aktivitu.**

4. Podmínky vazby mladistvých obviněných ve Vazebních věznicích Litoměřice a Praha-Pankrác

59. V době návštěvy ve Vazebních věznicích Litoměřice a Praha-Pankrác se v každé z nich nacházel pouze jeden mladistvý obviněný – přičemž oběma bylo v době návštěvy 17 let.

Je obzvláště znepokojující, že navzdory ujištěním českých orgánů v odpovědi na zprávu o návštěvě z roku 2010,³⁸ nebyl mladistvým ani v jedné instituci umožněn režim se smysluplnými činnostmi vykonávanými mimo celu. Následkem toho byl v Litoměřicích mladistvý obviněný držen asi tři měsíce *de facto* v režimu, který se podobal samovazbě. Obviněný obvykle trávil až 23 hodin denně sám ve své cele, aniž by mu byly umožněny jakékoliv jiné smysluplné činnosti než venkovní pohyb jednu hodinu denně (během nějž byl sám) a příležitostné sledování televize ve společné místnosti s dospělými vězni.

Ve Vazební věznici Praha-Pankrác byl mladistvý obviněný držen asi čtyři měsíce. Na svou vlastní žádost sdílel celu s mladým dospělým vězněm, měl o něco větší možnost venkovního pohybu (obvykle hodinu a půl denně) a mohl se několikrát týdně dívat na televizi se skupinkou dospělých vězňů ve společné místnosti. Přesto byl průměrně zavřený ve své cele po dobu 21 až 22 hodin denně, přičemž si mohl pouze číst nebo hrát stolní hry.

60. Výbor CPT by rád znovu zdůraznil, že mladistvým by měl být umožněn v průběhu dne program sestávající ze smysluplných činností vykonávaných mimo celu, které jsou přizpůsobeny jejich potřebám (jako například vzdělávání, sport a rekreace). Dále vzhledem k podstatnému riziku ovládnutí a zneužívání musí být mladiství, kteří jsou výjimečně drženi ve věznici pro dospělé, vždy umístěni odděleně od dospělých vězňů. V případě, že se zde nachází pouze jeden nebo velmi málo mladistvých vězňů, měly by jim být umožněny příležitosti účastnit se činností mimo celu společně s dospělými, a to za patřičného dohledu zaměstnanců věznice, a neměli by být dlouhou dobu zavřeni samotní v cele.

Výbor CPT znovu opakuje svá doporučení, aby české orgány podnikly bezprostřední kroky k účinné realizaci těchto nařízení ve Vazebních věznicích Litoměřice a Praha-Pankrác a v případě potřeby i v dalších věznicích v České republice.

---

³⁸ Viz CPT/Inf (2014) 4, strana 25, v níž české orgány uvedly, že: “V případě velmi malých počtů vězňů jsou mladiství vazební vězni seskupeni k činnostem mimo cely společně s mladými vězni, tj. vězni nejbližší věkové kategorie, a takové organizované činnosti jsou vždy provozovány pod přímým dohledem personálu”.

5. Situace odsouzených držených v oddělení E Věznice Valdice

61. V době návštěvy bylo v oddělení E Věznice Valdice (s kapacitou 48 míst) umístěno 17³⁹ odsouzených na doživotí v oddělení pro tyto odsouzené a 15 dalších odsouzených bylo drženo v přílehlém oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením. Obě oddělení navštívil Výbor CPT již dříve (v letech 2002 a 2008).

Na začátku by Výbor CPT rád zdůraznil, že jeho delegace zaznamenala od roku 2008 významná zlepšení týkající se situace odsouzených na doživotí. Bohužel není možno říct totéž o situaci odsouzených držených v oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením. Skutečně došlo při uskutečňování zvláštních doporučení Výboru pouze k omezenému pokroku.

a. odsouzení k doživotnímu vězení

62. Odsouzení držení v oddělení pro doživotně odsouzené byli nadále umístěni v samostatných celách. Pokud jde o jejich režim, vítá Výbor CPT skutečnost, že anachronické pravidlo, že se nemohou stýkat více než dva (příležitostně tři) doživotně odsouzení, již nebylo v praxi dodržováno.⁴⁰

Dále je pozitivní skutečnost, že, na rozdíl od situace z roku 2008, byla všem doživotně odsouzeným většinou nabídnuta možnost placené práce (a to montování trubek) mimo jejich cely od pondělí do pátku po dobu pěti hodin denně (většinou ve skupinách čtyř nebo pěti odsouzených). V době návštěvy využívalo této možnosti 11 ze 17 odsouzených. Šest zbylých odsouzených buďto nechtělo nebo nemohlo pracovat nebo byli přeloženi z důvodu nevyhovujícího chování do nejnižší úrovně režimu ("skupina 3") a byli tak vyloučeni z možnosti pracovat.

Navíc měli všichni doživotně odsouzení (včetně těch, kteří byli klasifikováni jako "odsouzení skupiny 3") kromě každodenního venkovního pohybu po dobu jedné hodiny možnost přístupu jedenkrát týdně do společné místnosti se stolními hrami (po dobu jedné hodiny a půl) a do počítačové místnosti (po dobu jedné hodiny a půl)⁴¹ a dvakrát týdně do místnosti s fitness (po dobu jedné hodiny a půl). Navíc byly venkovní dvory zvětšeny a vybaveny zařízením pro fitness.

Výbor CPT, i když oceňuje výše uvedená zlepšení, se domnívá, že k tomu, aby byla situace uspokojivá, jsou vyžadována další opatření. Doživotně odsouzeným (ve skutečnosti tedy všem odsouzeným) by měl být během dne nabídnut strukturovaný program s činnostmi (včetně odborné a/nebo vzdělávací povahy), který je založen na individuálním programu zacházení hodném svého názvu. Program by měl být sestaven tak, aby působil proti škodlivým účinkům doživotního vězení, a dále k rozvinutí a zlepšení možností k tomu, aby se tito odsouzení mohli úspěšně znovu adaptovat ve společnosti, do níž se téměř všichni z nich nakonec vrátí. Navíc by odsouzeným měla být poskytnuta vhodná psychická a sociální podpora.

Výbor CPT doporučuje, aby byl režim nabízený doživotně odsouzeným vězňům ve

³⁹ Čtyři doživotně odsouzení byli umístěni v běžných vězeňských útvarech společně s dalšími odsouzenými vězni.

⁴⁰ Toto pravidlo již bylo formálně zrušeno nařízením generálního ředitele vězeňské služby č. 55/2007, které nabylo účinnosti 1. srpna 2007.

⁴¹ Tato místnost nebyla přístupná pro vězně zařazené do skupiny 3.

Věznici Valdice ve světle výše uvedených poznámek nadále rozvíjen.

63. Vzhledem k nedávným legislativním změnám, které vstoupily v platnost 1. ledna 2014,⁴² bylo pravidlo izolace doživotně odsouzených vězňů od ostatních odsouzených vězňů zmírněno. Doživotně odsouzení vězni, kteří stráví ve vězení aspoň deset let a vykazují přijatelné chování, mohou být nyní přemístěni do obyčejné ubytovny a být tak integrováni mezi většinou vězeňskou populaci.

To je skutečně krok správným směrem. Nicméně Výbor CPT by rád znovu zdůraznil, že by uplatňování příslušného režimu mělo v zásadě záležet na *orgánech věznice* a vždy by se mělo zakládat na hodnocení *individuálního* rizika, a nemělo by být automatickým výsledkem druhu vyneseného trestu. V tomto ohledu Výbor připomíná, že doživotně odsouzení vězni nejsou nutně více nebezpeční než ostatní vězni, a že doživotně odsouzení vězni – jako samozřejmě všichni vězni – jsou posíláni do vězení za trest, a ne proto, aby přijali trest. Tyto zásady jsou rovněž obsaženy v Evropských vězeňských pravidlech⁴³ a doporučení (2003) 23 ohledně péče vykonávané vedením věznice o doživotně odsouzené a další dlouhodobé vězně⁴⁴.

Výbor CPT znovu opakuje svá doporučení, aby české orgány podnikly nezbytné kroky k zajištění toho, aby byla upravena příslušná legislativa ve světle výše uvedených poznámek, a to za účelem co nejrychlejší integrace doživotně odsouzených vězňů mezi celkovou vězeňskou populaci.

64. Výbor CPT má nadále pochyby ohledně bezpečnostních opatření aplikovaných na doživotně odsouzené vězně ve Věznici Valdice. Pokaždé, když byli vězni doprovázeni vězeňskými dozorci v prostorách věznice mimo oddělení, kde byli ubytováni, byli všichni soustavně spoutáni a hlídáni doprovázejícím služebním psem.

Výbor CPT neprotestuje proti nutnosti aplikovat ve výjimečných případech přísná bezpečnostní opatření, pokud se rozhodnutí je používat zakládá na individuálním hodnocení rizika. Nicméně není možno nijak ospravedlnit systematické používání pout u doživotně odsouzených vězňů (nebo jakýchkoliv jiných vězňů) uvnitř prostor věznice. Navíc neexistuje žádné ospravedlnění pro používání služebních psů během doprovázení vězňů uvnitř střežené části věznice.

Výbor znovu opakuje své doporučení, aby české orgány ve světle předchozích poznámek kontrolovaly ve Věznici Valdice používání vězeňských pout. Dále se odvolává na doporučení formulované v odstavci 89 týkající se používání služebních psů.

b. oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením

65. V době návštěvy bylo pět vězňů, kteří byli považováni za obzvláště “nebezpečné” a/nebo “problémové”, drženo na základě formálního rozhodnutí v oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením. Navíc sem bylo deset vězňů umístěno k zajištění ochrany jich

---

⁴² Zákon opravující určitá ustanovení zákona o výkonu vazby a zákona o výkonu trestu odnětí svobody, č. 276/2013, 21. srpna 2013.

⁴³ Viz pravidlo 102.2.

⁴⁴ Viz především odstavec 7.

samotných nebo za “účely správy umístování” na žádost ředitele věznice bez jakéhokoliv formálního postupu.

V tomto ohledu je zvláště znepokojivé, že výše uvedené osoby byly rovněž podrobeny stejně ochuzenému režimu jako osoby, které byly klasifikovány jako nebezpečné (viz níže).

Výbor CPT, přestože uznává námitky vedení věznice ohledně zajištění vhodného a bezpečného prostředí pro všechny vězně držené v tomto zařízení, doporučuje, aby české orgány podnikly bezprostřední opatření k významnému zlepšení režimu, který je poskytován zranitelným vězňům. Výbor rovněž nabádá české orgány k tomu, aby pro tuto zvláštní kategorii vězňů usilovaly o náhradní umístění – mimo oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením.

66. Pokud jde o režim uplatňovaný na vězně držené v oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením, pozorovala delegace určitá zlepšení, ke kterým došlo od návštěvy v roce 2008. Například kromě denního venkovního pohybu v délce jedné hodiny (v malých skupinkách) a týdenního sezení nad stolními hrami ve společné místnosti (po dobu jedné hodiny a půl) bylo většině vězňů umožněno chodit dvakrát týdně do místnosti s fitness. Navíc jim bylo rovněž umožněno trávit asi hodinu a půl týdně v počítačové místnosti.

Nicméně stejně jako v roce 2008 neexistovaly téměř žádné pracovní příležitosti nebo vzdělávací kurzy. České orgány uvedly ve své odpovědi⁴⁵ na zprávu o návštěvě z roku 2008, že vězňům v oddělení se zesíleným stavebně technickým dozorem bude ve Věznici Valdice nabídnut komplexní rehabilitační program. Podle státních orgánů obsahoval tento program pět “činností pod zvláštním vedením”, tři “vzdělávací činnosti” a sedm “zájmových činností”.⁴⁶ Z informací získaných během návštěvy z roku 2014 vyplývalo, že většina výše uvedených činností existuje pouze na papíře.

Když to shrneme, tak téměř všichni vězni se zvýšenou ostrahou byli i nadále po většinu dne (až 22 hodin) zavření samotní ve svých celách, přičemž si mohli číst, poslouchat rádio nebo se dívat na televizi, pokud ji měli.

67. Výbor CPT by znovu rád zdůraznil, že vězni, kteří představují obzvláště vysoké bezpečnostní riziko, by měli mít v rámci hranic své ubytovny poměrně uvolněný režim jako formu kompenzace za svou přísnou situaci ve věznici. Měli by mít především možnost setkávat se na oddělení se spoluvězni a dále by měli mít možnost výběru ohledně činností. Mělo by být vyvinuto zvláštní úsilí k rozvinutí dobré vnitřní atmosféry uvnitř oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením. Cílem by mělo být vybudování kladných vztahů mezi personálem a vězni. To je v zájmu nejen lidského zacházení s vězni ubytovanými v jednotce, ale rovněž zajišťování účinné kontroly a zabezpečení a bezpečnosti personálu. Nabízené činnosti by měly být co nejrozmanitější (vzdělávání, sport, práce přidáné hodnoty pro budoucí povolání, atd.). Zejména pokud jde o pracovní činnosti, je jasné, že bezpečnostní pokyny mohou vyloučit mnoho druhů práce, které jsou běžně ve věznicích vykonávány.

⁴⁵ Viz CPT/Inf (009) 9, strana 17 a 18.

⁴⁶ “Činnosti pod zvláštním vedením” zahrnují *mimo jiné* kognitivní rozumovou terapii, řešení konfliktů a osobní poradenství; “vzdělávací činnosti” zahrnují jazykový kurz a kurz přípravy k propuštění, a seznam “zájmových činností” zahrnuje *mimo jiné* stolní fotbal, streetball, stolní tenis, fitness, zahradničení, logické hry, výtvarná umění a modelářský klub.

Výbor znovu opakuje své doporučení, aby české orgány podnikly kroky ve světle výše uvedených poznámek k zajištění toho, aby byla vězňům v oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením ve Věznici Valdice, nabídnuta škála smysluplných činností (včetně vzdělávacího charakteru).

68. Pokud jde o postup umístování do oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením, vítá Výbor CPT skutečnost, že po nedávných legislativních změnách, které vstoupily v platnost 1. ledna 2014, byla maximální doba platnosti rozhodnutí o umístění (které učinil ředitel věznice⁴⁷) snížena z šesti měsíců na tři. Navíc bude nyní potřeba umístění každý měsíc přezkoumávána vězeňským bezpečnostním výborem .

Přesto i nadále byla často učiněna rozhodnutí, aniž by dotyční vězni mohli vyjádřit svůj názor. Dále se důvody poskytnuté v rozhodnutích zdály být velmi strohé a stereotypní. Navíc stále neexistuje žádný právní prostředek, který by vězňům umožňoval napadat rozhodnutí o umístění.

Výbor CPT znovu doporučuje, aby české orgány ustanovily před umístěním vězňů do oddělení E a během něj přísné procesní záruky, a to včetně možnosti vězňů vyjádřit svůj názor, být informováni o důvodech rozhodnutí a podat stížnost ohledně umístění.

6. Zdravotní péče

69. V České republice spočívá odpovědnost za zdravotní péči ve věznicích především na Ministerstvu spravedlnosti. Evropský politický trend podporuje, aby byly služby vězeňské zdravotní péče buď z velké části, nebo úplně odpovědností Ministerstva zdravotnictví.⁴⁸ Výbor CPT tento trend zpravidla podporuje. Je obzvláště přesvědčen, že větší účast ministerstev zdravotnictví v této oblasti (včetně nábory zaměstnanců zdravotní péče, jejich doškolování, hodnocení klinické praxe, osvědčení a kontroly) pomůže zajistit pro vězně optimální zdravotní péči, stejně tak jako realizaci všeobecné zásady rovnocennosti zdravotní péče ve věznici s péčí v širší společnosti.

Výbor CPT by byl rád informován o záměru českých orgánů, pokud jde o možný převod odpovědnosti za zdravotní péči ve věznicích na Ministerstvo zdravotnictví.

70. Výbor CPT by rád upozornil, dříve, než přejde k závěrům delegace týkajících se služeb zdravotní péče v navštívených institucích, na obecně problematický bod.

V českém zdravotním systému je po pacientech vyžadováno, aby platili “regulační poplatek” v částce 30,- Kč za každou návštěvu u lékaře a každý předpis, který není zpravidla hrazen ze zdravotního pojištění. Stejně tak bylo po odsouzených soustavně vyžadováno, aby za každý lékařský předpis uhradili poplatek. Téměř všichni odsouzení dotazovaní delegací uvedli, že první otázka, kterou jim lékaři během lékařských konzultací položili, byla: “Máte na svém [vězeňském bankovním] účtu peníze?” Pokud tomu tak nebylo, potom bylo mnoha odsouzeným, kteří neměli peníze a neměli ve vězení možnost placené práce, zřejmě odepřeno lékařské ošetření jiné než pohotovostní péče.

---

⁴⁷ V době návštěvy z roku 2008 musel rozhodnutí o umístění vydávat náměstek generálního ředitele Vězeňské služby.

⁴⁸ Viz Pravidla 40.1 a 40.2 Evropských vězeňských pravidel a komentář k výše uvedeným Pravidlům.

Takový stav je nepřijatelný. Výbor CPT se domnívá, že by všem odsouzeným mělo být zaručeno poskytnutí lékařské péče, kterou jejich zdravotní stav vyžaduje, což znamená, že by peněžní prostředky poskytnuté věznicím měly být dostatečné k tomu, aby umožnily bezplatnou léčbu těm odsouzeným, kteří nemají dostatečné finanční prostředky, aby si ji sami zaplatili. **Výbor CPT doporučuje, aby české orgány učinily ve světle výše uvedených poznámek příslušná opatření.**

71. Delegation zkoumala služby zdravotní péče ve Vazební věznici Litoměřice a Věznici Valdice. Navíc vykonala delegace rychlou návštěvu vězeňské nemocnice přiléhající k Vazební věznici Praha-Pankrác, aby vyslechla několik pacientů (viz odstavce 81 a 82).

72. Pokud jde o zdravotnický personál, vítá Výbor CPT skutečnost, že ve všech navštívených institucích se upustilo od postupu, kdy vězeňští lékaři léčili odsouzené i personál věznice, o což se Výbor zasazoval ve zprávě o návštěvě z roku 2010.

Ve Vazební věznici Litoměřice a Věznici Valdice by počet lékařských míst všeobecně odpovídal, pokud by byla všechna místa obsazena. Delegation však zjistila, že tak tomu zdaleka nebylo.

V Litoměřicích zahrnoval lékařský tým jednoho praktického lékaře se zkrácenou pracovní dobou (poloviční pracovní úvazek) a rovněž psychiatra a zubního lékaře (oba pracovali na úvazek jednoho dne v týdnu).

Věznice Valdice zaměstnávala pět praktických lékařů se zkrácenou pracovní dobou (obdoba dvou míst na plný pracovní úvazek) a jednoho psychiatra na plný úvazek. Navíc v instituci provádělo pravidelné konzultace několik odborných lékařů (odborný lékař ORL, oční lékař, ortoped, neurolog, diabetolog a radiolog). Služba zdravotní péče byla vedena zubním lékařem v důchodu, který byl v instituci přítomen čtyři dny v týdnu (přičemž dva dny byly obvykle věnovány administrativním povinnostem).

Je tudíž znepokojující, že v obou navštívených věznicích zůstávalo několik dalších míst praktického lékaře (ve výši asi 1,5 pracovního úvazku v každé instituci) nějaký čas neobsazeno. Není tedy překvapující, že v obou navštívených institucích získala delegace od odsouzených (kteří měli dostatečné finanční prostředky, aby za návštěvy lékaře platili) několik stížností na obtíže a prodlení spojená s návštěvami u lékaře. Stojí rovněž za povšimnutí, že ve výše uvedených institucích se několik lékařů blížilo nebo již dosáhlo důchodového věku. Tudíž se v nepříteli vzdálené budoucnosti může stát nedostatek lékařů ještě akutnější.

Výbor CPT doporučuje, aby české orgány přednostně vyvinuly zvýšené úsilí k obsazení prázdných míst vězeňských lékařů ve Vazební věznici Litoměřice a Věznici Valdice.

73. Delegaci bylo řečeno, že obtíže při najímání odborníků zdravotní péče k práci ve věznicích byly způsobeny do značné míry neatraktivními platy ve vězeňském systému⁴⁹ v porovnání s platy mimo tuto oblast a náročným charakterem práce oproti práci ve venkovních nemocnicích. **Výbor CPT vyzývá české orgány k tomu, aby usilovaly o zatraktivnění zaměstnání ve službách vězeňské zdravotní péče, a to i po finanční stránce.**

---

⁴⁹ Údajně jsou platy lékařů mimo vězeňský systém často až třikrát vyšší než ve vězeňském systému.

74. Vazební věznice Litoměřice zaměstnávala takový počet zdravotních sester, jejichž pracovní úvazek odpovídal 4,5 pracovnímu úvazku (pracující od pondělí do pátku) a rovněž jednu sestru se zkrácenou pracovní dobou, která navštěvovala věznicí o víkendech, aby podávala předepsané léky. V noci nebyl přítomen žádný zdravotnický personál.

Ve Věznici Valdice zajišťovalo pokrytí ošetrovatelských služeb celkem osm zdravotních sester s plnou pracovní dobou od 6 hodin do 18.30 hodin pět dnů v týdnu. Je obzvláště znepokojivé, že během noci a o víkendech nebyl přítomen žádný zdravotnický personál, a to i přesto, že se v instituci nacházelo téměř 900 odsouzených (pro kapacitu více než 1 000 míst) a byla v ní umístěna nemocniční ošetrovna s kapacitou devíti lůžek.

Výbor CPT doporučuje, aby byly podniknuty bezprostřední kroky k zajištění toho, aby:

- **byl sbor kvalifikovaných zdravotních sester ve Věznici Valdice významně posílen, a aby byla kdykoliv přítomná kvalifikovaná zdravotní sestra (i v noci a o víkendech);**
- **v noci byl vždy ve Vazební věznici Litoměřice přítomen někdo, kdo je schopný poskytnout první pomoc, přičemž by to měla být přednostně kvalifikovaná zdravotní sestra.**

75. Ve věznici Litoměřice a věznici Valdice byla zdravotnická zařízení v přijatelném stavu a všechno nezbytné základní lékařské vybavení bylo k dispozici.

Nicméně ve Vazební věznici Litoměřice byly čtyři nemocniční pokoje ve špatném stavebním stavu (zchátralý a rozbitý nábytek) a hygienické podmínky byly nedostatečné. **Výbor CPT doporučuje, aby byly tyto závady bez prodlení odstraněny.**

76. Výbor CPT připomíná důležitost lékařského vyšetření nově příchozích odsouzených, a to obzvláště v zájmu prevence rozšiřování přenosných onemocnění a prevence sebevražd. Vězeňské zdravotnické služby mohou rovněž významně přispět k prevenci špatného zacházení ze strany policie, a to pomocí systematického zaznamenávání zranění pozorovaných na nově příchozích věznicích a v případě potřeby podáním informací příslušným orgánům.

Ve všech navštívených institucích byli nově příchozí vězněné osoby systematicky a okamžitě po přijetí podrobeni lékařskému vyšetření. Jako součást přijímacího postupu byli všichni obvinění vyšetřeni na přenosné nemoci (jako je tuberkulóza, hepatitida a syfilis) a těm, kteří užívali drogy, byla nabídnuta možnost podstoupit testy na HIV.

Avšak stejně jako při předchozích návštěvách si několik vězněných osob v obou institucích stěžovalo, že nebyli o důvodech provádění krevních testů nebo rentgenového vyšetření a jejich výsledcích informováni. **Výbor CPT znovu opakuje své doporučení, aby před vyšetřením a po něm došlo se všemi vězněnými osobami k rozhovoru o krevních a jiných lékařských testech, aby měly vězněné osoby možnost s testy vyslovit souhlas.**

77. Delegace si všimla, že při vyšetření po přijetí docházelo k zaznamenávání tělesných zranění zdravotnickým personálem, a to předepsaným způsobem, který zahrnoval schéma lidského těla.

Nicméně v několika případech byly formuláře neúplné a/nebo ledabyle vyplněné a rovněž často chyběla vyjádření dotyčných vězňených osob. Pro ilustraci, dotazovaný obviněný v jedné z navštívených institucí tvrdil, že byl ve chvíli svého zatčení pokousán psem. Byl vyšetřen jedním z lékařů delegace a stopy na jeho lýtku (nahnědlá zbarvená jizva s otisky zubu ve tvaru oblouku se souměrnými nápadnými stopami) byly v souladu s obviněním. Po jeho přijetí do věznice byl vyšetřen zdravotní sestrou a lékařem, přičemž oba vypracovali zprávu. V žádné z nich však nebylo žádné fyzické zranění zmíněno.

Ve světle výše uvedeného **Výbor doporučuje, aby záznamy sepsané po lékařském vyšetření vězně – ať už se jedná o nově příchozího vězně nebo po násilném incidentu ve věznici – obsahovaly:**

- i) popis výpovědí provedených dotyčným vězněm, které souvisejí s lékařským vyšetřením (včetně jeho/jejího popisu jeho/jejího zdravotního stavu a všech obvinění ze špatného zacházení),**
- ii) úplný popis objektivních lékařských nálezů založený na důkladném vyšetření, a**
- iii) lékařská pozorování ve světle i) a ii) naznačující shodu mezi vnesenými obviněními a objektivními lékařskými nálezy.**

Výsledky lékařského vyšetření v případech traumatických zranění by měly být zaznamenány na zvláštním formuláři, který je za tímto účelem poskytován, přičemž by “schémata lidského těla ” k označení traumatických zranění měla být uchovávána v lékařských záznamech zadržené osoby. Pokud se pořizují jakékoliv fotografie, měly by být založeny do lékařského záznamu dotyčné osoby. Navíc by dokumenty měly být systematicky sestavovány ve zvláštním traumatickém záznamu, kde by měly být zaznamenávány všechny druhy zranění.

Dále by měly být výsledky každého vyšetření zpřístupněny vězněné osobě a jejímu právníkovi.

Nakonec by měly být podniknuty kroky k zajištění toho, že pokaždé, když jsou lékařem zaznamenána zranění, která se shodují s obviněními ze špatného zacházení vnesenými vězněm (nebo která i při absenci obvinění svědčí o špatném zacházení), je zpráva okamžitě a systematicky předkládána příslušnému státnímu zástupci bez ohledu na přání dotyčné osoby.

78. S ohledem na lékařské tajemství je obzvláště znepokojivé, že, i přes zvláštní doporučení opakovaně učiněná Výborem po předchozích návštěvách, byli vězeňští dozorcí během lékařských vyšetření ve Vazební věznici Litoměřice a Věznici Valdice běžně přítomni. Dále přijala delegace v Litoměřicích několik obvinění, že vězeňští dozorcí mužského pohlaví byli přítomni během lékařských vyšetření vězňených žen.

Výbor CPT znovu vyzývá české orgány, aby podnikly kroky nezbytné k zajištění toho, aby byla ve Vazební věznici Litoměřice a Věznici Valdice a případně rovněž v dalších věznicích v České republice prováděna všechna lékařská vyšetření vězňených osob mimo doslech a – pokud v příslušném případě dotyčný lékař nepožaduje jinak – mimo dohled vězeňských dozorců. V každém případě by se vždy mělo zabránit účasti dozorců opačného pohlaví.

79. Na rozdíl od situace zjištěné ve Vazební věznici Litoměřice se podávání léků ve Věznici

Valdice zdálo být problematické. Delegace zjistila, že by mohlo trvat několik dnů a někdy až týden, než nemocný dostane předepsané léky. **Měla by být podniknuta patřičná opatření k nápravě těchto nedostatků.**

80. Ve všech navštívených institucích přijala delegace několik stížností od zahraničních vězňů, kteří měli kvůli absenci tlumočnického systému potíže při komunikaci se zdravotnickým personálem. Při některých příležitostech byli jako tlumočníci využíváni spoluvězni. **Výbor CPT doporučuje, aby v navštívených institucích a případně v dalších českých věznicích byly podniknuty příslušné kroky k zajištění toho, aby v případech, kdy se lékaři nemohou s vězni během lékařských vyšetření/konzultací domluvit v důsledku jazykové bariéry, mohly dotyčné osoby využít služby profesionálního tlumočnicka.**

81. Během své krátké návštěvy vězeňské nemocnice Praha-Pankrác byla delegace znepokojena tím, že pacienti hospitalizovaní v nemocnici neměli kvůli absenci vyhrazeného dvoru možnost každodenní vycházky.

Výbor CPT doporučuje, aby české orgány podnikly bezprostřední kroky k zajištění toho, aby byla všem pacientům, kteří se nacházejí ve vězeňské nemocnici Praha-Pankrác, a jejichž zdravotní stav to dovoluje, každý den umožněna alespoň jedna hodina vycházky. Dvůr k tomu určený by měl být vybaven prostředky k odpočinku a ochrannými prostředky před nepříznivým počasím.

82. Nakonec potkala delegace ve vězeňské nemocnici obviněnou osobu ve vazbě ženského pohlaví, jejíž situace vzbuzovala obavy. Tato žena měla za několik dnů porodit. Sdělila delegaci, že byla držena tři týdny o samotě, a že jí byly po celou dobu znemožněny vycházky, protože vězeňská nemocnice neměla dvůr k tomu určený (viz výše). Navíc byla zoufalá, protože byla zřejmě informována vedením, že v den porodu jí bude dítě proti její vůli odňato. Delegaci bylo zdravotnickým personálem sděleno, že příslušné české zákony v zásadě dovolují, aby zadržená matka (odsouzená nebo obviněná) zůstala se svým novorozenejším dítětem, ale že v případě obviněných není k dispozici žádná patřičná infrastruktura pro postnatální péči o dítě.

Výbor CPT by rád získal vyjádření českých orgánů ohledně této záležitosti.

7. Další záležitosti

a. vězeňský personál

83. Stav zaměstnanců se zdály být ve všech navštívených institucích všeobecně dostačující.

Přesto ve Věznici Valdice bylo v době návštěvy volných více než 18 míst na plný pracovní úvazek (včetně jednoho místa psychologa, jednoho místa pedagoga a pět míst vězeňských dozorců), což podle vedení věznice působilo problémy v organizaci instituce. **Výbor CPT věří, že české orgány podniknou nezbytné kroky, aby co nejdříve zaplnily výše zmíněná volná pracovní místa.**

84. V odpovědi na zprávu o návštěvě z roku 2010 poskytly české orgány podrobné informace o

odborném školení v komunikačních dovednostech a řešení konfliktů, které je pro vězeňské dozorce po celé zemi organizováno.⁵⁰

Ve většině navštívených institucí ale delegace znovu pozorovala, že vztahy mezi vězeňským personálem a vězni jsou spíše chladné a komunikace mezi nimi se omezuje na nezbytné minimum. Nezdálo se, že jsou vedením povzbuzováni k tomu, aby s věznými osobami komunikovali, protože to zdánlivě spadalo do pole působnosti vychovatelů. Dále bylo pořád běžným zvykem, že vychovatelé jsou odpovědní za několik úkolů, které ve vězeňském systému většiny evropských zemí běžně spadají do odpovědnosti vězeňského personálu (například vyřizování žádostí vězňených osob o možnost telefonovat, kontrola jejich konverzací nebo kontrola korespondence).

Výbor CPT se domnívá, že by rozvoj konstruktivních a pozitivních vztahů mezi personálem a vězňenými osobami založený na pojmech dynamického zabezpečení a péče zvyšoval kontrolu a bezpečnost a dělal práci vězeňských dozorců prospěšnější.

Výbor znovu opakuje své doporučení, aby vězeňští dozorcí ve všech věznicích byli povzbuzováni k tomu, aby s vězňenými osobami více komunikovali. Ve světle výše uvedených poznámek by rovněž měla být učiněna opatření ke kontrole povinností vychovatelů.

b. bezpečnostní záležitosti

85. Zdá se, že podle informací získaných delegací v českém vězeňském systému často docházelo k důkladným osobním prohlídkám vězňů. Vězni vypovídali, že byli nuceni svlékat se donaha a dělat před každou kontaktní návštěvou a po ní jeden nebo několik dřepů, nebo pokaždé, když odcházeli z věznice a vraceli se do věznice (např. aby se dostavili k soudu) a náhodně, když se vraceli z práce.

Ve *Vazební věznici Litoměřice* a *Věznici Valdice* podstupovali odsouzení při několika příležitostech hromadné důkladné osobní prohlídky, a to po kontaktních návštěvách nebo při návratu z práce. Mnoho odsouzených vypovědělo, že byli umístěni v místnosti s dalšími odsouzenými, kteří právě měli návštěvu a byli před ostatními vyzváni, aby se svlékli donaha a dělali dřepy.

86. Důkladná osobní prohlídka je velmi invazivní – a potenciálně ponižující – opatření. Tudíž by přistoupení k takové prohlídce mělo být založeno na zhodnocení individuálního rizika a mělo by být podrobeno přísným kritériím a kontrole. Mělo by být vyvinuto veškeré rozumné úsilí k minimalizaci pocitu trapnosti; osoby, které jsou prohledávány, by běžně neměly být vybízeny k tomu, aby si sundaly všechno své oblečení zároveň, např. by jim mělo být umožněno, aby si sundaly oblečení od pasu nahoru a před sundáním dalšího oblečení se oblékly. Navíc by vězni nikdy neměli být vyzváni k tomu, aby se svlékli donaha před ostatními vězni nebo před velkou skupinou osob.

Výbor CPT doporučuje, aby české orgány zajistily, že jsou tyto zásady v praxi dodržovány pokaždé, když je třeba uchýlit se na základě zhodnocení individuálního rizika k důkladné osobní prohlídce vězně. Měla by být provedena nutná opatření k ukončení hromadných důkladných osobních prohlídek.

---

⁵⁰ Viz CPT/Inf (2014) 4, strana 31.

87. Ve všech navštívených institucích bylo každé použití fyzické síly nebo použití donucovacích prostředků (jako např. pouta nebo použití poutacích popruhů) jako reakce na násilné a/nebo vzpurné chování ze strany vězňů zaznamenáváno do zvláštního záznamu.

Výbor CPT má přesto vážné obavy ohledně častého používání pout při lékařských vyšetřeních ve venkovních zařízeních (v přítomnosti eskortujících příslušníků). Mnoho vězněných žen, se kterými se delegace setkala ve Vazební věznici Litoměřice, si stěžovalo na to, že byly spoutány během gynekologického vyšetření, přičemž měly při oblékání/svlékání jednu ruku údajně připoutanou k opasku. Takový stav je nepřijatelný.

Výbor CPT se domnívá, že je používání pout během lékařských vyšetření/konzultací postupem, který omezuje důstojnost dotčených vězněných osob a navíc zabraňuje rozvoji řádného vztahu mezi lékařem a pacientem (a celkově může narušovat provádění objektivního lékařského zjištění). **Výbor CPT doporučuje, aby české orgány podnikly nezbytné kroky k zajištění toho, aby byly takové postupy ve vězeňském systému okamžitě opuštěny.**

Pokud jde o přítomnost vězeňských dozorců během lékařských vyšetření/konzultací, odkazuje se na poznámky a doporučení u odstavce 78.

88. Navíc je znepokojující, že ve Věznici Valdice byli doživotně odsouzení vězni systematicky spoutáni pokaždé, když byli doprovázeni vězeňskými dozorci a psem mimo ubytovnu (v tomto ohledu viz následující odstavec).

Výbor CPT neprotestuje proti nutnosti použít přísná bezpečnostní opatření ve výjimečných případech, pokud se rozhodnutí k jejich použití zakládá na hodnocení individuálního rizika. Není ale možné ospravedlnit soustavné používání pout u doživotně odsouzených (nebo jiných vězňů) uvnitř věznice.

Výbor znovu opakuje své doporučení, aby české orgány ve světle předchozích poznámek kontrolovaly používání pout ve Věznici Valdice a případně i v jiných věznicích v České republice.

89. Ve zprávě o návštěvě z roku 2010 vyjádřil Výbor CPT vážné obavy ohledně využívání služebních psů uvnitř vazebních jednotek věznice. Bohužel se stále zdálo být běžným postupem v několika navštívených věznicích, že psi byli přítomní během denních sčítání vězňů o víkendech, a to většinou za kovovými mřížemi (viz rovněž odstavec 64).

Výbor CPT znovu opakuje své doporučení, aby české orgány podnikly bezprostřední kroky k zajištění toho, aby bylo skoncováno s odstrašujícími praktikami používání služebních psů uvnitř vazebních oblastí.

90. Ve Věznici Valdice bylo běžné, že rozčilení a/nebo násilní odsouzení byli podrobena mechanickému omezení pomocí poutacích popruhů. Podle záznamu zařízení ohledně používání donucovacích prostředků byli takoví vězni podrobováni tomuto omezení průměrně jednou měsíčně, a to obvykle na dobu kratší než 24 hodin.

Podle informací získaných během návštěvy nebyla zvláštní doporučení provedená Výborem po návštěvě z roku 2010 implementována. Zejména přistoupení k mechanickému omezení nebylo systematicky předkládáno lékaři a dotyčné osoby nebyly neustále personálem kontrolovány. V praxi byly uskutečněny pouze vizuální kontroly, a to v nejlepších případech jednou za 15 minut. Delegace obdržela několik udání, že takové kontroly byly prováděny mnohem méně často.

Výbor CPT znovu opakuje své doporučení, aby české orgány pokaždé, když jsou vězni znehybněni pomocí mechanických omezujících nástrojů (jako jsou např. poutací popruhy), podnikly nezbytné kroky k zajištění toho, aby:

- byl na přistoupení k takovým omezujícím prostředkům okamžitě upozorněn lékař;
- dotyční vězni byli vždy neustále a přímo kontrolováni vhodně vyškoleným personálem.

Dále by Výbor rád zdůraznil, že by doba používání mechanických omezujících prostředků měla být co nejkratší (obvykle minuty až několik hodin). V případě výjimečného prodloužení omezení by měla být zajištěna další lékařská kontrola.

91. Je politováníhodné, že i přes zvláštní doporučení opakovaně vznášená Výborem po předchozích návštěvách vězeňští dozorcí v několika navštívených institucích otevřeně nosili uvnitř vazebních oblastí obušky a pouta.

V tomto ohledu se Výbor CPT domnívá, že by v zájmu budování kladných vztahů mezi personálem a vězňenými osobami neměli vězeňští dozorcí ve vazebních oblastech běžně takové vybavení nosit. Navíc bude účinná realizace konceptu dynamického zabezpečení (viz odstavec 84) zvyšovat kontrolu a bezpečnost a způsobí, že běžné a soustavné nošení takových nástrojů bude zbytečné.

Výbor CPT znovu opakuje své doporučení, aby české orgány podnikly nezbytné kroky k zajištění toho, aby vězeňští dozorcí již nebyli systematicky vybavováni obušky a pouty (nebo aby byly alespoň takové nástroje skryty pohledu).

92. Dále v několika navštívených institucích nosili vězeňští dozorcí uvnitř vazebních oblastí rovněž plechovky se slzotvorným plynem. Vzhledem k potenciálně škodlivému účinku této látky by Výbor CPT znovu rád zdůraznil, že by takové prostředky neměly tvořit součást běžného vybavení a neměly by být používány v uzavřených prostorech. **Výbor CPT znovu doporučuje, aby české orgány v souladu s tím znovu zvážily svou politiku, pokud jde o používání plechovek se slzotvorným plynem.**

c. disciplína

93. Podle příslušných právních předpisů⁵¹ je nejprísnějším kázeňským postihem pro dospělé obviněné celodenní disciplinární uvěznění až na 10 dnů. Odsouzení mohou být odsouzeni k uvěznění v kázeňské cele pro více osob až na 28 dnů při zachování práva účastnit se činností provozovaných mimo celu, které tvoří součást individuálního programu zacházení (takzvané "zařazení UOMPZ"), k celodennímu uvěznění v kázeňské cele pro více osob až na 28 dnů a k

---

⁵¹ Viz § 22 odst. 2 zákona o výkonu vazby a § 46 odst. 3 zákona o výkonu trestu odnětí svobody.

celodenní samovazbě v kázeňské cele až na 20 dnů. Mladiství obvinění mohou být odsouzeni k samovazbě až na pět dnů a mladiství odsouzení na 10 dnů⁵².

Delegace pozorovala stejně jako během návštěvy z roku 2010, že k nejpřísnějšímu kázeňskému postihu samovazby bylo ve všech navštívených institucích přistoupeno jen velmi vzácně.

Výbor CPT se ale domnívá, že vzhledem k potenciálně velmi škodlivým účinkům samovazby by její maximální doba jakožto trestu pro dospělého vězně neměla za daný přestupek převyšovat 14 dnů, přičemž by měla být spíše nižší. Dále by měl existovat zákaz následných disciplinárních trestů, které mají za následek nepřerušenu dobu samovazby přesahující maximální dobu. Veškeré přestupky, kterých se vězeň dopustí, a které si mohou žádat přísnější postihy, by měly být řešeny prostřednictvím systému trestního soudnictví.

Umístění mladistvých do režimu samovazby je opatření, které může snadno poškodit jejich fyzickou a/nebo duševní integritu. Uchýlení se k takovému postihu by tudíž mělo být bráno jako mimořádné opatření, které se používá jen na velmi krátkou dobu, a v žádném případě ne na období delší než tři dny.

Výbor doporučuje, aby v souladu s tímto byly upraveny příslušné právní předpisy.

94. Je tudíž politováníhodné, že i přes ujištění českých orgánů v odpovědi⁵³ na zprávu o návštěvě z roku 2010, že budou příslušné normy upraveny, nemohou obvinění v samovazbě stále přijímat návštěvy (kromě právníka) a obvinění a odsouzení v disciplinární samovazbě mohou mít během svého pobytu v kázeňské cele jen právnickou, vzdělávací a náboženskou literaturu.

Výbor CPT znovu opakuje své doporučení, aby české orgány podnikly nezbytné kroky, včetně legislativních, k zajištění toho, aby:

- **disciplinární trest vězňů nezahrnoval celkový zákaz kontaktu s rodinou a veškerá omezení kontaktu s rodinou byla jako trest ukládána pouze v případech, že se přestupek k tomuto kontaktu vztahuje;**
- **všem vězňům v samovazebním režimu, tedy i odsouzeným, byla během jejich pobytu v kázeňské cele nabídnuta široká škála materiálů ke čtení.**

95. Z konzultace disciplinárních záznamů a z rozhovoru se zaměstnanci navíc vyplynulo, že především ve Věznici Valdice nebylo někdy vězňům podléhajícím "zařazení UOMPZ" dovoleno, aby se po celou dobu trvání postihu účastnili činností provozovaných mimo celu, a byli tak až 28 dnů de facto drženi v samovazbě. **Výbor CPT by rád v tomto ohledu získal vyjádření českých orgánů.**

96. Pokud jde o disciplinární řízení, pozorovala delegace, že v navštívených institucích byli vězni, kterým hrozila disciplinární obvinění, obvykle vyloučeni osobou odpovědnou za vykonání rozhodnutí⁵⁴ a byli ústně informováni o možnosti podat odvolání proti rozhodnutí nadřízenému činiteli a následně jej podat u soudu.

⁵² Viz §26 zákona o výkonu vazby a § 64 zákona o výkonu trestu odnětí svobody.

⁵³ Viz CPT/Inf (2014) 4, strana 33 a 34.

⁵⁴ V závislosti na závažnosti trestného činu může rozhodnutí vydat vychovatel, speciální pedagog, vedoucí oddělení nebo ředitel věznice. Nejtěžší trest samovazby může vydat pouze samotný ředitel.

Je tudíž znepokojující, že vězňům podléhajícím kázeňskému postihu nebyla obvykle dodána kopie rozhodnutí. Aby došlo k zajištění toho, že je právo na odvolání v praxi zcela účinné, **doporučuje Výbor CPT, aby byla vězňům podléhajícím kázeňskému postihu vždy poskytnuta kopie rozhodnutí (včetně informací o důvodu rozhodnutí a rovněž o metodách a termínech podání odvolání). Dotyční vězni by měli přijetí kopie rozhodnutí písemně potvrdit.**

97. Ve zprávě o návštěvě z roku 2010 vyjádřil Výbor CPT obavy ohledně skutečnosti, že se po vězeňských lékařích požadovalo, aby provedli lékařské vyšetření za účelem posouzení, zda je dotyčný vězeň schopný snést trest disciplinárního uvěznění. Je politováníhodné, že se v tomto ohledu nepřihlédlo ke zvláštnímu doporučení Výboru.

Výbor by znovu rád zdůraznil, že praktičtí lékaři ve věznicích působí jako osobní lékaři vězňů, přičemž tím vzniká kladný vztah mezi lékařem a pacientem, což je hlavní faktor při ochraně zdraví a prospěchu vězňů. Nucení lékařů k tomu, aby potvrdili, že jsou vězni schopní podstoupit trest, pravděpodobně tomuto vztahu neprospěje. Výbor se zásadně domnívá, že by se lékařský personál nikdy neměl účastnit žádné části rozhodovacího procesu, který má za následek jakýkoliv druh samovazby v prostředí věznice (kromě případů, kde je toto opatření uplatněno z lékařských důvodů).

Na druhou stranu by měl být zdravotnický personál velice pozorný, pokud jde o situaci vězňů v samovazbě, a měl by takové vězně navštěvovat ihned po umístění do samovazby a dále aspoň jednou denně, a poskytovat jim požadovanou okamžitou lékařskou pomoc a ošetření.

Výbor CPT znovu opakuje své doporučení, aby byla ve světle výše uvedených poznámek přezkoumána role zdravotnického personálu ve vztahu k disciplinárním záležitostem. Přitom by se měly vzít v úvahu Evropská vězeňská pravidla (zvláště pravidlo 43.2) a komentáře Výboru v jeho 21. souhrnné zprávě (viz odstavce 62 a 63 výboru CPT/Inf (2011) 28).

98. Materiální podmínky v kázeňských celách byly v navštívených institucích celkově vyhovující.

Přesto kázeňské cely ve Vazební věznici Litoměřice měly špatný přístup k přirozenému světlu a nedostatečné větrání. **Měly by být podniknuty kroky k nápravě těchto nedostatků.**

d. kontakt s vnějším světem

99. Ve všech navštívených věznicích a institucích mohli vězni odesílat a přijímat neomezené množství dopisů, přičemž byla důvěrnost kořespondence s právníky vždy zjevně zachována.

100. Dále, stejně jako tomu bylo v roce 2010, mohli dospělí vězni po dobu tří hodin měsíčně přijímat návštěvy rodinných příslušníků. Odsouzení mohli mít buďto jednu tříhodinovou návštěvu nebo několik kratších návštěv v celkové délce tří hodin a obvinění mohli přijímat dvě návštěvy v

délce hodiny a půl za měsíc (obvykle za otevřených podmínek) ⁵⁵. Ve zdůvodněných případech mohli obvinění přijímat návštěvy po dobu delší než souvislých 90 minut.

Je tudíž politováníhodné, že oprávnění vězňů k návštěvě nebylo dle doporučení Výboru o návštěvě z roku 2010 rozšířeno. Dále platí, že odsouzení mohou přijímat návštěvy osob jiných než nejbližších příbuzných pouze “v odůvodněných případech”.

Vzhledem k důležitosti zachování dobrého kontaktu s příbuznými a dalšími blízkými osobami, a to obzvláště v kontextu sociální rehabilitace vězňů, **Výbor CPT znovu opakuje své doporučení, aby české orgány podnikly nezbytné kroky k zajištění toho, aby všichni vězni (odsouzení nebo obvinění) mohli přijímat návštěvy po dobu alespoň jedné hodiny každý týden. Dále by měla být učiněna opatření k zajištění toho, aby bylo všem vězňům zpravidla povoleno přijímat návštěvy osob jiných než nejbližších příbuzných.**

101. V souladu s příslušnými předpisy bylo odsouzeným ve Věznici Valdice, kteří získávali body za “dobré chování”, rovněž dovoleno přijímat návštěvy, aniž by byli kontrolováni personálem.

Nicméně následkem nedostatku potřebných zařízení nemohli odsouzení ve Vazební věznici Litoměřice takové nekontrolované návštěvy přijímat. **Výbor CPT vybízí české orgány, aby provedly nezbytné úpravy ve Vazební věznici Litoměřice a případně i v dalších věznicích v zemi, k zajištění toho, aby odsouzení mohli přijímat návštěvy bez dohledu, jak je stanoveno příslušnými národními předpisy.**

102. Pokud jde o možnost telefonovat, situace se od návštěvy z roku 2010 výrazně zlepšila. Po legislativních změnách nejsou telefonní hovory obviněných a odsouzených již omezovány na “odůvodněné případy”. Obvykle měli vězni ve Vazební věznici Litoměřice nárok na jeden telefonní hovor v délce alespoň deseti minut týdně a ve Věznici Valdice v délce 30 minut každé dva týdny.

Obzvláště ve Vazební věznici Litoměřice delegace obdržela několik stížností, že vězni museli čekat až dva týdny na to, aby bylo vyhověno žádostem telefonovat. **Výbor CPT by rád získal vyjádření českých orgánů v této záležitosti.**

e. kontrolní postupy

103. Ombudsman ve své funkci jako NPM pravidelně navštěvuje věznice. Navíc mají státní zástupci povinnost vykonávat kontroly ve věznicích v souladu s výkonem své soudní pravomoci.

Přesto v několika navštívených věznicích se kontrolní zprávy státních zástupců předložené delegaci zdály být mimořádně strohé (někdy obsahovaly jen jednu větu), navíc neobsahovaly žádné informace o přijatých opatřeních ani žádné závěry. Výbor CPT se domnívá, že státní zástupci by měli být proaktivní a chopit se iniciativy, pokud jde o návštěvu vazebních oblastí institucí a přímý kontakt s vězni (včetně soukromých rozhovorů s nimi). Informace obsažené v odstavci 52 vysvětlují důležitost kontrolní úlohy státních zástupců. **Měla by být učiněna patřičná opatření k zajištění toho, že státní zástupci plní svůj úkol navštěvovat věznice pravidelně a efektivně.**

---

⁵⁵ Mladiství obvinění měli nárok na návštěvu v délce hodiny a půl týdně a mladiství odsouzení na pět hodin měsíčně.

D. Zabezpečovací detence

1. Úvodní poznámky

104. Delegace vykonala cílenou návštěvu Vazební věznice a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno, aby poprvé v České republice prozkoumala situaci chovanců v zabezpečovací detenci.

Zabezpečovací detence byla v České republice zavedena v lednu 2009, aby byly ve zvláštních zařízeních zadrženy osoby, které kvůli charakteru a závažnosti své duševní poruchy představují pro společnost obzvláště závažné ohrožení. Základní právní rámec je definován v § 100 trestního zákoníku (TZ) a v zákonu o výkonu zabezpečovací detence (ZVZD).⁵⁶

Zabezpečovací detence může být uvalena na osoby, které se dopustily jistých závažných trestných činů (nebo činu, který by byl jinak považován za závažný trestný čin) v duševním stavu, který vylučuje jejich trestní odpovědnost nebo ji snižuje, a u kterých se má za to, že pro společnost představují nebezpečí, pokud není možno očekávat, že soudem nařízené ochranné léčení (viz odstavec 148) dosáhne svého cíle. Zabezpečovací detence je tak navrhována jako podpůrné opatření, jehož hlavním cílem je ochrana společnosti a léčebná a vzdělávací péče o chovance,⁵⁷ a mělo by k ní docházet ve zvláštních zařízeních na základě pravomoci Vězeňské služby ČR.

105. Zabezpečovací detence je uložena soudem v době odsouzení (tj. během trestního řízení) a v závislosti na okolnostech případu buď jako samostatné opatření nebo jako součást trestu. Navíc v poslední fázi může být soudem nařízené ústavní ochranné léčení v psychiatrickém zařízení změněno na zabezpečovací detenci, pokud jsou splněny podmínky pro uložení zabezpečovací detence, nebo pokud ochranné léčení nedosahuje svého cíle či nezajišťuje dostatečnou ochranu společnosti, obzvláště pokud pacient utekl z psychiatrického zařízení, použil násilí proti zaměstnancům nebo ostatním pacientům, opakovaně odmítl podstoupit vyšetření nebo léčbu, nebo jiným způsobem vyjádřil záporný postoj vůči ochrannému léčení.⁵⁸

Soud může rovněž změnit zabezpečovací detenci na ústavní ochranné léčení, pokud důvody, kvůli nimž byla zabezpečovací detence nařízena, přestanou existovat, a pokud jsou splněny podmínky pro ústavní ochranné léčení.

106. V případě, že je zabezpečovací detence uložena spolu s trestem odnětí svobody, dojde k jejímu vykonání po odpykání tohoto trestu. Delegace byla informována, že v době návštěvy bylo v českém vězeňském systému asi 50 chovanců, kteří budou přeloženi do zabezpečovací detence poté, co si odpykají svůj trest vězení (očekávalo se, že poslední z nich bude přeložen v roce 2029).

Nicméně je znepokojivé, že vězeňské instituce, kde byli takoví chovanci drženi, jim neposkytovaly žádné zvláštní léčebné programy (psychiatrický, vzdělávací, rehabilitační, atd.), které by byly přizpůsobené jejich konkrétní situaci a osobním potřebám a napomohly by dosažení léčebných a vzdělávacích cílů následně zabezpečovací detence nebo by ji učinily nepotřebnou.

Navíc se zdá, že tato situace nepřispívá k dosažení cíle § 100 odst. 7 TZ (soud může upustit

---

⁵⁶ Zákony č. 40/2009 a 129/2008, v tomto pořadí.

⁵⁷ Pro další podrobnosti viz odstavec 132.

⁵⁸ Viz oddíl 99 (5) TZ.

od výkonu zabezpečovací detence předtím, než výkon započal, pokud důvody, kvůli nimž byla uložena, přestanou existovat). **Výbor CPT by rád získal vyjádření českých orgánů v této záležitosti.**

107. Pokud je chovanci v zabezpečovací detenci uložen trest odnětí svobody, je výkon zabezpečovací detence přerušen a dotyčný chovanec je přeložen do vězeňské instituce – po odpykání trestu odnětí svobody je do zabezpečovací detence vrácen. Nicméně vzhledem k nedostatku zvláštních léčebných programů ve věznicích popsanému v předchozím odstavci vede v praxi takové uspořádání k náhlému přerušení léčebných programů, které chovanci v rámci zabezpečovací detence podstupují. **Výbor CPT by rád získal vyjádření českých orgánů v této záležitosti.**

108. Ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno byl založen roku 2009 jako první zařízení svého druhu v České republice.⁵⁹ Je umístěno v samostatné budově v rámci areálu brněnské věznice a spadá do působnosti ředitele věznice.⁶⁰ Původně budova sloužila jako rehabilitační středisko pro vězeňskou nemocnici. V době návštěvy se zde nacházelo 27 dospělých chovanců (včetně tří žen), a to pro oficiální kapacitu 48 míst.

Zařízení má sloužit jako vstupní místo do systému zabezpečovací detence – všichni chovanci, kterým je zabezpečovací detence uložena, jsou nejdříve umístěni do Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno a později mohou být v závislosti na své diagnóze a léčebném pokroku přeloženi do Opavy. Ze 46 chovanců přijatých od roku 2009 do Brna jich bylo dvanáct přeloženo do Opavy a u dalších šesti byla zabezpečovací detence změněna na ústavní ochranné léčení v psychiatrické léčebně. U jednoho chovance byla zabezpečovací detence přerušena a tento chovanec byl přeložen k výkonu trestu odnětí svobody, aby si zde odpykal svůj trest (který mu byl uložen, když už podstupoval zabezpečovací detenci).

2. Špatné zacházení

109. Mnoho chovanců ze zabezpečovací detence dotazovaných delegací nečinilo žádná obvinění ze špatného zacházení ze strany personálu.

Delegace však přijala několik obvinění, že chovanci byli vězeňským personálem fackováni (obvykle ve svých místnostech nebo ve sprchách, tj. místa nepokrytá kamerovým systémem) a/nebo slovně napadáni, a to proto, že se dotyční chovanci chovali “neposlušně”.

Navíc bylo během rozhovorů prováděných samostatně s jednotlivými chovanci vyslechnuto několik obvinění, že chovanci se specifickými poruchami učení byli přinuceni zaměstnanci ústavu k jejich pobavení tančit, štěkat, jíst trávu a pít vodu z kyblíku. Byly rovněž vyslechnuty popisy toho, jak se vězeňský personál smál a sděloval si navzájem v přítomnosti chovanců, „co ti blázni udělali”. Pokud by se to potvrdilo, rovnalo by se toto chování podle názoru Výboru CPT ponižujícímu zacházení.

Jeden chovanec rovněž tvrdil, že informoval nevězeňského zaměstnance o tom, že byl vězeňskými dozorcí fackován, ale tento údajně nic neučinil.

---

⁵⁹ Druhé detenční zařízení bylo otevřeno v opavské věznicí v únoru 2013. Od 31. března 2014 se zde nacházelo jedenáct chovanců při oficiální kapacitě 18 míst.

⁶⁰ V areálu jsou umístěny vazební věznice, vězeňská nemocnice a zařízení zabezpečovací detence.

Výbor CPT doporučuje, aby vedení Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno jasně a pravidelně vězeňskému personálu připomínalo, že musí vždy zacházet se všemi chovanci slušně a s úctou, a že špatné fyzické zacházení a slovní urážení chovanců, stejně jako jiné formy nezdvořilého chování vůči chovancům, jsou nepřijatelné a budou v souladu s tím potrestány. Dále Výbor doporučuje, aby byli všichni zaměstnanci Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno upozorněni na to, že odpovědnost za špatné zacházení zahrnuje kromě skutečných pachatelů také všechny, kteří vědí nebo by měli vědět o tom, že ke špatnému zacházení dochází/došlo, a nepodniknou nic proto, aby mu zabránili nebo jej nahlásili.

110. Naproti tomu neobdržela delegace Výboru CPT žádná obvinění a nenašla žádné další známky násilí mezi spolučovanci.

3. Životní podmínky

111. Materiální podmínky v zařízení zabezpečovací detence byly obecně velmi dobré. Všechny prostory byly v dobrém stavu oprav a byly čisté.

V době návštěvy bylo 16 chovanců umístěno v místnostech pro dva chovance a zbylých jedenáct bylo umístěno v místnostech pro jednoho chovance. Chovanci mužského a ženského pohlaví byli umístěni samostatně. Všechny místnosti byly dostatečně velké (měřily od 18 do 29 m² a obsahovaly plně přepaženou toaletu), měly dobrý přístup k přirozenému světlu a umělému osvětlení a byly dostatečně vytápěné a větrané. Byly rovněž dobře vybaveny (postele, stoly, židle, skříně, police a přivolávací zvonky) a chovanci mohli mít u sebe nějaké osobní věci (fotografie, časopisy, knihy, atd.).

Navíc zde byly společné místnosti určené pro denní setkávání a několik místností vyhrazených pro určité činnosti (včetně místnosti s fitness). Společné sprchy, umístěné na každém patře, mohli chovanci využívat dvakrát týdně.⁶¹

112. Místnosti, v nichž byli chovanci ubytováni, byly spíše strohé (i když vedení zařízení delegaci informovalo, že si je chovanci mohou upravit pomocí obrazů nebo nástěnek (tak, aby nedošlo k poškození stěn)), a při stravování⁶² měli chovanci k dispozici pouze lžíce (někteří používali plastové nože a vidličky, které si koupili ve vězeňské kantýně.⁶³ Dále museli mít všichni chovanci mužského pohlaví stejně ostrihané vlasy.

Výbor CPT se domnívá, že takové postupy jsou ponižující a nepřispívají k psychologicko-sociální rehabilitaci chovanců a dosahování cílů léčebného postupu, a že mohou narušovat vědomí bezpečí a samostatnosti chovanců. **Výbor CPT doporučuje, aby byly výše uvedené postupy přezkoumány.**

113. V dopise z 16. července 2014 adresovaném ministryni spravedlnosti popsal Výbor CPT

---

⁶¹ Místnosti některých chovanců byly vybaveny sprchami.

⁶² Chovanci se stravovali ve svých celách.

⁶³ Chovanci měli právo nosit své vlastní oblečení (pokud toto oblečení odpovídalo hygienickým normám a chovanci měli možnost si je na vlastní náklady měnit) – viz § 20 odst. 3 ZVZD. V praxi však většina chovanců nosila ústavní oblečení.

případ jednoho konkrétního chovance, s nímž se delegace v zařízení zabezpečovací detence setkala. Tento chovanec byl v zabezpečovací detenci již dva roky, trpěl organickým onemocněním mozku a poruchou osobnosti a v době setkání s delegací se neorientoval v čase ani v prostoru a nebyl zcela osobnostně orientován. Z důvodu agresivního chování vůči zaměstnancům a ostatním chovancům byla dotyčná osoba umístěna do místnosti pro jednoho chovance, která neobsahovala žádný nábytek kromě dvou postelí pokrytých plastovými “prostěradly”, protože tento chovanec údajně opakovaně ničil nábytek. Místnost byla špinavá a bylo cítit silný zápach moči.

Výbor CPT uznal, že starost o tohoto chovance musí být velmi náročná. Výbor se však domnívá, že je třeba okamžitě učinit potřebná opatření k zajištění toho, že tento chovanec dostává náležitou péči. V případě nutnosti by měl být přeložen do vhodného zdravotnického zařízení.

V dopise z 15. října 2014 informovala ministryně spravedlnosti Výbor o tom, že došlo k soudnímu přezkoumání pokračování opatření zabezpečovací detence tohoto konkrétního chovance, a že byla prodloužena platnost tohoto opatření. Péče poskytovaná tomuto chovanci v zařízení zabezpečovací detence se zaměřila na zajištění důstojných životních podmínek – docházelo k častější výměně prádla a zaměstnanci zařízení byla řádně prováděna osobní hygiena této osoby. Bylo vyvinuto úsilí, aby se zamezilo agresivnímu chování vůči jeho okolí i vůči jemu samotnému, a rovněž mu byla zdravotnickým personálem poskytována maximální zdravotní péče. Dále došlo k pokusům o plnější sociální integraci do skupiny.

V dopise se dále uvádí, že při sedmi náhodných kontrolách státním zástupcem nebyly odhaleny žádné nedostatky, pokud jde o stav čistoty a vybavení cely tohoto chovance.

Výbor CPT si rovněž všímá zlepšení materiálních podmínek a péče poskytované tomuto chovanci a věří, že české orgány vyvinou v tomto ohledu další úsilí.

114. Výše uvedený případ však vznáší otázku, zda je Ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno vhodně vybaven a náležitě připraven poradit si s potenciálně rostoucím množstvím chovanců a poskytnout jim vhodné prostředí, přičemž tito chovanci v důsledku například neurovývojových a neurokognitivních poruch nebo vážného zhoršení jejich fyzického a duševního stavu následkem nemoci nebo věku mají minimální naději na změnu a nejsou schopni se sami o sebe postarat. **Výbor CPT by rád získal vyjádření českých orgánů v této záležitosti.**

115. Během té části dne, kdy nebyla poskytována žádná organizovaná léčba/činnosti, byl u chovanců v zařízení zabezpečovací detence uplatňován uzavřený režim. Informace získané během návštěvy z roku 2014 naznačují, že chovanci byli většinou zavírání do svých pokojů, ať už o samotě nebo s jedním spolubydlícím (viz odstavec 111), na minimálně 18 hodin denně v týdnu a asi 21 hodin o víkendech (kdy byla jediná nabízená činnost sledování televize a venkovní pohyb).

Výbor CPT vybízí české orgány k tomu, aby dále rozvíjely režim nabízený chovancům drženým v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno, čímž dojde k zajištění toho, že mohou trávit více času mimo místnosti, a to hlavně o víkendech.

4. Zdravotní péče

116. Delegace získala celkově kladný dojem o škále léčebných a rekreačních činností, které byly chovancům nabízeny na individuální nebo skupinové bázi. Tyto činnosti zahrnovaly psychologické

poradenství, psychoterapii (včetně psychoterapie pro sexuální deviace), sociálně-psychologické a motivační školení a školení pro řešení konfliktů, dramatickou a výtvarnou terapii, logopedii, zahradničení, vaření, dívání se na video, chov ryb a sport.

Navíc měli chovanci k dispozici knihy/časopisy, mohli hrát stolní hry, poslouchat na svých celách rádio, měli každodenní přístup do místnosti s televizí (asi na hodinu a půl) a každý den měli možnost venkovního pohybu.

I když byla u šesti chovanců (tj. téměř u jednoho ze čtyř) diagnostikována závislost na drogách, nebyl pro ně vyhrazen žádný zvláštní léčebný program. **Výbor CPT doporučuje, aby byl v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno pro chovance trpící závislostmi vyvinut a poskytován zvláštní léčebný program.**

117. Pokud jde o farmakoterapii, nepozorovala delegace u chovanců žádné známky předávkování. Ohledně množství a rozsahu dostupných léků byla delegace informována, že z pohledu zdravotnické legislativy byli chovanci v zabezpečovací detenci považováni za ambulantní pacienty (na rozdíl od soudních psychiatrických hospitalizovaných pacientů) a prakticky neměli k dispozici jiné dražší druhy léků, jako jsou například depotní antipsychotika druhé generace. Delegace si všimla, že v některých případech mělo toto uspořádání za následek náhlé přerušení medikace a její nahrazení méně nákladnými léky v případě, že trestní opatření ústavního ochranného léčení bylo soudem změněno na zabezpečovací detenci a soudní psychiatrickí pacienti byli do zařízení zabezpečovací detence přeloženi. **Výbor CPT by rád získal v této záležitosti vyjádření českých orgánů.**

118. O každém chovanci byla v souladu s § 26 ZVZD jednou za čtvrt roku sestavena odbornou komisí⁶⁴ komplexní zpráva. Chovanci měli právo být o obsahu této zprávy informováni.

Zprávy, které si delegace prohlédla, byly řádně sestavené a obsahovaly individuální hodnocení účinnosti léčebných programů, popis chování chovance, jeho sociální situaci, vnímání trestného činu a sebereflexi, hodnocení rizika a závěry ohledně motivace chovance, jeho ochotu spolupracovat a možnost podstoupit ochranné léčení.

119. Dalším kladným prvkem bylo, že každé ráno probíhala společná setkání pro skupiny chovanců a personál – účast byla povinná, byl probírán denní program a chovanci byli povzbuzováni k tomu, aby se setkání aktivně účastnili (např. aby si vybavili, co dělali předchozí den, jeden chovanec byl předem vybrán, aby sdělil, co je nového).

120. Poskytovaná somatická péče byla dostatečná⁶⁵ – chovanci byli po přijetí do zařízení zabezpečovací detence řádně vyšetřeni a jejich lékařské záznamy byly řádně vedeny.

121. Pokud jde o lékařské tajemství, je znepokojivé, že příslušníci Vězeňské služby ČR byli vždy přítomni u všech lékařských vyšetření chovanců – navíc byly výsledky lékařských vyšetření po

---

⁶⁴ Tj. nevězeňský personál odpovědný za dosahování cíle zabezpečovací detence.

⁶⁵ Somatická péče byla poskytována vězeňskou nemocnicí, která se nacházela v rámci areálu vazební věznice a ústavu pro výkon zabezpečovací detence.

přijetí obsahem evidenčních listů chovanců a byly tak přístupné nelékařskému personálu.

Výbor CPT se domnívá, že nelze nijak ospravedlnit soustavnou přítomnost vězeňského personálu během lékařských vyšetření – přítomnost zaměstnanců škodí při budování patřičného vztahu mezi lékařem a pacientem a je většinou z bezpečnostního hlediska zbytečná. Je třeba hledat alternativní řešení tak, aby byly splněny zákonné bezpečnostní požadavky při zachování zásady lékařského tajemství. Možností by mohlo být zavedení upozorňovacího systému, kdy by lékař mohl rychle upozornit dozorce ve výjimečných případech, pokud se chovanec při lékařském vyšetření rozčílí nebo začne vyhrožovat.

Výbor CPT doporučuje, aby všechna lékařská vyšetření/lékařské konzultace byly prováděny mimo doslech a – pokud dotyčný lékař v konkrétním případě nepožaduje jinak – mimo dohled nelékařského personálu. V případě potřeby by v souladu s tím měly být upraveny příslušné předpisy.

Výbor dále doporučuje, aby informace o zdraví chovanců byly uchovávány takovým způsobem, který zaručuje zachování lékařského tajemství. Zdravotnický personál může informovat dozorce na základě potřeby o zdravotním stavu chovance – poskytnuté informace by však měly být omezeny na ty, které jsou nezbytné k prevenci vážného rizika pro chovance nebo další osoby, pokud chovanec s poskytováním dodatečných informací nesouhlasí.

122. Během návštěvy vyplynulo, že veškerý kontakt psychiatrů a psychologů s chovanci při individuální i skupinové terapii byl veden přes kovové mříže. Tento postup byl příslušnými předpisy zřejmě vyžadován.

Výbor CPT uznává, že ve zvláštních případech mohou být vyžadována zvláštní bezpečnostní opatření. Soustavný kontakt s chovanci přes mříže je však postup, který může těžko vést k opravdovému terapeutickému vztahu a je potenciálně degradující pro pacienty i zaměstnance. **Výbor doporučuje, aby české orgány tento přístup zásadně přehodnotily.**

123. Informace získané během návštěvy naznačují, že si chovanci byli obvykle vědomi toho, jakou medikaci a léčbu přijímají. Zdálo se však, že souhlas s léčbou byl obvykle vyžadován pouze u invazivních zásahů.

Výbor CPT se domnívá, že chovanci v zabezpečovací detenci by zpravidla měli mít možnost volby, zda poskytnou svůj svobodný a informovaný souhlas s léčbou. Každému chovanci by mělo být umožněno odmítnout – osobně nebo prostřednictvím opatrovníka – léčbu nebo jakýkoliv jiný lékařský zákrok. Každé odchýlení od této základní zásady by mělo vycházet ze zákona a mělo by platit pouze pro jasně a přesně stanovené výjimečné situace.

Výbor doporučuje, aby tyto zásady byly účinně realizovány v praxi v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence v Brně i v ostatních zařízeních zabezpečovací detence v zemi.

5. Omezující prostředky

124. § 36 ZVZD umožňuje používání následujících omezujících prostředků: pobyt na uzavřeném

oddělení nebo izolační místnosti, manuální držení, mechanické omezení (použití ochranných pásů) a akutní parenterální podání psychotropní medikace⁶⁶ (chemické omezení). Každé uchýlení se k omezujícím prostředkům musí být zaznamenáno. Podle § 37 odst. 2 by jakékoliv použití omezujícího prostředku (pokud je spojeno se zdravotním stavem chovance) mělo být schváleno lékařem.

125. Podle příslušné evidence bylo uchýlení se k izolačním a mechanickým omezujícím prostředkům v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence v Brně vzácné. V roce 2013 bylo v osmi případech nařízeno umístění do izolační místnosti, obvykle až na několik hodin. V jednom z těchto případů bylo umístění do izolační místnosti kombinováno s mechanickým omezením – končetiny chovance byly fixovány pomocí ochranných pásů (vyrobených z kůže a textilu) a doba trvání omezení byla asi 24 hodin.

Záznam tohoto konkrétního případu v příslušné evidenci naznačuje, že fixovaný chovanec byl pod neustálým sledováním kamerového systému, a že od 9 h ráno do 19 h večer byl pravidelně kontrolován členem zdravotnického personálu; pokud jde o noční dobu, žádný záznam o pravidelných osobních kontrolách tohoto chovance neexistoval.

Výbor CPT se domnívá, že, pokud chovanec podstupuje mechanické omezení, měl by být neustále přítomen kvalifikovaný člen zdravotnického personálu, aby zajišťoval dodržování léčebného postupu a mohl poskytnout pomoc. Je třeba vhodným způsobem udržovat kontakt za účelem uklidnění situace a pozastavení výkonu opatření. Je jasné, že kontrola pomocí kamer nemůže nahradit nepřetržitou přítomnost personálu. V případech izolace chovance může být člen personálu mimo izolační místnost, pakliže může pacient člena personálu plně vidět a tento může pacienta neustále sledovat a slyšet.

Výbor CPT doporučuje, aby v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno byly podniknuty kroky k zajištění toho, aby byly výše uvedené minimální normy použity pokaždé, když dojde k uchýlení se k omezujícím prostředkům.

126. Z informací získaných delegací během návštěvy vyplývá, že v evidenci omezení nebylo zaznamenáno použití chemického omezujícího prostředku. Navíc rozhodnutí podat rychlá sedativa ve skutečnosti učinila zdravotní sestra na základě předpisu, který byl předtím lékařem vystaven ve zdravotním záznamu chovance.

Výbor CPT doporučuje, aby případy chemického omezení podléhaly stejným pravidlům jako mechanické omezení, tj. aby byly předepsány lékařem nebo mu byly okamžitě předloženy, a aby byly zaznamenávány do záznamu omezení a osobního zdravotního záznamu chovance.

127. Materiální podmínky v obou izolačních místnostech v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno byly dostačující – především místnosti byly dostatečně velké, byly přiměřeně vybavené (kovová postel, stůl a židle, vše upevněno k podlaze, plně přepažené hygienické zařízení,

---

⁶⁶ Tato možnost je považována za omezující prostředek, pokud není podávána na žádost chovance nebo nepředstavuje dlouhodobou léčbu duševní poruchy.

přivolávací zvonek a kamerový systém) a byly dobře osvětlené a větrané.

6. Personál

128. Stav odborného personálu se zdál být všeobecně dostatečný. Tým zahrnoval psychiatra, psychologa, tři vychovatele, dva terapeuty, čtyři zdravotní sestry a dva sanitáře, přičemž všichni pracovali na plný pracovní úvazek. Se zařízením spolupracoval na částečný pracovní úvazek sexuolog.

Sociální pracovnice však dělila svůj čas mezi vězení a zařízení zabezpečovací detence. Toto uspořádání podle informací poskytnutých vedením zcela neodpovídalo potřebám chovanců v zabezpečovací detenci. **Výbor CPT by rád v této záležitosti získal vyjádření českých orgánů.**

129. Pokud jde o vězeňský personál, sestával kromě ředitele zařízení zabezpečovací detence z 19 vězeňských dozorců (včetně dvou žen) pracujících na dvanáctihodinové směny. Během pracovních dnů spočívala denní směna v tom, že jeden vězeňský dozorce byl neustále přítomen v každém ze tří poschodí detenční jednotky a dále sestávala směna ze čtyř dalších členů vězeňského personálu (zodpovědní *mimo jiné* za venkovní pohyb, návštěvy a doprovázení chovanců uvnitř instituce). Mimo pracovní dobu a o víkendech odpovídali za tři ubytovací jednotky dva vězeňští dozorcí a jeden další člen vězeňského personálu.

130. Práce s osobami trpícími duševními poruchami bude pro všechny kategorie zaměstnanců vždy představovat náročný úkol. Je velice důležité, aby byl personál určený k činnostem souvisejícím s bezpečností pečlivě vybírán, a aby podstupoval před plněním svých povinností příslušná školení i doškolovací kurzy.

V této souvislosti byla delegace informována, že vězeňský personál byl k tomu, aby plnil své povinnosti v zařízení zabezpečovací detence, zvláště vybírán z dobrovolníků. Také je přínosem, že se mu dostalo týdenního školení v Psychiatrické léčebně Bohnice ohledně práce s lidmi trpícími duševními poruchami.

Nekonaly se však žádné doškolovací kurzy, ani se v blízké budoucnosti žádné takové kurzy neplánovaly. **Výbor CPT doporučuje, aby bylo pro vězeňský personál pracující v zařízení zabezpečovací detence pravidelně organizováno další školení.** To by mělo *mimo jiné* napomoci odstranit problémy identifikované v odstavci 109.

131. Delegace si všimla, že vězeňský personál v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno otevřeně nosil obušky, slzotvorný prostředek a pouta. Takový postup nevede k budování kladných vztahů mezi zaměstnanci a chovanci. **V této souvislosti je třeba odkázat na poznámky a doporučení v odstavcích 91 a 92.**

7. Záruky

132. Pokud jde o právní důvody k umístění, může soud v souladu s § 100 TZ⁶⁷ nařídit

---

⁶⁷ Podle § 21 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003) se příslušná ustanovení TZ

zabezpečovací detenci pouze tehdy, když není možno očekávat, že ochranné léčení společnost dostatečně ochrání, když byl dotýčný zločin spáchán úmyslně a je možno za něj uložit trest odnětí svobody v délce trvání více než pět let, a když:

- se pachatel dopustil zločinu ve stavu snížené přičetnosti nebo ve stavu způsobeném duševní poruchou a soud se domnívá, že zabezpečovací detence ochrání společnost lépe než trest (namísto trestu je uložena zabezpečovací detence);
- pachatel se dopustil zločinu (nebo činu, který by byl jinak za zločin považován), za jehož spáchání není trestně odpovědný z důvodu nepřičetnosti nebo stavu způsobenému duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je pro společnost nebezpečný;
- pachatel, který užívá návykové látky, se opět dopustil zločinu po výkonu trestu vězení v délce alespoň dvou let za zločin spáchaný pod vlivem návykových látek nebo v souvislosti s jejich užíváním.

133. Opatření zabezpečovací detence se ukládá na potenciálně neomezenou dobu. Je však třeba, aby soud prováděl pravidelné přezkoumání ohledně toho, zda důvody pro zabezpečovací detenci přetrvávají, a to aspoň jedenkrát ročně u dospělých chovanců a jednou za šest měsíců u mladistvých.

134. Prohlídka osobních záznamů v Brně odhalila, že chovanci byli zpravidla⁶⁸ přítomni u soudních slyšení, během nichž byla zabezpečovací detence přezkoumávána, dostali kopii příslušných rozhodnutí a měli možnost se proti nim odvolat.

135. V rámci soudních řízení, během nichž bylo soudem zvažováno uložení zabezpečovací detence, byl obvykle objednan psychiatrický znalecký posudek k posouzení duševního stavu pachatele.

Pokud jde však o každoroční přezkoumání zabezpečovací detence, zakládaly soudy obvykle svá rozhodnutí na psychiatrickém posudku zařízení zabezpečovací detence, aniž by v mnoha případech byla vyhotovena nezávislá psychiatrická zpráva. **Výbor CPT se domnívá, že druhý posudek od psychiatra, který je nezávislý na vězeňském zařízení, by v případě přezkoumání umístění do zabezpečovací detence poskytl dodatečné a důležité záruky.**

136. Navíc v několika případech kontrolovaných delegací byla soudní rozhodnutí prodlužující zabezpečovací detenci učiněna až několik týdnů po uplynutí ročního časového limitu. V jiném případě, i když do jednoho roku po přijetí chovance do zabezpečovací detence došlo k soudnímu přelíčení, stále nebylo několik týdnů po uplynutí jednorozhodného časového limitu doručeno dotýčnému chovanci písemné rozhodnutí o prodloužení zabezpečovací detence. **Výbor CPT doporučuje, aby byly podniknuty příslušné kroky k zajištění toho, že rozhodnutí o možném prodloužení zabezpečovací detence jsou soudy učiněna v časových limitech stanovených**

---

vztahují rovněž na mladistvé pachatele.

⁶⁸ Z 27 chovanců držených v Brně v době návštěvy nebyl pouze jeden chovanec s těžkou poruchou učení (IQ v rozmezí 35-40) soustavně zván k soudním slyšením, protože zjevně nebyl schopný porozumět smyslu těchto jednání. Dotýčný chovanec však byl zastupován právníkem *ex offio*.

příslušnou státní legislativou.

137. Ve všech případech kontrolovaných delegací byli chovanci během soudních řízení, při nichž byla ukládána nebo přezkoumávána zabezpečovací detence, zastupováni právníkem, většinou jmenovaným státními orgány (včetně kontrolních soudních řízení zahájených samotnými chovanci).⁶⁹

138. Vedle každoročního soudního přezkoumání zabezpečovací detence *ex officio* mohou chovanci podat u soudu návrh na propuštění ze zabezpečovací detence. Proti příslušnému soudnímu rozhodnutí je možno podat odvolání. Pokud je návrh podaný chovancem zamítnut, může po šesti měsících podat návrh nový (pod podmínkou, že v návrhu jsou uvedeny nové důvody).

Chovanci mohou být propuštěni rovněž z podnětu vedení zařízení zabezpečovací detence – pokud odborná komise (viz odstavec 118) dojde k závěru, že důvody pro zabezpečovací detenci přestaly existovat, předloží řediteli podrobnou zprávu obsahující doporučení k ukončení zabezpečovací detence nebo ke změně této detence na ochranné léčení. Ředitel následně podá u soudu návrh na propuštění dotyčného chovance ze zabezpečovací detence nebo jeho převedení do ochranného léčení. Pokud ředitel s názorem odborné komise nesouhlasí, předloží u soudu zprávu se svým nesouhlasným názorem.

---

⁶⁹ Podle § 36 odst. 4 písm. b) trestního řádu (zákon č. 141/1961) musí být obžalovaný zastupován právníkem při soudních řízeních, během nichž je ustanovována zabezpečovací detence. Na základě § 36a odst. 1 písm. a) a c) téhož zákona musí být chovanec zastupován právníkem při soudních řízeních, během nichž může dojít k prodloužení/ukončení zabezpečovací detence, pokud je dotyčný chovanec právně nezpůsobilý, nebo je jeho právní způsobilost omezená, nebo když má soud pochybnosti o schopnosti osoby se přiměřeně hájit.

8. Další záležitosti

139. Podle § 28 odst. 3 ZVZD mohou být chovancům v zabezpečovací detenci uloženy následující kázeňské tresty: napomenutí, veřejná důtka, odnětí osobní výhody, která byla udělena jako kázeňská odměna,⁷⁰ odnětí možnosti účastnit se kulturní nebo společenské akce v ústavu a zabavení věci (např. takové, která byla použita ke spáchání kázeňského přestupku).

Kázeňské záznamy byly ve Vazební věznici a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno řádně vedeny a uchýlení se ke kázeňskému trestu bylo vzácné.⁷¹ Dotyční chovanci byli během řízení osobně slyšeni (v souladu s § 28 odst. 2 ZVZD) a dostalo se jim zdůvodněného rozhodnutí, které obsahovalo informace o postupech pro podání odvolání.

140. Pokud jde o kontakt s vnějším světem, mohli chovanci v zabezpečovací detenci posílat a dostávat dopisy (většinou bez omezení) a dostávat balíky (bez omezení, pokud obsahovaly oblečení, knihy, noviny nebo vzdělávací materiály a jednou za tři měsíce balík o hmotnosti do 5 kg, pokud obsahoval osobní věci a “trvanlivé” potraviny).

141. Pokud jde o možnost telefonovat, mají chovanci ze zákona právo telefonovat se svým právníkem. Na rozdíl od toho jim pouze “může být dovoleno” telefonovat s ostatními osobami, “především s blízkými, opatrovníky a orgány na ochranu lidských práv”. Podle informací získaných během návštěvy bylo žádostem chovanců podaným za tímto účelem obvykle vyhověno.

Nicméně vzhledem k důležitosti kontaktu chovanců s vnějším světem, nejen pouze k prevenci špatného zacházení, ale rovněž z léčebného hlediska, se Výbor CPT domnívá, že chovancům zabezpečovací detence by měla být formálně zaručena (a v praxi poskytnuta) pravidelná a častá možnost telefonovat. **Výbor CPT doporučuje, aby v souladu s tím byla upravena příslušná pravidla.**

142. Příslušné právní předpisy zaručují právo chovanců přijímat dvakrát týdně návštěvy, pokaždé aspoň na dvě hodiny, a delegace neobdržela v tomto ohledu od chovanců žádné stížnosti.⁷² Návštěvy byly vykonávány za otevřených podmínek (tj. bez dělení mezi dotyčnými chovanci a jeho návštěvníky) a materiální podmínky v návštěvních zařízeních nevyžadují žádné zvláštní komentáře.

---

⁷⁰ Kázeňské odměny jsou uvedeny v § 27 ZVZD (pochvala, veřejná pochvala, více povolení k přijímání návštěv v daném měsíci nebo jiná “osobní výhoda” a dar nebo peněžní odměna ve výši až 1 000,- Kč).

⁷¹ Ze 36 disciplinárních rozhodnutí vydaných v roce 2014 týkajících se všech chovanců držených ve Vazební věznici a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno byla ve 32 případech udělena odměna a ve čtyřech uložena důtka (tj. nejlehčí trest).

⁷² Podle informací poskytnutých vedením detenčního zařízení přijímalo obvykle návštěvy jen osm chovanců.

143. Je tudíž znepokojivé, že chovanci byli systematicky tělesně prohledáváni⁷³ před každou návštěvou a po ní a rovněž před každým přesunem z detenčního zařízení a po návratu.

Výbor CPT musí v tomto ohledu zdůraznit, že důkladná osobní prohlídka je velice invazivní – a potenciálně ponižující – opatření. Tudíž by se přistoupení k důkladným osobním prohlídkám mělo zakládat na zhodnocení individuálního rizika a mělo by podléhat přísným kritériím a kontrole. Mělo by být vyvinuto veškeré rozumné úsilí k minimalizaci pocitu trapnosti – zadržené osoby, které jsou prohledávány, by běžně neměly být vyzývány k tomu, aby si sundaly všechno své oblečení naráz, a například by jim mělo být umožněno, aby si sundaly oblečení od pasu nahoru a před sundáním dalšího oblečení se oblékly.

Výbor doporučuje, aby české orgány zajistily, že jsou tyto zásady dodržovány v praxi pokaždé, když je na základě hodnocení individuálního rizika nezbytné uchýlit se k důkladné osobní prohlídce chovance v zabezpečovací detenci.

144. Zjištění návštěvy z roku 2014 naznačují, že v souladu s příslušnými právními předpisy⁷⁴ byli chovanci v zabezpečovací detenci po přijetí písemně informováni o svých právech, včetně práva požadovat propuštění ze zabezpečovací detence nebo požadovat změnu zabezpečovací detence na ochranné léčení.

145. Seznam stížností vznesených chovanci zabezpečovací detence v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno byl řádně veden a obsahoval rovněž informace o jejich výsledcích.

146. Pokud jde o externí stížnosti, zaručuje ZVZD důvěrnost korespondence s různými kontrolními a monitorujícími institucemi, jako je ombudsman a mezinárodní orgány na ochranu lidských práv.

Bylo však vyslechnuto obvinění, že důvěrnost nebyla vždy v praxi zachovávána. Dále někteří chovanci, se kterými se delegace během návštěvy setkala, rovněž uváděli, že se báli si stěžovat, ať už obecně nebo přímo delegaci, ze strachu z (kolektivních) odvetných opatření ze strany personálu, které by mohly zahrnovat zrušení jistých “požitků”, jako například další venkovní zákazy kouření a sledování televize.

Výbor CPT doporučuje, aby vězeňskému personálu ve Vazební věznici a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno bylo jasně sděleno, že chovanci nesmí být nikdy trestáni za to, že si stěžují, a že veškeré pokusy o zabránění toho, aby se stížnosti dostaly k příslušným žalobním a kontrolním orgánům, nebudou trpěny a budou patřičně potrestány.

---

⁷³ Dotyční chovanci se museli během takových prohlídek vysvléknout donaha.

⁷⁴ Viz § 4 odst. 1 ZVZD.

147. Kromě oprávnění ombudsmana k provádění kontrol v zařízeních zabezpečovací detence (viz odstavec 7)⁷⁵ jsou státní zástupci oprávněni tyto instituce navštěvovat, aby kontrolovali soulad s příslušnými zákonnými požadavky, včetně legálnosti odnětí svobody. Mají právo *mimo jiné* kdykoliv vykonávat návštěvy, mluvit s chovanci v soukromí a nařídít jejich propuštění, pokud neexistují žádné právní důvody k jejich zabezpečovací detenci.⁷⁶

Výbor CPT si přeje být informován o praktickém vykonávání příkazu státních zástupců ohledně zabezpečovací detence a v této souvislosti by rovněž rád získal kopii zprávy o poslední návštěvě příslušného státního zástupce v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno.

---

⁷⁵ Do dubna 2014 nebyl dosud mandát ohledně těchto zařízení využit.

⁷⁶ Viz § 4 odst. 1 písm. b) zákona o státním zastupitelství (zákon č. 283/1993) a § 40 ZVZD.

E. Psychiatrické ústavy

1. Úvodní poznámky

148. Od návštěvy z roku 2010 došlo v České republice k důležitému vývoji, pokud jde o právní rámec spravující nedobrovolné umístování pacientů do psychiatrických ústavů. Základní opatření ohledně soudních psychiatrických pacientů (např. těch, kteří vykonávají ochranného léčení) jsou obsažena v trestním zákoníku⁷⁷ a nově přijatém zákoně o specifických zdravotnických službách (ZSZS).⁷⁸ Nedobrovolná hospitalizace civilní povahy je spravována novým občanským zákoníkem⁷⁹ a novým zákonem o zdravotnických službách (ZZS),⁸⁰ který spravuje *mimo jiné* nedobrovolnou hospitalizaci a léčbu a rovněž používání omezujících prostředků ve zdravotních zařízeních. Procesní ustanovení ohledně civilní hospitalizace jsou obsažena v novém zákoně o zvláštních soudních řízeních (ZZŘS).⁸¹

149. Na začátku roku 2014 informovaly české orgány delegaci o tom, že byl Ministerstvem zdravotnictví na podzim roku 2013 přijat strategický dokument o souhrnné reformě opatření psychiatrické péče. **Výbor CPT by rád získal podrobnější informace o plánované reformě psychiatrické péče v České republice (hlavní cíle, zamýšlená opatření, časový rozvrh pro jejich uskutečňování, atd.). Výbor CPT především zajímá, zda je v plánu nahradit velkokapacitní zařízení malými institucemi.**

150. Během návštěvy navštívila delegace poprvé Psychiatrickou léčebnu Kosmonosy. Léčebna byla otevřena roku 1869 v areálu bývalého kláštera a sestává z několika budov umístěných ve velkém zahradním objektu.

Při oficiální kapacitě 600 lůžek⁸² zde bylo v době návštěvy hospitalizováno 560 pacientů, z nichž 150 bylo přijato proti své vůli – 110 (včetně 73 pacientek ženského pohlaví) v souladu s postupem občanského práva a 40 (včetně tří žen) v souladu se soudem nařízeným opatřením ochranného léčení.

151. Na úvod je třeba zdůraznit, že delegace neobdržela žádná obvinění a nenašla žádné další náznaky špatného zacházení s pacienty ze strany personálu. Naopak mnoho pacientů dotazovaných delegací uvedlo, že je s nimi ze strany personálu dobře zacházeno, a že si váží jeho pečovatelského přístupu.

Zjištění delegace rovněž naznačují, že případy násilí mezi spolupacienty byly velmi vzácné, a že personál obecně reagoval přiměřeným způsobem.

---

⁷⁷ Zákon č. 40/2009, v platnosti již v době návštěvy z roku 2010.

⁷⁸ Zákon č. 373/2011, který nabyl platnosti 1. dubna 2012.

⁷⁹ Zákon č. 89/2012, který nabyl platnosti 1. ledna 2014.

⁸⁰ Zákon č. 372/2011, který nabyl platnosti 1. dubna 2012.

⁸¹ Zákon č. 292/2013, který nabyl platnosti 1. ledna 2014.

⁸² 510 míst v Kosmonosech a 90 v izolované jednotce v Sadské (kterou delegace nenavštívila).

2. Životní podmínky pacientů

152. Materiální podmínky v psychiatrické léčebně Kosmonosy byly všeobecně uspokojivé. Všechny objekty byly v dobrém stavu oprav, měly dobré hygienické podmínky a byly dobře osvětlené a větrané. V době návštěvy byly prováděny drobné rekonstrukční práce k vylepšení několika stávajících nedostatků.

153. Výbor CPT vítá skutečnost, že většina pacientů v Psychiatrické léčebně Kosmonosy mohla nosit během dne své vlastní oblečení (ale viz odstavec 159).

Přesto v několika odděleních nebyly k dispozici noční stolky a/nebo skříňky, kde by pacienti mohli uchovávat své osobní věci. **Je třeba podniknout kroky k nápravě těchto nedostatků.**

154. V některých odděleních sdíleli pokoj dva až čtyři pacienti. Mnoho dalších pacientů však bylo ubytováno ve velkokapacitních ložnicích (např. se sedmi nebo osmi lůžky). I když tyto místnosti byly prostorné, výbor CPT by znovu rád zdůraznil, že tyto ložnice mohou mít na pacienty protiléčebný a institucionalizující účinek, narušovat jejich soukromí a ohrožovat jejich bezpečnost (především v Kosmonosech, kde byly některé ložnice přístupné pouze přes pokoje jiných pacientů).⁸³ Obecně se má za to, že velkokapacitní ložnice se neslučují se současnými ubytovacími standardy pro psychiatrické hospitalizované pacienty. **Výbor CPT věří, že tyto zásady budou náležitě zohledněny během plánované reformy psychiatrické péče v České republice** (viz odstavec 149).

155. Pacienti měli většinou možnost aspoň jedné hodiny venkovního pohybu denně, a to i v zahradě obklopující nemocnici. Navíc bylo několika pacientům příležitostně dovoleno vykonávat pěší cesty do města Kosmonosy, a to v závislosti na léčebném pokroku, který učinili.

Zdá se tedy, že několik pacientů na odděleních příjmu a s potřebou pomoci a/nebo dohledu z bezpečnostních důvodů (kvůli jejich fyzickému omezení a/nebo duševnímu stavu) nemělo v důsledku toho několik týdnů nebo dokonce měsíců možnost venkovního pohybu. Navíc bylo vyslechnuto několik obvinění, že byl pacientům odepřen venkovní pohyb jako forma neformálního postihu – pokud by tomu tak bylo, bylo by to nepřijatelné.

Výbor CPT by rád zdůraznil, že každý pacient, pokud neexistují jasné lékařské kontraindikace, by měl mít možnost alespoň jedné hodiny venkovního pohybu denně a pokud možno podstatně více, a za žádných podmínek by takovým pacientům neměl být každodenní venkovní pohyb zakazován jako způsob neformálního postihu. **Výbor CPT doporučuje, aby tyto minimální požadavky byly v Psychiatrické léčebně Kosmonosy i ve všech dalších psychiatrických léčebnách v zemi efektivně plněny. Výbor dále doporučuje, aby české orgány podnikly nezbytné kroky k zajištění toho, že je potenciál velké zahrady obklopující Psychiatrickou léčebnu Kosmonosy plně využíván.**

---

⁸³ Viz zpráva o návštěvě z roku 2010 (dokument CPT/Inf (2014) 3), odstavec 107.

3. Personál a zacházení

156. Stavy zaměstnanců v Psychiatrické léčebně Kosmonosy se zdály být vzhledem k počtu pacientů a poskytované péči všeobecně dostatečné.⁸⁴ Sbor zaměstnanců pro poskytování nemocniční péče zahrnoval následující počet osob pracujících na plný pracovní úvazek:⁸⁵ 32 lékařů, 16 psychologů a psychoterapeutů, 241 zdravotních sester (včetně 72 specializovaných psychiatrických sester a sedmi sociálních pracovníků) a 75 sanitářů.

Přesto podle informací poskytnutých vedením instituce zde byly pouze dva zdravotní bratři a vedení mělo problémy při hledání většího počtu zdravotních bratrů. Tento stav údajně způsoboval problémy, když museli zaměstnanci zvládat rozrušené pacienty (viz odstavec 168).

157. Delegace získala o psychiatrické léčbě poskytované pacientům v Psychiatrické léčebně Kosmonosy celkově kladný dojem. Kromě farmakoterapie zahrnovala léčba škálu léčebných, rehabilitačních a rekreačních aktivit, jako jsou psychoterapie, hippoterapie, arteterapie a ergoterapie. Zdá se, že instituce měla dostatečnou zásobu a rozmanitost léků.

Pokud jde o léčbu sexuálních delikventů v ochranném léčení, zaznamenala delegace, že, stejně jako tomu bylo během předchozích návštěv České republiky, byla léčba dobře strukturovaná a řídila se plánem sestaveným po rozsáhlém diagnostickém vyhodnocení. Léčba se zaměřovala na změnu systému sexuální motivace u těchto delikventů, čímž se vypořádávala se základní sexuální deviací – pacienti museli procházet procesem učení se o lidské sexualitě a jejích poruchách. Léčba zahrnovala psychoterapii, skupinovou terapii a farmakologické zásahy. Pacienti museli k léčebnému procesu neustále aktivně přispívat pomocí písemných prezentací a mohli užívat rostoucích výhod pramenících z léčebných pokroků včetně propustky. Zdá se, že pacienti byli obecně schopni splnit léčebný režim během dvouletého pobytu v ochranném léčení, aby mohli být následně propuštěni a pokračovat v léčbě jako ambulantní pacienti.

Poté, co již bylo řečeno, je třeba odkázat na odstavce 181 až 184 ohledně užívání chirurgické kastrace v souvislosti s léčbou sexuálních delikventů.

158. Zjištění návštěvy z roku 2014 naznačují, že pacienti podstupující antiandrogenní léčbu byli ošetřujícím psychiatrem ústně informováni o možných nežádoucích vedlejších účincích této léčby.

Delegace však byla státními orgány i personálem nemocnice informována, že ustanovení ochranného opatření ochranného léčení bylo vykládáno jako závazek pacienta podstoupit jakoukoliv léčbu spojenou s tímto opatřením, včetně antiandrogenní léčby.⁸⁶ V důsledku toho nebylo po pacientech vyžadováno, aby dali k léčbě svobodný a informovaný souhlas, a odmítnutí užívat léky bylo považováno za porušení ubytovacího řádu nebo v případě opakování za maření léčby, což by bylo nahlášeno u soudu. Tyto zásady se rovněž odrážely v ubytovacím řádu sexuologického oddělení léčebny Kosmonosy.

Výbor CPT by rád znovu zdůraznil, že antiandrogenní léčba by se vždy měla zakládat na důkladném individuálním psychiatrickém a lékařském hodnocení, a že taková medikace by měla

---

⁸⁴ Avšak viz poznámky prodiskutované v odstavci 170.

⁸⁵ Všechna místa byla v době návštěvy obsazena.

⁸⁶ V této souvislosti viz § 88 odst. 1 ZSZS, který stanovuje povinnost pacienta v ochranném léčení podrobit se individuálnímu léčebnému procesu předepsanému pro ochranné léčení, včetně všech lékařských zákroků, které jsou jeho součástí.

být podávána na čistě dobrovolné bázi.⁸⁷ Stejně jako by tomu mělo být před zahájením každé léčby, měl by být pacient plně informován o jejích možných dopadech a vedlejších účincích.

Výbor doporučuje, aby byly podniknuty kroky k zajištění toho, že je před zahájením antiandrogenní léčby získán písemný souhlas pacientů, a že je jim poskytnuto podrobné vysvětlení (i písemné) účelu léčby a všech rozpoznávaných nežádoucích účinků příslušných léků. Pacienti by dále měli mít možnost odejmout souhlas s antiandrogenní léčbou a kdykoliv léčbu ukončit.

159. Na mužském sexuologickém oddělení (S9), kde byli umístěni hlavně, ne však výhradně, nedobrovolní pacienti podléhající opatření ochranného léčení, byl zaveden nový standardizovaný ubytovací řád, který umožňoval, aby ošetřující psychiatr (a/nebo psycholog) uložil pacientům takzvaný “pyžamový režim”. Delegation byla informována, že se tento ubytovací řád nyní používá ve všech sexuologických odděleních v psychiatrických léčebnách v České republice.

Režim může být uložen na určené časové období (většinou na 14 dnů) pacientovi, který porušil vnitřní řád oddělení.⁸⁸ Kromě povinnosti nosit během dne pyžamo se dotyčný pacient nesmí účastnit venkovních aktivit/pracovní terapie mimo areál oddělení, nesmí používat mobilní telefon a svůj telefon a má omezená oprávnění přijímat návštěvy.⁸⁹

Výbor CPT uznává, že vždy mohou existovat pacienti, kteří budou představovat zvláštní výzvu. Výbor se však domnívá, že nucení určitých pacientů k tomu, aby nosili pyžama, má stigmatizující účinek, protože se tím o dotyčném pacientovi sděluje všem v okolí, že neplní úkoly v rámci léčebného programu a/nebo ubytovacího řádu. Může to být rovněž vnímáno – a podle informací získaných během rozhovorů tomu tak skutečně bylo – dotyčnými pacienty jako ponižující. Dále má Výbor CPT určité obavy ohledně samotného systému ukládání jakýchkoliv trestů, včetně “pyžamového režimu”, psychiatrickým pacientům v souvislosti s psychiatrickým léčebným programem, a to o to více, jsou-li ukládány ošetřujícím psychiatrem nebo psychologem.

V důsledku toho Výbor CPT doporučuje, aby české orgány ukončily praxi ukládání “pyžamového režimu” psychiatrickým pacientům.

---

⁸⁷ Viz zpráva o návštěvě z roku 2008 (CPT/Inf (2009) 8), odstavec 25.

⁸⁸ Například gamblerským, kouřením mimo určené prostory, používáním mobilních telefonů mimo schválené časové úseky, odmítnutím uposlechnout instrukcí daných personálem, slovní agresí, neúčasti na terapeutických sezeních.

⁸⁹ Návštěvy jsou omezeny na rodinné příslušníky nebo partnera na maximálně tři hodiny týdně.

160. Elektrokonvulzivní léčba (ECT) byla podávána pacientům pouze ve své modifikované podobě (tj. s anestetiky a svalovými relaxanty) pod dohledem EEG ve speciálně označené a dobře vybavené místnosti. Veškeré aplikace ECT byly řádně zaznamenány v centrálním registru a v záznamech pacientů.⁹⁰ Souhlasný formulář, který byl předložen pacientům k podpisu, obsahoval podrobné informace o zásahu, včetně jeho popisu, alternativních léčebných metodách a nabídce odpovědi na dodatečné otázky. Formulář rovněž obsahoval souhlas s doplňkovými zákroky nezbytnými k záchraně pacientova života nebo zdraví v případě, že nastanou ve spojení s aplikací ECT nečekané komplikace.

161. Pokud jde o somatickou péči, je pozitivní, že všichni pacienti byli po přijetí do zařízení důkladně vyšetřeni, a že jejich fyzický a psychický stav byl řádně zaznamenán v jejich osobním zdravotním záznamu.

Delegace však byla informována o tom, že v případě policejního doprovodu pacientů do nemocnice zůstávali policisté často přítomni během lékařského vyšetření. Výbor CPT se domnívá, že takový postup je nepřijatelný, protože představuje porušení lékařského tajemství a může odradit osoby, kterým se dostalo špatného zacházení ze strany policie od toho, aby to oznámily. **Výbor CPT doporučuje, aby české orgány podnikly nezbytné kroky k zajištění toho, že policisté již nejsou přítomni během lékařských vyšetření po přijetí v Psychiatrické léčebně Kosmonosy a rovněž v jiných psychiatrických léčebnách v zemi, kde dochází k výše uvedenému postupu.**

162. Navíc z informací získaných během návštěvy vyplývá, že, pokud by nově příchozí pacienti učinili obvinění ze špatného zacházení ze strany policie a/nebo ukázali zranění vypovídající o špatném zacházení, zdravotnický personál by nic neudělal.

Výbor doporučuje, aby české orgány zavedly ve všech psychiatrických léčebnách postupy nezbytné k zajištění toho, aby v případě záznamu zranění, která se shodují s obviněními ze špatného zacházení vznesenými dotyčnými pacienty (nebo která i při neexistenci obvinění jasně svědčí o špatném zacházení), byl záznam systematicky předkládán příslušnému státnímu zástupci bez ohledu na přání dotyčné osoby.

Pokud jde o obsah záznamu zranění, platí doporučení uvedená v odstavci 17 na všechny psychiatrické léčebny stejně.

---

⁹⁰ Podle centrálního registru bylo každoročně od roku 2009 provedeno mezi sedmi a 17 zásahy ECT.

4. Omezující prostředky

163. Nový zákon o zdravotních službách (ZZS) celkově upravuje používání omezujících prostředků v prostředích zdravotní péče. § 39 ZZS umožňuje ruční kontrolu personálem, používání poutacích popruhů a svěracích kazajek, umístění do síťového lůžka,⁹¹ umístění do izolační místnosti, mimostřevní podávání psychotropní medikace (chemické omezení)⁹² a kombinaci výše uvedených prostředků. Omezující prostředky mohou být použity pouze s cílem odvrátit bezprostřední ohrožení života, zdraví nebo bezpečí pacienta nebo třetích osob, a pouze po dobu, během níž tyto důvody přetrvávají. Použití omezení musí být nařízeno lékařem nebo mu předloženo ke schválení (pokud je v případě nutnosti nařízeno jiným členem zdravotnického personálu) a musí být zaznamenáno do pacientovy osobní zdravotnické dokumentace.

Dále musí být v souladu se zvláštním doporučením podaným Výborem ve zprávě o návštěvě z roku 2010 použití omezujících prostředků u dobrovolně hospitalizovaného pacienta oznámeno zdravotním zařízením do 24 hodin soudu (pokud dotýčný pacient ve stejném časovém limitu omezení neschválí), a to za účelem zahájení postupu nedobrovolné hospitalizace (viz odstavce 172 a 173).

164. Delegace si všimla, že výše uvedené požadavky byly v Psychiatrické léčebně Kosmonosy účinně uskutečňovány v praxi.⁹³ Další podrobnosti týkající se omezení pacientů byly obsaženy v písemném postupu.⁹⁴

165. Prohlídka příslušných záznamů odhalila, že během prvních tří měsíců roku 2014 byly v 36 případech použity poutací popruhy, včetně 19 případů, kdy bylo jejich použití kombinováno s chemickým omezením. Doba trvání nepřerušovaného mechanického omezení kolísala mezi deseti a 82 hodinami, přičemž průměrná doba trvání byla přibližně 30 hodin.

Výbor CPT se domnívá, že uplatňování prostředků mechanického omezení by mělo trvat co nejkratší dobu (obvykle minuty až několik hodin) a mělo by být vždy ukončeno v případě, že důvod vzniku tohoto omezení přestal existovat. Maximální doba trvání uplatnění mechanického omezení by běžně neměla přesahovat šest hodin, přičemž pacienti by za žádných okolností neměli být nepřerušovaně podrobováni mechanickému omezení po dobu delší než 24 hodin – uplatňování omezujících prostředků několik dnů bez přestání není možno nijak zdůvodnit. Každé prodloužení omezení přesahující šest hodin by mělo podléhat kontrole provedené dvěma lékaři.

Výbor CPT doporučuje, aby české orgány podnikly nezbytné kroky k zajištění toho, že jsou tyto zásady úspěšně realizovány v praxi v Psychiatrické léčebně Kosmonosy i v dalších psychiatrických léčebnách v České republice.

---

⁹¹ Pokud jde o používání síťových lůžek, viz poznámky stanovené v odstavci 169 této zprávy.

⁹² Tato možnost je považována za omezující prostředek, pokud není uplatňována na žádost vězně nebo nepředstavuje dlouhodobou léčbu duševní poruchy.

⁹³ Obvykle byly použity následující omezující prostředky: Ruční kontrola, magnetické látkové řemeny, poutací popruhy, síťová lůžka a chemické omezení.

⁹⁴ "Standard č. 1 – omezení pacienta".

166. Použití mechanického omezení bylo zpravidla řádně zaznamenáno v osobních zdravotních záznamech pacientů a v počítačovém ústředním registru omezení.

Delegace však byla členy zdravotnického personálu informována o tom, že v ústředním registru nebyly vždy zaznamenány případy chemického omezení (např. pokud nebyly kombinovány s mechanickým omezením).

Výbor CPT se domnívá, že uchýlení se k chemickému omezení by mělo podléhat stejným bezpečnostním opatřením jako mechanické omezení. Následně **doporučuje, aby všechny případy chemického omezení v Psychiatrické léčebně Kosmonosy (a rovněž v dalších psychiatrických léčebnách v České republice) byly zaznamenány do ústředního registru omezení – záznam by měl obsahovat dobu opatření, okolnosti případu, důvody pro přistoupení k tomuto opatření, jméno lékaře, který jej nařídil nebo schválil, personál, který se na uplatňování omezení podílel a popis veškerých zranění utrpěných pacientem nebo personálem.**

167. I přes zvláštní doporučení Výboru ve zprávě o předchozí návštěvě⁹⁵ nevyžadují nové právní předpisy, aby pacienti podrobovaní mechanickému omezení byli pod neustálou, přímou a osobní kontrolou personálu a byli umístěni mimo přímý kontakt s ostatními pacienty.

Pokud jde o situaci pozorovanou delegací v psychiatrické léčebně Kosmonosy, byli pacienti zpravidla připoutáni k lůžku v pokojích pro více pacientů (vyhrazeném pro pacienty omezené poutacími popruhy), kde mohli být kontrolováni přes okno ze sesterského pokoje (pokud byly sestry přítomné) a v pravidelných intervalech prováděly sestry přímé kontroly. Mimo kontrolní intervaly však museli omezovaní pacienti křičet nebo jinak přivolávat pozornost personálu, aby se jim dostalo pomoci.

Výbor CPT musí znovu opakovat, že pokaždé, když je pacient podroben prostředkům mechanického omezení (včetně umístění do síťového lůžka do doby, než jsou síťová lůžka v souladu s doporučením v odstavci 170 vyřazena z užívání), měl by být neustále přítomný člen zdravotnického personálu, aby se zajistil léčebný kontakta během pohotovostních situací byla poskytnuta okamžitá pomoc.⁹⁶ Taková pomoc může zahrnovat doprovázení pacienta na toaletu nebo ve výjimečném případě, kdy není možno omezující opatření v řádu několika minut ukončit, pomoc pacientovi při konzumaci pokrmů. Je rovněž důležité provést po ukončení opatření rozhovor s dotyčným pacientem – to umožní vysvětlit důvod k tomuto opatření, čímž se sníží psychologické trauma z tohoto zážitku a rovněž se udržuje/obnovuje vztah mezi lékařem a pacientem. Navíc by ke znehynění pacientů nemělo docházet na dohled ostatním pacientům.

Výbor CPT doporučuje, aby výše uvedené zásady byly ve všech psychiatrických léčebnách v České republice plně realizovány.

---

⁹⁵ Viz CPT/Inf (2014) 3, odstavec 111.

⁹⁶ Nutnost neustálé osobní kontroly byla živě ilustrována na případě úmrtí pacienta podrobeného mechanickému omezení, ke kterému došlo 25. května 2012 v opavské psychiatrické léčebně. Podle informací získaných během návštěvy byl pacient, který byl omezen poutacími popruhy, při spánku zabit jiným pacientem, který vstoupil do pokoje oběti.

168. Během návštěvy vyšlo najevo, že byli často přivoláváni policisté v uniformách, aby pomohli při omezování rozrušených pacientů pokaždé, když nebyl zdravotnický personál v Psychiatrické léčebně Kosmonosy schopný sám situaci zvládnout. Tento stav je nepřijatelný a není možno jej odůvodnit nedostatkem zdravotních bratrů.

Výbor CPT doporučuje, aby české orgány podnikly kroky nezbytné k tomu, aby byl ukončen postup zapojování policistů do omezování rozrušených osob v Psychiatrické léčebně Kosmonosy. Veškerý ošetřující personál by dále měl být vyškolen v řádném používání omezujících prostředků a v pravidelných intervalech by měly být pořádány doškolovací kurzy. Takové školení by se nemělo zaměřovat pouze na instruktáž personálu o tom, jak uplatňovat omezující opatření, ale mělo by ve stejném rozsahu zajišťovat, že personál rozumí dopadu, jaký uplatňování omezení může na pacienta mít, a že si je vědom toho, jak o omezeného pacienta pečovat.

169. Výbor CPT opakovaně vyjádřil své vážné obavy ohledně používání síťových lůžek a doporučil, aby české orgány nadále podporovaly jejich okamžité vyřazování z užívání v psychiatrických léčebnách. Zjištění návštěvy z roku 2014 bohužel naznačují, že v tomto ohledu nedošlo k žádnému pokroku. Navíc určité okolnosti používání síťových lůžek v Psychiatrické léčebně Kosmonosy vzbuzují jisté obavy.

170. V Kosmonosech bylo používáno asi 30 síťových lůžek v sedmi z 15 oddělení této instituce (jmenovitě na gerontopsychiatrickém, příjmovém a péči o chronické pacienty zajišťujícím oddělení).⁹⁷ Zpravidla bylo v jedné místnosti v každém z těchto oddělení umístěno čtyři až šest síťových lůžek a pacientům tak bylo zabráněno v tom, aby na sebe plně viděli.

Navíc na rozdíl od místností, kde byli pacienti omezeni poutacími popruhy, neexistovala možnost přímého vizuálního kontaktu s personálem kromě neustálé, přímé a osobní kontroly ze strany personálu. Pravidelné kontroly pacientů umístěných do síťových lůžek prováděné personálem každé dvě hodiny nemohou toto opatření nahradit.

Výbor si rovněž dělá obavy, pokud jde nadměrnou dobu trvání, po kterou jsou určití pacienti umístěni do síťových lůžek. Například podle záznamů kontrolovaných delegací byl jeden pacient omezen v síťovém lůžku po celkovou dobu téměř 2 600 hodin (což odpovídá 108 dnům) během asi 180 dnů od 18. října 2013. Další pacient byl umístěn v síťovém lůžku od 22. září 2013 do 4. března 2014 (163 dnů) na dobu delší než 1 800 hodin (což odpovídá 75 dnům). Zdá se tak, že určití pacienti trávili několik měsíců polovinu nebo dokonce větší množství svého času v síťových lůžkách.

Rizika spojená s užíváním síťových lůžek a nutnost kontroly mohou být ilustrovány na dalším případě, konkrétně 51leté ženy, která zemřela v síťovém lůžku v psychiatrické léčebně Dobřany v lednu 2012.⁹⁸ Dotyčná pacientka byla údajně umístěna do síťového lůžka v den svého přijetí do léčebny a poté, co zde strávila několik hodin, síť roztrhala a uškrtla se ve smyčce. Údajně k tomu došlo navzdory neustálému pokrytí síťového lůžka pacientky kamerovým systémem.

---

⁹⁷ Na některých odděleních byla každá pátá postel síťové lůžko.

⁹⁸ Tato instituce byla navštívena Výborem CPT v roce 2006 (viz CPT/Inf (2007) 32).

Výbor CPT znovu opakuje své doporučení, aby byla síťová lůžka v psychiatrických léčebnách v České republice vyřazena z používání. V případě nutnosti je třeba v této souvislosti prověřit potřebné početní stavy zaměstnanců v zařízeních psychiatrické péče.

Pokud existují pacienti, kteří potřebují ochranná opatření, jako například osoby se zhoršenou pohyblivostí nebo nočními poruchami (např. dezorientace/náměsíčnost), Výbor CPT doporučuje, aby k zajištění jejich bezpečnosti byly hledány vhodnější ochranné prostředky než síťová lůžka (např. nemocniční lůžka, která mohou být snížena, a/nebo která jsou po stranách vybavena deskami a umožňují tak, aby personál pacientovi z obou stran pomáhal).

171. Výbor je dále znepokojen skutečností, že síťová lůžka byla v Psychiatrické léčebně Kosmonosy obsahem obecného běžného vybavení nemocničních lůžek a tudíž mohla být, a v praxi pravidelně byla, používána jako “normální” lůžka pro pacienty, kteří nevyžadovali žádná zvláštní ochranná opatření nebo omezení.⁹⁹ I když v takových případech byla přední část síťového lůžka údajně ponechávána otevřená, je jasné, že tato lůžka vytvářela tísnivou atmosféru a měla na pacienty zstrašující účinek.

Výbor CPT doporučuje, aby české orgány podnikly bezprostřední kroky k zajištění toho, že je každému pacientovi v Psychiatrické léčebně Kosmonosy poskytnuta standardní nemocniční postel.

5. Záruky

172. Na základě § 38 odst. 1 písm.b) ZZS mohou být pacienti podrobena civilní nedobrovolné hospitalizaci, pokud představují bezprostřední a vážné ohrožení pro sebe samotné nebo své “okolí” a vykazují znaky duševní poruchy nebo touto poruchou trpí, nebo jsou pod vlivem návykové látky, a pokud ohrožení pro pacienta nebo jeho “okolí” není možno jinak zabránit. Dále se v § 38 odst. 1 písm. c) specifikuje, že pacienti mohou být hospitalizováni bez jejich svolení, pokud jejich zdravotní stav vyžaduje poskytnutí “neodkladné péče” a neumožňuje, aby dal pacient svolení.

173. Proces hospitalizace, který je popsán ve zprávě o návštěvě z roku 2006¹⁰⁰ a je obsažen v novém zákoně o zvláštních soudních řízeních (ZZŘS), zůstal v zásadě beze změny.

Je třeba sdělit, že nedobrovolná hospitalizace musí být do 24 hodin oznámena psychiatrickou institucí soudu (pokud mezitím dotyčný pacient neposkytl souhlas s hospitalizací)¹⁰¹ – stejné pravidlo platí v případě, že dobrovolný pacient odejme svůj souhlas a jsou splněny podmínky pro nedobrovolnou hospitalizaci.

---

⁹⁹ Např. nově přijatí pacienti byli často umístováni do síťových lůžek jen z důvodu, že údajně nebyly k dispozici jiné postele.

¹⁰⁰ Viz CPT/Inf (2007) 32, odstavec 120.

¹⁰¹ Viz § 40 ZZS, § 105 odst. 2) občanského zákoníku a § 75 ZZŘS..

Do sedmi dnů musí soud dotyčného pacienta vyslechnout¹⁰² a vydat rozhodnutí o zákonnosti nedobrovolné hospitalizace. Pokud soud prohlásil nedobrovolnou hospitalizaci za zákonnou, provádí soudní řízení k přezkoumání přijatelnosti pokračujícího držení v psychiatrické instituci. V souvislosti s těmito dalšími řízeními musí soud jmenovat nezávislého lékařského odborníka k posouzení duševního stavu pacienta. Ve svém rozhodnutí, které musí učinit do tří měsíců, musí soud určit dobu trvání nedobrovolné hospitalizace (pro maximální dobu trvání jednoho roku). Po uplynutí této doby může být nedobrovolná hospitalizace prodloužena pomocí opakovaně na další období v délce pokaždé až jednoho roku. V takových případech je třeba sledovat výše uvedený postup pro pokračující zadržení.

Pacient může podat odvolání (které nemá odkladný účinek) proti rozhodnutím o hospitalizaci a pokračujícímu zadržení. V takovém případě předloží soud první instance bez prodlení spis s tímto případem odvolacímu soudu, který do jednoho měsíce vynese o případu rozhodnutí.

Během nedobrovolné hospitalizace může pacient (a rovněž jeho zástupce, opatrovník a blízcí rodinní příslušníci/blízké osoby¹⁰³) požadovat opětovné přezkoumání svého duševního stavu a propuštění z léčebny. Soud musí vydat rozhodnutí o takovém návrhu do dvou měsíců. Pokud však soud opakovaně zamítne návrh na propuštění a není možno očekávat zlepšení zdravotního stavu pacienta, může rozhodnout, že nové přezkoumání nebude provedeno před uplynutím doby, na niž byla hospitalizace schválena.

Podle zjištění návštěvy z roku 2014 byly všechny výše uvedené požadavky v praxi dodržovány a pacienti byli během řízení o nedobrovolné hospitalizaci zastupováni právníkem (který byl často jmenován *ex offio*).¹⁰⁴

174. Zákonem předepsané důvody ustanovení ochranného opatření ochranného léčení jsou stanoveny v oddílu 99 trestního zákoníku. Tato léčba může být uvalena trestním soudem na osobu, která se dopustila činu, jenž by byl jinak považován za trestný čin, za nějž není tato osoba trestně odpovědná z důvodu nepřičetnosti, nebo která se dopustila trestného činu ve stavu snížené přičetnosti nebo ve stavu způsobeném duševní poruchou a setrvání této osoby na svobodě je ohrožující, nebo na osobu, která užívá návykovou látku a dopustila se trestného činu pod jejím vlivem nebo v souvislosti s užíváním této látky.

Jak je uvedeno v předchozí zprávě o návštěvě, může soud uložit “ochranné léčení” na maximální dobu dvou let. Pokud nedošlo k ukončení opatření před uplynutím této doby, může být platnost opatření prodloužena pomocí období trvajících pokaždé maximálně dva roky, teoreticky na neurčito.

---

¹⁰² Pokud podle ošetřujícího lékaře nebo znaleckého posudku nemůže jeho přítomnost během soudního řízení vážně poškodit jeho zdravotní stav.

¹⁰³ “Osoba blízká”.

¹⁰⁴ Podle § 69 odst. 2 ZZŘS, pokud si pacient nezvolí zástupce nebo pokud je to nezbytné k hájení jeho zájmů, jmenuje soud právníka jako pacientova zástupce *ad litem*.

Z informací získaných během návštěvy vyplývá, že v souvislosti s dvouletým přezkoumáním ochranného opatření bylo vyhotovení znaleckého posudku nezávisle na instituci, v níž byl pacient hospitalizován, ponecháno na zvážení soudu. **Výbor CPT se domnívá, že povinné vydání takového znaleckého posudku by v souvislosti s přezkoumáním prodloužení ochranného opatření představovalo dodatečně důležité záruky.**

175. Pacient může být propuštěn z ochranného léčení pouze na základě soudního rozhodnutí vydaného na návrh vznesený pacientem, státním zástupcem nebo psychiatrickým zařízením.

176. Pokud jde o právní zastupování, je toto povinné u řízení, během nichž je ukládána ochranné léčení.¹⁰⁵ Pacient může být rovněž zastupován právníkem v řízeních o prodloužení a/nebo ukončení opatření, pokud je zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je jeho způsobilost k právním úkonům omezená, nebo má-li soud pochybnosti o schopnosti této osoby se přiměřeně hájit.¹⁰⁶

Zůstává tedy poněkud nejasné, do jaké míry je v rámci řízení, během nichž je přezkoumávána nutnost pokračující ochranného léčení, dostupná bezplatná právní pomoc. **Výbor CPT by rád získal od českých orgánů vyjasnění v této záležitosti.**

177. Pokud jde o nedobrovolnou léčbu, je pozitivní, že § 100 občanského zákoníku nyní výslovně stanovuje obecnou zásadu, že soudní schválení nedobrovolné hospitalizace ve zdravotnickém zařízení nezbavuje pacienta práva odmítnout příslušný léčebný zákrok.

Podle § 38 odst. 3 ZZS je možno bez souhlasu pacienta poskytovat pouze “neodkladnou péči”, pokud zdravotní stav neumožňuje pacientovi vyjádřit takovýto souhlas, nebo v případě, že by u pacienta trpícího vážnou duševní poruchou pravděpodobně žádná léčba nevedla k vážnému poškození jeho zdraví.

Pokud jde však o nedobrovolnou léčbu pacientů v ochranném léčení ochrannému léčení, je třeba odvolat se na poznámky a doporučení v odstavci 158.

178. Výbor CPT vítá skutečnost, že po přijetí dostávali pacienti v Psychiatrické léčebně Kosmonosy informace o svých diagnózách a navrhované léčbě, a civilní pacienti byli požádáni, aby podepsali písemný souhlas s hospitalizací a léčbou. Pacienti byli dále informováni o ubytovacím řádu a svých právech a povinnostech – na všech odděleních byly rovněž k dispozici informační letáky s právy pacientů.

---

¹⁰⁵ S výjimkou protialkoholního ochranného léčení.

¹⁰⁶ Viz § 36 odst. 4 písm. b) a § 36a odst. 1, písm. a) a c) trestního řádu.

Delegace v jednom případě pozorovala, že osoba byla do nemocnice přijata jako dobrovolný pacient na základě jejího písemného souhlasu.¹⁰⁷ Podle osobního záznamu však byla dotyčná osoba přivedena policií, protože ničila nábytek v baru, byla opilá a během přijímacího procesu podávala nesouvislé odpovědi a neorientovala se v čase. Výbor CPT se domnívá, že souhlas k hospitalizaci a léčbě poskytnutý pacientem za popsaného stavu může být těžko považován za svobodný a informovaný. **Výbor CPT doporučuje, aby v případech, kdy duševní stav, včetně intoxikace alkoholem nebo drogami, zabraňuje osobě v tom, aby učinila platné prohlášení, byla žádost odložena do doby, než je osoba ve vyhovujícím duševním stavu. V každém případě však musí být dodržen 24hodinový zákonný časový limit pro nahlášení případů nedobrovolné hospitalizace u soudu.**

179. Stávající uspořádání kontaktu pacientů s vnějším světem bylo vyhovující. Pacienti mohli posílat a dostávat dopisy, telefonovat a přijímat návštěvy rodiny nebo přátel.

Kontrola příslušného záznamu však odhalila, že jedna pacientka si stěžovala *mimo jiné* na to, že dopis od její matky byl zaměstnanci zařízení zadržen a nebyl jí doručen. **Výbor CPT by rád získal vysvětlení, pokud jde o zákonné důvody k zadržování korespondence civilním psychiatrickým pacientům.**

180. Účinný postup při podávání stížností je základním bezpečnostním opatřením proti špatnému zacházení v psychiatrických zařízeních. Měla by existovat zvláštní uspořádání, která by umožnila pacientům vznášet formální stížnosti u jasně stanovených orgánů a komunikovat na důvěrné bázi s příslušnými orgány mimo zařízení.

Delegace pozorovala, že na všech odděleních v psychiatrické léčebně Kosmonosy byly k dispozici informační letáky obsahující podrobné informace o místech, kde mohou pacienti podat stížnost¹⁰⁸. Pacienti však zřejmě nebyli informováni o možnosti předložit u nezávislého orgánu, jako je ombudsman, důvěrné stížnosti. **Výbor CPT doporučuje, aby byl tento nedostatek napraven.**

---

¹⁰⁷ Stav pacienta byl později změněn na nedobrovolný, protože omezující prostředky byly použity proti jeho vůli.

¹⁰⁸ Tj. zdravotnickému personálu, řediteli instituce, zdravotnímu orgánu, zdravotní pojišťovně a České lékařské komoře.

F. Užívání chirurgické kastrace v souvislosti s léčbou sexuálních delikventů

181. Užívání chirurgické kastrace v souvislosti s léčbou sexuálních delikventů bylo předmětem dlouhodobého dialogu mezi Výborem CPT a českými orgány.¹⁰⁹

Výbor opakovaně vyjadřoval své zásadní námitky k používání tohoto zákroku jako prostředku léčby sexuálních delikventů. Důvody jsou různé – jedná se o poškozující a nevratný zákrok s vážnými fyzickými následky a přímými či nepřímými dopady na duševní zdraví, který není v souladu s uznávanými mezinárodními normami, a jeho pozitivní účinek, pokud jde o opětovné páčání trestných činů, se nezakládá na spolehlivém vědeckém hodnocení. Navíc existují v současné době účinné náhradní způsoby léčby sexuálních delikventů a zásah tak není možno považovat za nutný postup v souvislosti s léčbou sexuálních delikventů. Výbor rovněž vyjádřil pochyby, zda vzhledem k okolnostem, za nichž je zákrok nabízen, je souhlas s chirurgickou kastrací vždy opravdu svobodný a informovaný. Na závěr se domnívá, že chirurgická kastrace zadržených sexuálních delikventů může být snadno považována za ponižující zacházení a v důsledku toho opakovaně vyzýval české orgány, aby používání chirurgické kastrace v kontextu léčby sexuálních delikventů ukončily.

182. V odpovědi na zprávu o návštěvě z roku 2010 česká vláda uvedla, že se rozhodla zachovat chirurgickou kastraci jako dobrovolný způsob léčby zadržených osob. Zároveň naznačila, že v novém právním rámci stanoveném zákonem o specifických zdravotních službách, který vstoupil v platnost 1. dubna 2012, byly zavedeny další záruky.¹¹⁰

Především již není možno provádět chirurgickou kastraci u vězňů (odsouzených i ve vazbě)¹¹¹ nebo osob zbavených právní způsobilosti. Zákrok je možno povolit na písemnou žádost dotyčného pacienta, kterému musí být nejméně 25 let, musel se dopustit násilného sexuálně motivovaného trestného činu, odborné lékařské vyšetření muselo prokázat existenci určité sexuální deviace a vysokou pravděpodobnost toho, že se v budoucnu opět dopustí násilného sexuálně motivovaného trestného činu, a pokud se jiné způsoby léčby ukázaly jako neúspěšné. Pacientův formulář žádosti by měl obsahovat podrobné informace o zákroku a musí být doplněn doporučením ošetřujícího lékaře a rovněž nezávislým lékařským hodnocením.

V rámci Ministerstva zdravotnictví byla zřízena ústřední komise, která rozhoduje o žádostech pacientů – sestává z odborníků z psychologie, psychiatrie, sexuologie a urologie, a dále zahrnuje právníka, který se specializuje na lékařské právo, přičemž členové této komise nesmí mít žádná spojení se zařízením, v němž byl pacient hospitalizován. Komise musí vyslechnout pacienta osobně a musí jej znovu informovat o charakteru, trvalých následcích a možných rizicích chirurgického zákroku. Pokud je pacient v ústavním ochranném léčení nebo zabezpečovací detenci, musí být informován o tom, že kastrace jej neoprávně k propuštění, a že jeho žádost musí být schválena soudem. Kastraci je možno provádět pouze tehdy, když pacient písemně znovu potvrdí svůj souhlas bezprostředně před zákrokem.

183. Na začátku návštěvy roku 2014 informovaly české orgány delegaci o tom, že od vstoupení ZSZS v platnost (1. dubna 2012) nebyla žádná chirurgická kastrace sexuálních delikventů

¹⁰⁹ Viz nejnověji zpráva o návštěvě České republiky z roku 2010 (dok. CPT/Inf (2014) 3, odstavce 121-123) a související odpověď vlády (dok. CPT/Inf (2014) 4, strany 62-67).

¹¹⁰ Zákon č. 373/2011.

¹¹¹ Oproti tomu ji lze stále provádět u pacientů podrobených soudem nařízenému ochrannému opatření ústavního ochranného léčení a rovněž u chovanců v zabezpečovací detenci.

provedena.¹¹² Na druhou stranu byla delegace rovněž informována o tom, že v nedávné době byly podány dvě žádosti o provedení tohoto zákroku, z nichž jedna byla komisí schválena a vzhledem k tomu, že dotyčný pacient byl v zabezpečovací detenci, byla schválena i soudem. Druhá žádost byla ústřední komisí zamítnuta.

184. Výbor CPT bere v úvahu nový právní rámec a oceňuje významné snížení zákroků chirurgické kastrace v kontextu léčby sexuálních delikventů během posledních let, zejména od doby, kdy vstoupila v platnost nová legislativa.

To však samo o sobě nemůže odstranit hlavní námitky Výboru CPT proti zákroku, jak je shrnuto výše, a Výbor lituje, že nebylo použito rekodifikace poskytování zdravotních služeb k tomu, aby došlo k definitivnímu vyloučení tohoto zákroku z možností léčby pro sexuální delikventy. **Výbor CPT následně vybízí české orgány k tomu, aby definitivně ukončily užívání chirurgické kastrace v souvislosti s léčbou sexuálních delikventů a v souladu s tím upravily příslušné právní předpisy.**

---

¹¹² V porovnání s tím bylo podle informací dostupných Výboru CPT provedeno asi 70 chirurgických kastrací sexuálních delikventů v období let 2000 – 2006 a asi 13 od roku 2007 do roku 2011.

PŘÍLOHA

SEZNAM VNITROSTÁTNÍCH ORGÁNŮ, DALŠÍCH ORGÁNŮ A ORGANIZACÍ NAVŠTÍVENÝCH DELEGACÍ VÝBORU CPT

A. Ministerské orgány

Ministerstvo spravedlnosti

Helena VÁLKOVÁ   Ministryně spravedlnosti

Úsek vězeňství a trestní politiky

Pavel ŠTERN   Náměstek ministryně pro vězeňství a trestní politiku

Milan HOSPODKA   Ředitel Probační a mediační služby

Úsek mezinárodní a ústavněprávní

Petr JÄGER   Náměstek ministryně pro úsek mezinárodní a ústavněprávní

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva

Petr KONŮPKA   Zástupce vládního zmocněnce

Viktor KUNDRÁK   Právní odborník

Úsek justiční a legislativní

Jana PŘIBYLOVÁ   Vedoucí oddělení civilního práva procesního

Tomáš PROCHÁZKA   Odborný referent, oddělení trestně právní legislativy

Marie MIKEŠOVÁ   Odborná referentka, oddělení justičního dohledu

Samostatné oddělení mezinárodní spolupráce

Helena LIŠUCHOVÁ   Pověřená vedoucí oddělení mezinárodní spolupráce

Lenka HABRNÁLOVÁ   Odborná referentka

Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky

Petr DOHNAL	Generální ředitel Vězeňské služby České republiky
Pavel ONDRÁŠEK	Výkonný generální ředitel Vězeňské služby České republiky
Miroslav LOULA	Ředitel, Kancelář generálního ředitele
Pavel HORÁK	Ředitel, odbor výkonu vazby a trestu
Petr VLK	Ředitel, odbor vězeňské a justiční stráže
Miroslav KUFA	Rada Vězeňské služby pro krizové řízení
Michal ŘEHÁČEK	Zástupce ředitele odboru výkonu vazby a trestu
Michal PETRAS	Metodik odborného zacházení, odbor výkonu vazby a trestu
Hana LÖFFELMANNOVÁ	Tisková mluvčí a analytička

Ministerstvo vnitra

Monika PÁLKOVÁ	Náměstkyně ministra vnitra
Kateřina STEHLÍKOVÁ	Vedoucí odboru azylové a migrační politiky
Lubomír JANKŮ	Odborný referent, odbor bezpečnostní politiky
Marcela ČERNÁ	Odborná referentka, odbor azylové a migrační politiky
Martin MADĚRA	Odborný referent, odbor azylové a migrační politiky
Jana RÁZGOVÁ	Odborná referentka, odbor mezinárodní spolupráce a Evropské unie
Benedikt VANGELI	Odborný referent, odbor bezpečnostní politiky

Policejní prezidium

Petr PETŘÍK	Náměstek policejního prezidenta
Martin HRINKO	Ředitel, ředitelství služby pořádkové policie
Michaela HÝBNEROVÁ	Vedoucí odboru vnitřní kontroly
Jaroslav NOVÁK	Policista, ředitelství služby pořádkové policie

Správa uprchlických zařízení

Miloslav KOUDELNÝ   Ředitel
Petr PONĎĚLÍČEK   Vedoucí odboru sociální práce

Ministerstvo zdravotnictví

Josef VYMAZAL   Náměstek ministra zdravotnictví
Ivan DUŠKOV   Vedoucí útvaru, strategická projektová kancelář
Tomáš JUNG   Vedoucí oddělení zdravotních programů
Martin HOLLÝ   Ředitel Psychiatrické léčebny Bohnice a předseda Psychiatrické společnosti
Irena KÖHLEROVÁ   Odborná referentka

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Pavel JANEČEK   Vedoucí oddělení mezinárodní spolupráce
Brigita VERNEROVÁ   Odborná referentka, oddělení mezinárodní spolupráce
Jana Marie LANDOVÁ   Vedoucí oddělení inspekce kvality sociálních služeb a sociální práce
Milena PRŮŽKOVÁ   Ředitelka, odbor nepojistných sociálních dávek pro osoby se zdravotním postižením, sociální práci a inspekci poskytování sociálních služeb
Hana ČIBEROVÁ   Odborná referentka, odbor sociálních služeb
Petr MACH   Odborná referentka, odbor sociálních služeb

Úřad ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu

Jiří DIENSTBIER   Ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu
Martina ŠTĚPÁNKOVÁ   Ředitelka, Sekce pro lidská práva
Jakub MACHAČKA   Vedoucí sekretariátu Rady vlády pro lidská práva
Zuzana VANÍČKOVÁ   Odborná referentka, sekretariát Rady vlády pro lidská práva

B. Další vnitrostátní orgány

Veřejný ochránce práv (ombudsman)

Anna ŠABATOVÁ	Veřejná ochránkyně práv
Marie LUKASOVÁ	Vedoucí národního preventivního mechanismu (NPM)
Ondřej VALA	Odborník, NPM
Milan SVOBODA	Odborník, NPM

Nejvyšší soud

Antonín DRAŠTÍK	Soudce, oddělení trestního práva
-----------------	----------------------------------

Generální inspekce bezpečnostních sborů

Ivan BÍLEK	Ředitel
Dušan BRUNCLÍK	První náměstek ředitele
Petr SOBOTOVIČ	Vedoucí kanceláře ředitele
Lenka HADERKOVÁ	Zástupce vedoucího kanceláře ředitele
Jan MELŠA	Odborný referent, oddělení metodiky a prevence

C. Mezinárodní organizace

Pražská kancelář Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR)

D. Nevládní organizace

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva
Český helsinský výbor
Liga lidských práv
Centrum advokacie duševně postižených (MDAC)
Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)